

„Sírókkal sírni, nevetőkkel nevetni”

Cigány papok növekedéstörténete

„Sírókkal sírni, nevetőkkel nevetni”

CIGÁNY PAPOK NÖVEKEDÉSTÖRTÉNETEI

(Interjúk)

Az interjúalanyokat kérdezte, a felvételeket készítette és
az interjúszövegeket szerkesztette

DR. BÁDER IVÁN és DR. MÁNDI NIKOLETTA

Lektorálta és a jegyzeteket készítette

DR. LENGYEL ZSOLT

Apor Vilmos
Katolikus Főiskola
Tudás. Hit. Jövő.

„Sírókkal sírni, nevetőkkel nevetni”

CIGÁNY PAPOK NÖVEKEDÉSTÖRTÉNETEI

(Interjúk)

A kísérőtanulmányokat írta és a kötetet szerkesztette

DR. BÁDER IVÁN és DR. MÁNDI NIKOLETTA

APOR VILMOS KATOLIKUS FŐISKOLA

VÁC

2024

A borítóképet készítette

CSÜRKE MÁTÉ

TARTALOM

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ (<i>Dr. Báder Iván – Dr. Mándi Nikoletta</i>)	7
--	---

INTERJÚK

<i>Dr. Balogh Győző János</i>	11
<i>Farkas Tibor</i>	33
<i>Kubik Zsolt</i>	53
<i>Lakatos Zsolt</i>	73
<i>Magyar Richárd Zsolt</i>	87
<i>Orsós Zoltán</i>	105
DR. BÁDER IVÁN: <i>A Katolikus Egyház és a magyarországi cigányok</i>	127
DR. MÁNDI NIKOLETTA: <i>Destrukatív jogosultság és megbocsátás az életút tükrében</i>	141
SZÓJEGYZÉK	151

Szerkesztői előszó

2023 nyarán és őszén készítettünk interjút hat cigány származású pappal, illetve szentelés előtt álló papnövendékekkel. Számos okot tudnánk felsorolni arra, miért tarjuk fontosnak a bemutatásukat. Eddig egyetlen olyan interjúkötet készült Magyarországon, amely hasonló tematikával íródott: a Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya kiadásában megjelent *Rashajok, papok, szerzetesek – Istenes emberek a cigányok között* c. kötet. A Békési Ágnes és Vojnitsné Kereszty Zsuzsa által felvett kilenc interjú olyan lelkipásztorokat szólaltat meg, akik a cigánypasztoráció területén gyakorolják hivatásukat. Cigány és nem cigány származású papok, szerzetesek beszélnek az életükről abban a könyvben. Ez a kötet ugyanakkor – tiszteletben tartva az előbb említett „előképének” törekvését – inkább arra fókuszál, hogy hat, cigány származású istenes ember életútján keresztül tudjunk rátekinteni az atipikusnak tekinthető pályaválasztásra, a választás mögött húzódoó rejtett vagy nyilvánvaló motivációkra.

Kötetünk címe egy kölcsönzött szókapcsolat az egyik interjúból. Orsós Zoltán egyik gondolata mély, megindító tanítás, vallomás. *„A sírókkal elég jól tudtam sírni, a nevetőkkel elég jól tudtam röhögni, csak hogy ne derüljön ki a nagy titok, hogy cigány vagyok. Kis hülye tyúkeszemmel azt gondoltam, hogy ez rejtve tud maradni. De ami nyilvánvaló, az nyilvánvaló. Akkor ezen a mélyponton, a padlón, elhatároztam, hogy nem fogok többé menekülni, meg kell állnom, vállalnom kell ezt a problémát.”* Talán ebben az üzenetben azonosítható e kötet másik fontos célja. A származás vállalásának nehéz útja, majd a párhuzamosan megjelenő elhívások az istenes létre: egyszerre mintha egymást erősítő és kioltó lélektani dinamikák érvényesülnének. Az interjúk során nem került megfajtsra a nagy titok. Nem kaptunk egyértelmű válaszokat, nem derült ki az, vajon a „cigány pap” terminus mit foglal magában, inkább csak finoman körvonalazható sejtések sora bontakozott ki előttünk arról, hogy az atipikus szerepkör, a papi léttel járó nyilvánosság, a liturgia csodája, a szolgálat – a teljes kontextus – hogyan emeli ki, vagy éppen ellenkezőleg, hogyan homályosítja el a cigányság szenvedéstörténetének individuális megéléseit. E megélések csodálatos, mély metaforákban bontakoztak ki a szövegekben. A cigány pap prédikációja a szószékéről – ez a sajátos kép és scenárió – árnyalt jelentéseket és megéléseket, tapasztalásokat hordoz magában: Elhívott vagyok, beszélek hozzád, én invitállak, mert Isten szeretetének médiuma vagyok, mert méltónak találtattam erre. Amellett vagy annak dacára, hogy származásomból fakadóan én képviselem a kisebbségi létet, a megfosztottságot.

Az interjúk szövegei szerkesztett formában kerülnek bemutatásra, azonban ezek a módosítások nem érintik a beszélgetések tartalmait. Minden interjút szómagyarázatokkal

láttunk el azért, hogy a témában kevésbé jártas olvasók számára is egyértelművé váljanak a szövegben előforduló egyházi fogalmak, jelenségek. A szómagyarázatokat – figyelembe véve a szavak esetleges többszöri előfordulását is – a kötet végén található ábécérendes Szójegyzékben összesítettük. (A Szójegyzékben szereplő kifejezéseket az interjúszövegekben dőlt betűk jelzik.) A kötet szakmai lektorálását és a fogalmak magyarázatát dr. Lengyel Zsolt atya végezte, köszönjük áldozatos munkáját!

Az interjúk szövegeit a kötet szerkesztőinek egy-egy tanulmánya egészíti ki. Báder Iván összegző, szintetizáló írása a cigányság és a Katolikus Egyház viszonyát taglalja, érintve a cigánypasztoráció folyamatának főbb állomásait és jelentős személyiségeinek tevékenységét. Mándi Nikoletta írása elsősorban az interjúk elkészítésének folyamatára reflektál, majd az egyik interjú sajátos motívumképző „ideológiáját” igyekszik értelmezni.

Szeretnénk köszönetet mondani hat interjúalanyunknak, azoknak a cigány papoknak, papnövendékeknek, akik megosztották velünk gondolataikat, életük sorsfordító eseményeit. Hálával tartozunk Balogh Győzőnek, Farkas Tibornak, Kubik Zsoltnak, Lakatos Zsoltnak, Magyar Richárdnak és Orsós Zoltánnak, hogy betekintést nyújtottak életükbe, közelebb hozva az olvasó számára a társadalmi létezés kríziseiben feltáruló létkérdésekben való elmélyülés lehetőségét.

Köszönjük az Apor Vilmos Katolikus Főiskola támogatását, az intézmény rektorának, dr. Gloviczki Zoltánnak azt, hogy lehetővé tette a kötet megjelenését, illetve szintén a Főiskola által működtetett, dr. Kállai Ernő által vezetett Társadalmi Integrációs Kutatóközpontnak a folyamatban betöltött szerepét.

Dr. Báder Iván

Dr. Mándi Nikoletta

Interjúk

Dr. Balogh Győző János, a Magyar Görögkatolikus Metropólia első cigány származású papja, a Miskolci Egyházmegye cigányügyi referense, a cigánypasztorációs bizottság jegyzője, a Szent Atanáz Hittudományi Főiskola tanára, a Rakacai Görögkatolikus Parókia és fliáinak parókusa, a Rakacaszendi Görögkatolikus Általános Iskola iskolalelkésze, a rakacai Paraklisz Tanoda lelkivezetője.

Dr. Balogh Győző János

A gyermekkorról és a származási családról kérdeznék először. Hogyan emlékszik vissza ezekre az időkre? Melyek voltak gyermekkorának fontos színterei? Milyen volt ebben a családban felnőni? Milyen szociokulturális háttere volt a családjának? Milyen emlékei vannak a településről, ahol felnőtt?

Én egy Tímár nevű pici faluból származom, ami mostanában arról híres, hogy Sója Miklós¹ atyának a szülőfaluja. Körülbelül 1500 fő a lakossága ennek a pici falunak, ott Északkelet-Magyarországon, és általában fele-fele arányban élnek együtt cigányok és magyarok. Én egy hagyományos értékek alapján működő, romungró családból származom. Szezonmunkákból, földmunkákból tartottuk el magunkat. Nagyszüleim termelőszövetkezetben dolgoztak több mint negyven évet, tehát igazából ők voltak, akik a családomban először kiemelkedtek a cigány közösségből. Emlékszem, hogy nekik volt először OTP által támogatott lakásuk, és akkor ők már nem a cigánysoron vettek házat, hanem magyarok között éltek, és ők voltak azok is, akik nagy gondot fordítottak az oktatásomra. Az édesanyám 14 éves volt, amikor én megszülettem, tehát nagyon korán érkeztem, ezért a nagyszüleim vállalták a gyámságot, és ők neveltek fel. Mondhatni, hogy magyarok között nőttem fel, de természetesen a cigány közösséggel is töltöttem időt. Ennek ellenére valahogy mindig úgy alakult, hogy óvodától kezdve az egyetemen keresztül, egészen a külföldi tartózkodásomig, mindig egyedül voltam cigány. Minden egyes közösségben valahogy így jött ki a lépés. Ezért megtanultam gyorsan alkalmazkodni, de befogadók voltak a közösségeim is. Például a templommal a nagypapám halála után ismerkedtünk meg. Akkor kezdtünk el nagymamámmal járni, amikor én még egészen kicsi voltam, hétéves lehettem, és a magyar közösség nagyon szépen fogadott minket. Ma már szakemberként is tudom azt, hogy ennek a befogadó attitűdnek milyen sok a pozitív hozománya. Ebben a hitközösségben tanultam meg az első énekeimet, a *liturgián*² keresztül pedig a feladatokat, amit egy pap mellett el lehet látni az embernek. Tehát amikor már a kántorvizsgámra mentem, tulajdonképpen alig kellett valamit tanulnom, mert a közösségtől és a mamától mindent megtanultam. Számomra

¹ Sója Miklós (Tímár, 1912. május 18. – Nyíregyháza, 1996. augusztus 19.) görögkatolikus pap volt. Papszentelése Nyíregyházán 1937. május 19-én történt. 1941 és 1981 között dolgozott Hodászon, a helyi cigány közösséggel. Működése során templomot építettek a cigánytelepre, megtanította írni-olvasni a fiatalokat. Sója Miklós munkájának hatása máig érezhető Hodászon, a cigány közösségben. (Lásd még Báder Iván tanulmányát kötetünkben: 133. old.)

² A *liturgia* szó magyarzatát lásd a Szójegyzékben. Itt az interjú alanya elsősorban a szentmiseáldozatra utalhat, de idesorolhatjuk a szentségek (pl. keresztség, bűnbocsánat szentsége, betegek kenete) és szentelmények (balázsáldás, ház- és ételszentelés stb.) kiszolgáltatását is.

a templom a megnyugvás helye volt. Nehéz körülmények között éltünk, szegények voltunk. Jómagam rengeteget dolgoztam földmunkával, kukoricásban, krumpliföldeken vagy szüreteken egész nyáron át. Az így megkeresett pénzt fel tudtuk használni arra, hogy kipótoljuk az iskolához szükséges dolgokat, vagy arra, hogy részt tudjak venni az osztálykirándulásokon. Tehát nagyon nehéz gyermekkorom volt, ennek ellenére mégis úgy érzem, hogy mindenem megvolt. Érzelmi dolgokban nem szenvedtem hiányt. Tulajdonképpen olyan mélyszegénységet, amit most észlelek a saját szolgálatom során – azt nem tapasztaltuk meg soha. Én ezért hálás vagyok.

A családomról még talán azt érdemes tudni, hogy elsőgenerációs értelmiségi vagyok. Előttem mindenki kétkezi munkából tartotta el magát. Amikor azonban azt látták, hogy nekem is lehetséges a továbbtanulás, a közösségemből ez az esemény több mindenkit motiválni kezdett. Egyre többen vágtak bele a származási közegeből a középiskolai tanulmányokba, érettségit tettek, szakmát szereztek. Az én példámon keresztül egyre többen megmozdultak. Mára olyanok is vannak a közvetlen környezetemből, akik külföldön élnek, és az eredeti szakmájukban dolgoznak. Azt kifejejtettem a mondandómból, hogy hárman vagyunk testvérek. Van egy húgom, aki most Amszterdamban él, és ápolóként a szakmájában dolgozik, tehát oda ment ki, mert ott jobban megfizetik a munkáját a mostani körülmények között. És van egy öcsém, aki szakmunkásnak tanult, ő targoncásként fog dolgozni Szlovákiában a nehézfémiparban. Sajnos eléggé szétszórta éltünk és élünk, kevés időt töltünk együtt.

A tanulmányaim miatt korán megszakadt a kapcsolat a családdal, onnantól szinte mint vendég jártam haza, hiszen 14 éves koromtól eltartottam magamat, semmilyen anyagi segítségre nem volt szükségem. Egyházi fenntartású középiskolába kerültem Hajdúdorogra, – azt hiszem, hogy én voltam ott az első cigány származású érettségiző diák, és talán máig is az egyetlen vagyok. Az iskolaválasztás tudatos volt részemről, mert már hétévesen eldöntöttem, hogy pap szeretnék lenni. Maradandó hatást gyakorolt rám az az élmény, amikor együtt voltam a templomban a nagymamámmal karácsonykor – elfogadtak, jól esett ott lenni. A pap jelenléte, a ruhája, a tömjén illata, az énekek, a karácsonyi hangulat: mindez megfogott, nem eresztett, és akkor döntöttem el, hogy pap szeretnék lenni. Máshová nem is adtam be a jelentkezésemet, mindig teológiára készültem. Az egyértelmű elköteleződés miatt célirányosan mentem középiskolába. Az általános iskolai hittantanárnőm javasolta a hajdúdorogi görögkatolikus középiskolát, mert ott volt lehetőség az emelt szintű érettségi letételére, illetve kántorképzésre, és több papot is adott már az egyháznak ez az intézmény. Úgyhogy mindezeket abszolváltam, és *kántor* végzettséget is szereztem az érettségi mellett.

Térjünk vissza még néhány kérdés erejéig a gyermekkorára! Mit gondol, ha ott maradtak volna a többségben a romák által lakott részén a falunak, akkor is így alakul az élete?

Szerintem nem. Ahhoz, hogy az legyek, aki ma vagyok, szükségem volt arra, hogy kiszakadjak abból a közezből. Ezt a gondolatot meg tudom erősíteni szakemberként is. Úgy látom, hogy tulajdonképpen azok a cigány diákjaim válnak sikeressé, akik elkerülnek az otthoni környezetből egy kollégiumba. Ez az a másodlagos szocializációs közeg, ahová érdemes integrálódni, hiszen ott van lehetőség arra, hogy továbbképződjenek. Sajnos az a tapasztalatom, hogy a roma közösségeknek van egy visszahúzó, negatív ereje is. Például velem is nagyon sokszor el akarták hitetni, hogy nem vagyok képes erre, hogy nem leszek úgyszem pap. Ekkora ellenszélben rengeteget kellett küzdeni ezért. Úgy érzem, hogyha otthon maradtam volna, akkor előbb-utóbb azt az életformát másoltam volna le, amit magam előtt láttam.

Az Egyház a legfontosabb értékei között jeleníti meg a családot, a közösséget, ezeket az értékeket használja és erősíti. Most mégis egyfajta ambivalenciával találkozunk, hiszen azt mondja, hogy a gyökerek elhagyása jelenthet garanciát a továbbtanulásra, az életmódváltásra, a fejlődésre. Hogyan lehetséges ezt az ellentmondást feloldani Ön szerint?

Igen, ez így van, nagyon is létezik ez az ambivalencia. Ezért volt jó ötlet létrehozni annak idején a roma szakkollégiumokat. Ez a fajta intézményrendszer pontosan azt a kétirányú mozgást akarta erősíteni, hogy a diákok időközönként hazajárnak. A program egyik alapja az, hogy a fiatalok a hétvégét otthon töltik a családjukkal, és „visszasegítenek” a saját közösségükbe. Tehát megvalósul a származási családokkal a kapcsolattartás, de az elszakadás élménye is. Én mindig azt vallottam, hogy úgy kell viselkedni, mint a mesében a fiatal fiúnak, akinek a batyut a hátára kötik, elmegy világot látni azért, hogy majd a tapasztalataival visszatérjen és azzal tudja segíteni az otthoniakat. Ezt az ambivalenciát tehát én úgy tudnám feloldani, hogy ugyan szükséges a kiszakadás, mert fontos tanulni egymástól, fontos, hogy lássuk azt, hogy másképpen is lehet élni, hogy eltérő életstílusok is léteznek, amelyek például engedik azt elhinnünk, hogy többek lehetünk annál, mint amit egy zárt közösség kínál. Ugyanakkor a tapasztalatok visszaforgatása az eredeti közösségbe – ez talán feloldhatja az imént említett kettősséget.

Győző Atya két testvére is ezt a stratégiát választotta?

Igen. A húgom például öt nyelven beszél, ebből az egyik az arab, mert Egyiptomban élt öt évet. Mindig bennünk volt az, hogy szeretnénk kiemelkedni, egy kicsit megmutatni azt, hogy többek is lehetünk ennél. Nálunk valahogy úgy alakult, hogy a mi családjunkban a tanulás az komolyabban előtérbe került, és olyan szerencsések voltunk, hogy ezt támogatták, és komoly áldozatokat is hoztak érte. Gyermekkoromban volt olyan, hogy nagyon

fáradtan hazajött a téészből a nagypapám, és utána pluszmunkákat vállalt másoknak a kertjeiben azért, hogy másnap nekem egy kirándulást be tudjon fizetni, vagy hogy ne maradjak ki az iskolai programokból.

Elnézést, hogy közbevágok, de észrevettem, hogy a magyar és cigány megnevezéseket kategorikusan kettéválasztja. Van-e funkciója ennek a szétválasztásnak? Hogyan definiálja magát az identitás szempontjából?

Magyar cigány. A kettő együtt. Én gazdagabb vagyok annyival, hogy kettős kultúrával rendelkezem. A családommal is így élem az életemet, így nevelem a gyermekeimet is. A cigány szokásokat is próbáljuk tartani, vagy amennyire lehet, megismerni, de a magyar kultúrát tartjuk alapvetően a sajátunknak. Amikor külföldön tanultam, akkor is magyarként voltam ismert. Egy idő után viszont kezdtek felismerni azt, hogy cigány is vagyok. Ez azt hozta maga után, hogy többet beszéltem erről a kettős identitásról, mert még nem találkoztak cigány teológussal Rómában, és élélöttem a görög kollégiumban sem. Tapasztalatok híján nem tudták elképzelni, hogy hogyan élnek a cigányok, hiszen ők azokkal a cigányokkal találkoztak, akik mondjuk Romániából jártak koldulni ott az antik Róma területén. Ez furcsa volt számomra, és nehezebb is, hiszen a „se nem cigány, se nem magyar” élményét éltem meg. Valahogy a kettő között voltam mindig, hiszen a cigányságnál meg lehet figyelni egy olyan folyamatot, amely során a tanultabb értelmiségi cigány réteget a cigány társadalom kitaszítja, eltaszítja. Azt fogalmazzák meg sokszor, hogy már nem olyan vagyok, mint ők, mert nekik ez már idegen, hiszen akiket ismernek, azoknak a nyolc osztály az már egy nagy eredmény. Furcsa, hogy nem tudnak ezzel mit kezdeni. Emlékszem, hogy gyermekkoromban nagyon szerettem iskolába járni, nagyon szerettem tanulni, és nekem a hobbim az olvasás volt. A nagymamám ezt sehogy sem értette, és azt mondta, hogy ne tanuljak már, inkább pihenjek. Egyszerűen a szellemi munkát nem tudták hová tenni. Számukra csak a kétkezi munka volt munka. Ebből többször is volt kisebb konfliktus, mert el kellett magyaráznom nekik, hogy a szellemi munka ugyanolyan munka, mint amikor ők izzadnak a földeken vagy fizikai munkát végeznek. Mivel mindez ismeretlen volt számukra, ezért nem képviselt értéket. A mai napig is akadnak nehézségek, sokszor érzem azt, hogy bizonyos helyzetekben kisebbségi komplexusok kapcsolnak be mellettem. Viták esetében néha a fejemhez vágják, hogy „na persze azért, mert te tanultál, azt gondolhatod, hogy több vagy nálunk”. Természetesen nincs erről szó a részemről, mégis van bennük egy ilyen érzés, és ezt én mindig igyekszem elsimítani. Ha én otthon vagyok, akkor nem így beszélek, mint ahogyan például most, az interjú alatt, hanem visszaváltok tájszólásra, más nyelvi eszközöket használok, és ugyanolyan módon próbálok viselkedni, mint egykor. Emlékszem, hogy azt is sértésnek vették, ha késsel, villával ettem, rám is szóltak egy combnál, hogy hát fogjam

már meg, mint egy rendes cigány. Amikor hazamentem Rómából, akkor lavórban fürödtem, visszaálltam, nekem ez nem jelentett gondot. De mindig tudatosan figyelnem kell arra, hogy ne érezzék azt, hogy esetleg én másabb vagyok, mint ők.

Szokta néha azt érezni, hogy az értelmiségi szereppel ebben a közegben együtt jár a „mindentudó” szerepe, és ha bármi gond van a családban, akkor azt Önnek kell megoldani?

Telitalálat. Minden ügyes-bajos dologgal engem, illetve minket keresnek. A feleségem – aki szintén cigány származású – munkajogász. Amint adminisztrációval vagy bármilyen papírral járó jogi vagy pénzügyi kérdésük van – mert ez a feleségem szakterülete –, akkor rögtön minket keresnek. Tehát mi vagyunk azok, akik végszükség esetén rendelkezésre állunk. Ez feladat, de jól is esik, mert tudom, hogy azt jelenti, megbíznak bennem.

Van-e a családjában olyan történet, emlék – ami még a gyermekkorhoz kapcsolódik, az otthon töltött időhöz –, amely alakította az identitását?

Talán az apai ági nagyapámnak a halála volt nagyon meghatározó. A mi vidékünkön, ha valaki elmenni készül, haldoklik, akkor mindenki próbálja utoljára meglátogatni. Emlékszem, hogy közel háromszázan voltunk az udvarán. Ő egy köztisztelőben álló ember volt, író, költő, műfordító. Viszont eltékozolta a tehetségét. Ez a gyászesemény számomra – a személyes érzelmeimen túl – azért is volt meghatározó, mert ezek a gyászoló, gyülekező emberek tulajdonképpen nem áptak erős kapcsolatot az egyházzal. A környezetemben mindenki, aki mostanra valamilyen módon közel került az egyházhoz, rajtam keresztül került közel. Azonban ott, akkor, volt egy erős közösségi élménye a családnak. Végeztük a betegek kenetét a haldokló nagyapámon, és emlékszem, hogy az öreg már három napja kómában volt, mégis, amikor én két pappal és a kántorral álltam az ágya mellett, egyszer csak felült, és elkezdett keresztet vetni az ágyon. Majd visszazuhant, nem is tudta teljesen végigvinni a mozdulatokat, hanem csak a négyből hármat tudott talán megérinteni, azokat a pontokat, amelyeket kell. Ez a jelenet mindannyiunk számára megerősítés volt, egy erős családi élmény. Ekkor kezdődtek el a környezetemben felerősödni azok a hangok, azok a kérdések, amelyek a határhelyzetekről szólnak, arról, hogy mi lesz velünk, ha meghalunk. És azóta is egyre gyakrabban kapom meg ezeket a kérdéseket. Ezek az emberek aztán elkezdtek járni a templomba, egyre többször ott voltak a nagyobb ünnepeken, sőt, van olyan rokonom is, aki az egyháztanács tagjai közé is bekerült, a Tímári Görögkatolikus Egyháztanácsba.³ Vagy olyanok is, akik önként vállalták azt, hogy kereszteteket újí-

³ Az egyháztanács vagy más néven egyházközségi képviselő-testület Istentől és az Egyháztól kapja küldetését. Tanácsadói jogkörrel rendelkezik, a plébános munkáját segíti. Az egyházi elnöke a plébános. A világi elnököt a

tanak fel a faluban, és zarándokolnak is. Mindig, minden haláleset esetén visszahívtak a temetésekre. A másik meghatározó emlékem ebből az időből, hogy nálunk magyarok és cigányok együtt ültek a templomban. Egymás mellett ültek vegyesen, mindenki kedves volt, és én ezt szerettem volna. Tehát gyermekként eldöntöttem, hogy én azt szeretném, hogy a magyarok és a cigányok együtt építsenek közösséget, mert igazán erős közösség ott jön létre, ahol a két kultúra tud keveredni.

Sója Miklós atya templomában ez nem így működött. Erről a példáról mit gondolsz?

Az egy más helyzet. Ott olyan nagy számban vannak jelen a cigányok, hogy ott a nyelv miatt alakult ki ez a különleges helyzet. Valójában nincs erre megoldókulcs, környezete válogatja, hiszen léteznek olyan közösségek is, ahol például sértésnek tartanák, ha nekik külön cigány templomuk lenne. Sőt van, aki a cigánypasztorációt is sértésnek érzi, hogy miért kell másfajta pasztorációt alkalmazni rájuk, mint például a magyarokra. Valahol jogosnak érzem mindezt. Ezért is van az, hogy beszélnem kell néha az inkulturációról. Ettől függetlenül a tímári templomban vegyes jelenlét volt, soha nem merült fel igény arra, hogy különválasszuk az embereket. A cigány nyelv nem élő nyelvként van ott jelen, nagyon kevesen beszélnek. A saját családomban az apai nagyapám volt, aki beszélt a cigány nyelvet, ő tanítgatott engem egy-két szóra, ez a lovári nyelv volt. Az anyai nagymamám, aki felnevelt, ő teknős cigány volt, beás cigány, de mivel a romungró nagyapámhoz ment férjhez, ezzel a házassággal olyan környezetbe került, ahol nem beszélték az ő nyelvét, így egy idő után már az is elkopott.

Érte-e bármiféle megkülönböztetés gyermekkorában a származása miatt?

Persze, értek ilyen helyzetek, de mindig jól kezeltem. Egyrészt nem éreztem azt, hogy emiatt nekem szoronganom kellene. Viszont előfordultak néha nehéz szituációk. Elmesélek egy emléket. Volt egy barátom, akivel az iskolában elég jó volt a kapcsolatunk, sőt, a születésnapomra is eljött. Ő is meghívott engem az övére. Amikor megérkeztem hozzájuk, meg kellett állnom a kapuban, és félve mondta el nekem, hogy az édesapja nem engedi meg, hogy részt vegyek a születésnapján, mert cigány vagyok. Aztán valahogy túllendültem ezen. Hála Istennek, olyan pszichológiai, mentális védelmem van, hogy én ezeket a helyzeteket nagyon gyorsan és jól tudom integrálni.

hívek által megválasztott és a megyéspüspök által jóváhagyott testületi tagok választják maguk közül. Kötelességük a hívek panaszait, ill. kéréseit meghallgatni és megvitatni az üléseken. A feladatuk tehát az egyházközség minden ügyét (liturgia, hitoktatás, családgondozás, karitatív munka, ökumenizmus, gazdasági kérdések stb.) megtárgyalni és a helyi plébánost tanácsukkal ellátni. A tagokat öt évre választják, de a megyéspüspök rövidebb időt is meghatározhat. A szabályzat előírásai a latin (római) és görögkatolikus egyházra egyaránt vonatkoznak (*Magyarországi Egyházközségi Képviselőtestület Szabályzata*, MKPK, Budapest 1993, 4.6. pont).

Feltette-e magában azt a kérdést, hogy a Jóisten miért engedi ezt? Volt-e Önben hitbéli megingás az ilyen események hatására? Feltette-e azt a kérdést, hogy a Jóisten miért engedi meg azt, hogy csak a kapuig mehessen?

Hát, ha nem is feltétlenül az ilyen események kapcsán, de megingásom folyamatosan van, még így, papként is. Én az Istennel úgy vagyok, mint egy latin szerető, hogy mindig veszekszünk. Keresem, még a mai napig is keresem a hitemet. Az biztos, hogy aki azt mondja, hogy neki afféle szigorúan, monotonon növekvő és soha meg nem ingó hite van, az nem mond igazat. Én mindig is tele voltam kérdésekkel, és tenni akarással, és inkább azt volt sokszor nehéz elfogadni, hogy annak ellenére, hogy jobb tanuló voltam az osztályban valakinél, aki egy ismertebb vagy jómódúbb szülőnek volt a gyermeke, miért kaphat jobb jegyet feleannyi tudásra. Inkább ezek a hétköznapi megkülönböztetések estek rosszul. Nekem az volt a hibám, illetve még a mai napig is hibámnak érzem azt, hogyha valamibe sok energiát fektetek, akkor pozitív irányú megtérülést várok, és azonnali eredményeket. Mondhatni, hogy ilyen esetekben türelmetlen vagyok. A templom volt az a hely, ahová megnyugodni jártam, például elmentem a mamámmal egy vecsernyére, ami nálatok a *vesperás*nak felel meg. Vagy egyszerűen csak leültem hátul csendben, és átgondoltam az életemet. A gyermekkoromat nagyon megnehezítette az édesapám masszív alkoholizmusa, emiatt szét is esett a család. Biztos, hogy ez is közrejátszott abban, hogy bennem valamiféle kompenzáló reflex alakult ki, egyfajta teljesítménykényszer, hogy megmutassam azt – például az apámnak is –, hogy na, akkor én érdemes vagyok arra, hogy szeressen, elfogadjon. Mindig, mindenhol működött ez bennem. Érték ilyen helyzetek, akár a szemináriumban is.

Előfordult olyan, hogy felnőttként, illetve papként találkozott olyan gyerekekkel, akiről tudta, hogy cigány, de nem akarta felvállalni a származását?

Igen, több ilyen fiatallal is találkoztam, sőt a fordítottjával is. Olyan is előfordult, aki magyarként inkább a cigány kultúrát tartotta magáénak, vagy akár pályázati okokból ő odahúzta az ikszet. Napjainkban azt lehet tapasztalni, hogy sokan nem merik felvállalni a cigányságukat, mert félnek a hátrányos megkülönböztetéstől a munkahelyen vagy az iskolában. Én tanítottam szóke, kék szemű, fehér bőrű cigány gyerekeket. Egyébként nekem mind a két testvérem szókesbarna hajú, fehér bőrű, tehát rajtuk nem látszik, hogy cigányok. Mégis, valahogy úgy alakult, hogy mi mindig karakteresen felvállaltuk a származásunkat. Emlékszem, egyszer Keresztes Szilárd⁴ püspök atya kérdezte meg, hogy ti

⁴ Keresztes Szilárd (Nyíracsad, 1932. július 19.) magyar görögkatolikus pap, nyugalmazott hajdúdorogi megyéspüspök. Húsz évig vezette a Magyar Görögkatolikus Egyházat, 2008-ban vonult nyugállományba.

cigányok vagytok? Egyértelműen rávágtuk, hogy igen, azok vagyunk. Nekünk ez nem volt kérdés. Viszont sok olyan emberrel találkoztam, akik ezt nem vállalják fel. Vegyük az ősrégi kántorjánosi, hodászi közösségeket például. Ahol cigány templom volt, ott megfigyelhető egy olyan folyamat, hogy a *kereszt búcsúján*, amikor Máriapócsra zárandokolnak, mára kikoptak a fiatalok. A hagyományos népviselet megszűnik, a cigány nyelvet egyre kevesebben beszélik, és már nem ismerik a népi énekeket. Tehát azok a rasszjegyek, illetve külsőségek, amik alapján én beazonosíthatom, hogy ki a cigány, azok eltűnőben vannak. Egy kutatás szerint mindez 30-40 éven belül teljesen eltűnik majd. Meg fog szűnni az, ami alapján régen – a mesterségről, az öltözetéről vagy arról a szociokulturális miliőről – cigánynak nevezhettem. Manapság egyre nehezebb meghatározni, hogy ki a cigány. Én ehhez a kérdéshez tehát óvatosan közelítek, soha nem erőszakoskodom, nem akarok senkit meggyőzni. Elfogadó vagyok, mindig megvárom, hogy ők keressenek.

Térjünk rá a középiskolai évekre! Hogyan, kinek a hatására került gimnáziumba?

Az általános iskolai hittantanárnőm ajánlotta a középiskolát. Akkoriban az volt az egyetlen görögkatolikus gimnázium a környéken. Tudatos volt, ahogy felépítettem a jövőmet. A papi hivatáshoz tökéletes helynek tűnt, mert ott az osztályok be vannak osztva a liturgikus rendek szerint, hitoktatás és kántorképzés is van, mélyebben bele lehet folyni az egyház életébe. Rengeteg „vendégatya” is ellátogat az intézménybe, rendszeresek a lelki gyakorlatok, a zárandoklatok. Ez a helyszín tökéletes alapnak tűnt akkoriban, és később oda mint munkatárs is visszatértem.

Megakadt a fülem az „akkoriban” kifejezésen. Van ennek jelentősége?

Mi például azért költöztünk Edelénybe, hogy a gyermekeim egyházi iskolába járjanak. Ugyanakkor van egy kicsi félszem attól, hogy ne azért bánjanak velük jobban, mert ők egy papnak a gyermekei. Azt szeretném, hogy ők maguk harcolják ki a sikereiket, és ne nekem vagy a környezetnek akarjanak megfelelni. Az „akkoriban” kifejezést talán azért használtam, mert hiába volt egyházi fenntartású az iskola, ennek ellenére volt egy olyan attitűdje a fiatalabb lázadó korosztálynak, hogyha nem vagy jó semmire, akkor majd elmegy papnak, oda felvesznek. Én magam is tartottam attól, hogy nagydobra verjem, hogy a papi hivatást akarom választani. Az ebből fakadó szorongás miatt csak a középiskola utolsó két évében kezdtem egyáltalán megosztani a választásomat a legjobb barátaimmal is, mert féltem attól, hogy nevetségessé válok.

Koedukált volt ez a középiskola? Milyen volt a közösségi élet ebben az intézményben?

Nagyon-nagyon jó volt az én időmben! Annak idején aktívan sportoltam, futballból válogatott szintig is vittem, és karatézta is tizennégy évet, feketeöves lettem. Ezek a sikerek hozzásegítettek, hogy könnyen alkalmazkodjak. A magyar közösséghez való alkalmazkodás kapcsán, ez mindig egy kulcs volt számomra. Együtt jártunk focizni, tornákon szerepelni. Aztán más fontos képességeim is előjöttek, a nyelvérzésem vagy a koncentrációképességem a tanulásban.

Itt egyedüli cigányként volt jelen?

Igen. Nem volt más cigány rajtam kívül ebben a középiskolában.

Okozott ez szorongást?

Attól féltem mindig, hogy ne adj Isten, ha valami eltűnik, akkor én leszek az első, akit megfognak gyanúsítani, és például később, a szemináriumban adódott is egy ilyen helyzet. De ez egy egyszerű esemény volt szerencsére. Nagyon szoros baráti kötelékek alakultak ki abban az időben, többen kollégák is lettünk azóta.

Volt olyan pillanat a középiskolában, amikor megkérdőjeleződött a hivatásválasztása? Illetve említette, hogy több terület is érdekelt, tehetséges is volt ezekben: nem tervezett világi karriert?

Nem, soha. Egyedül egyetemen volt egy olyan gondolatom, hogy szerettem volna az angol szakot elvégezni, de nem azért, hogy angoltanár legyek. Ez a mai napig álmom, meg a romológia szak is, de akkoriban a püspököm nem engedte, mert félt a lemorzsolódástól.

Ha jól tudom, a görögkatolikusoknál felszentelés előtt lehetséges csak a családalapítás. Tudatosan időzítette tehát a házasságot?

Így van, tudatos volt. Nekem 18-20 éves koromig nem volt barátnőm. Engem más dolgok érdekeltek: a sport és a tanulás. Annyit azonban biztosan tudtam, hogy ha egyszer meg-nősülök, cigány lányt szeretnék feleségül venni. Sajnos volt olyan tapasztalatom, hogy a magyar lányok családjai számára problémát jelentett a származásom. Az ilyen élmények hatására döntöttem el, hogy több ilyen pofont nem szeretnék. De ez egy nagyon fontos kérdés. A szeminárium a *propedeutikus* évvel, tehát a nulladik évvel együtt hét évig tart. Én a hét évből ötöt úgy tudtam le, hogy szerzetes szeretnék lenni. Tehát görögkatolikus szerzetesnek készültem. A nagymamám volt az, aki rám hagyta, hogy mindenképpen

legyen családom. Végül én is úgy éreztem, hogy nekem ez a természetes, és úgy tudom megélni a hivatásomat majd, hogyha család mellett vagyok. Most sem csinálnám másképpen, mert azt érzem, hogy számomra a család megtartó erő. Amikor hazajövök a gyermekeimhez meg a feleségemhez egy fáradt nap után, érzem, hogy ezt nem tudnám másképpen csinálni. Természetesen ennek vannak nehézségei ugyanúgy, mint amikor valaki *cölöbsz*, de én így készültem. Én Dámócra szerettem volna menni, ott két szerzetesünk volt, aki most éppen Atanáz püspök atya⁵ és Fülöp érsek atya⁶. Ők ketten voltak, és én szerettem volna harmadikként csatlakozni oda. De közbejött a szerelem, és úgy döntöttem még a szemináriumban, hogy nekem ez lesz az utam.

Már a középiskolai éveim alatt felfigyeltek Önre a püspökség részéről?

Találkoztam egyszer-kétszer a püspök atyával, és ő már tudott arról, hogy azért vagyok ott, mert a papi hivatásra készülök. Nyilván szóbeszéd volt ez a papok között is, akikhez gyónni jártam, és ismertek. Hittanversenyeken is rendszeresen részt vettem, általában jó eredményekkel végeztem, ha ott szóba került ez a téma, nyíltan beszélgettünk erről. Volt egy „papi bemelegítőnek” nevezett alkalom is, ennek keretében jártunk egy paphoz *punktázni*. Kezdték tehát felfigyelni rám. A szeminárium elején történt a következő: Feudingenben volt egy cigánypasztorációs világkongresszus. Keresztes Szilárd püspök atya engem kért fel, hogy mondjak egy beszédet angol nyelven, ez számomra megtisztelő volt, és hatalmas élmény. Éreztem a figyelmet, de tudtam azt is, hogy szolidáris szeretnék lenni a társaimmal. Nem akartam azt, hogy a közszerepléssel járó médiamegjelenések miatt irigységet váltsak ki. Ezeket a lehetőségeket nagyon sokszor tudatosan utasítottam vissza.

Egy pillanatra térjünk vissza a nagymamája szerepére. Említette, hogy sokáig szerzetesi hivatásban gondolkodott, de a nagymamája hatására végül nem emellett döntött. Ő volt tehát a végleges döntésben a leginkább befolyásoló szereplő?

Valójában nem, mert akkor, amikor ő ezt mondta, már én is hasonlóan gondolkodtam erről. Azt gondolom, ha nem a házasodás lenne a kitétele, több papunk lehetne. Nehéz úgy dönteni egy 18 éves fiúnak, aki bekerül a szemináriumba, hogy család nélkül éli le az életét. Amikor az ember a 25-höz közeledik, és azt látja, hogy sok egykori, világi tanultársának családja, egzisztenciája van, elkezdi magát ehhez mérni, és ilyenkor sokan átértékelik az életüket. Találkoztam például olyan cigány fiatalokkal is, akik szerettek volna

⁵ Dr. Orosz Atanáz (születési nevén Orosz László) magyar görögkatolikus szerzetes, püspök. 2011. május 21-én szentelték püspökké. 2015. március 20. óta a Miskolci Egyházmegye megyéspüspöke. (Vö. még a Lakatos-interjú 2. lábjegyzetével.)

⁶ Kocsis Fülöp (születési neve Kocsis Péter) görögkatolikus szerzetes, a Hajdúdorogi Főegyházmegye metropolita érseke, püspöke.

papok lenni, ám gondjuk volt a kitartással, hosszúnak érezték a papi képzést. Ez a folyamat ugyanis nálunk most akár tíz évig is elhúzódhat az új *diakónusi* rendszerrel és a tanulmányokkal. Vagy a család hiányának kérdésével álltak hadilábon. Annyi „előnyünk” ugyanakkor van, hogy nálunk nős férfiakat is pappá szentelnek. Megfogalmaztam tehát püspök atyának egy javaslatot, mely szerint olyan területeken, ahol nem tudunk elegendő papi jelenléteket biztosítani – például a hitoktatásban –, lehetne *diakónussá* szentelni minimális teológiai képzéssel cigány házaspárokat. Az ő jelenlétük nagy segítségére lehetne a cigány közösségeknek, mert sajnos azt tapasztaljuk, hogy a vezető nélkül maradó közösségek tagjai szekták martalékai lesznek.

Azt mondta, hogy az Ön számára fontos volt, hogy cigány nő legyen a társa.

Igen.

Rátalált, vagy tudatosan kereste a feleségét?

Huszonhét évet imádkoztam érte. Létezik egy *Emeljük föl szívünket* című kis könyv,⁷ és én gyermekkoromtól kezdve a nagymamámmal együtt mondtam egy abban található imát, amely a házastársért könyörög. Végül 31 évesen házasodtam. Akkorra már letettem arról, hogy megtalálom az igazit, mert az volt a tapasztalatom, hogy akik velem egyidősek, már mind megállapodtak, családjuk van. Aztán a roma szakkollégiumon keresztül ismerkedtem meg a feleségemmel. Az akkori vezetőnél bekéredzkedtem, hogy kutatást szeretnék végezni, és a szakkollégium lenne erre a terep. De volt más, rejtett motivációm is, ugyanis egy fényképről már láttam ott egy lányt. Ő lett végül a feleségem. Úgyhogy tudatosan mentem oda, elkezdtünk levelezni, természetes volt minden.

Ezek szerint a felesége nem onnan származik, ahonnan Ön?

Nem. Ő egy 300 fős településről származik. Hihetetlen erővel szerzett végül magas képzettségeket. Hihetetlen egy nő.

Ha jól értem, a felesége nem kapott vallásos neveltetést.

Igen, így van. Ő rajtam keresztül került kapcsolatba az egyházzal, amikor megismerkedtünk. Az ő falujukban nincs helyben lakó pap, és az egész környéken – ő Aggtelekről, illetve Zádorfalváról származik, ez a település Aggtelektől két faluval arrébb található – csak egy mára már bezárt református kis imahely volt, templom egyáltalán nem. Ő a jogi

⁷ A Görögkatolikus Egyház imakönyve, amelyben különböző imádságok és népénekek találhatók. Megjelent: Szent István Társulat, Budapest 1958.

karra járt, én meg egy zárt világban éltem, tehát teljesen mások voltunk. Viszont onnantól kezdve, hogy megismert engem, ő arra készült, hogy papné legyen. Nehéz volt neki ezt a folyamatot és késztetést összeegyeztetni azzal, hogy a környezetében karriert csinálnak, ő pedig feladja a lehetőségeit, és kiköltözik velem Rakacára, a szlovák határ mellé, egy teljesen zárt, mindentől távoli kis közösségbe, de mégis megtette.

Hány éves koráig tanult a szemináriumban?

32 éves koromig.

Hogyhogy ennyire elhúzódtak az itt töltött évek? Hiszen, ahogy említette, már 18 éves korában bekerült.

Mivel nekem nem volt párom, még nem tudtam szentelődni. Ezért nekem további tanulmányokat, lehetőségeket ajánlottak fel. Rómában tanultam három évet, majd a doktorinak az első három évét, az úgynevezett *licenciátust* végeztem el, utána pedig két évet a Pázmány Péter Egyetemen. Mivel akkor már megismertem a későbbi feleségemet, korábban hazajöttem Rómából, és itthon végeztem el több következő lépcsőfokot a tanulmányaimból.

Ez egy hosszú és nem éppen lineáris útnak tűnik. Sok nehézség adódott útközben?

Igen, mert amikor én a teológián végeztem 2010-ben, akkor egy gyakorlati évre mentem el. Hajdúdorogra, a volt gimnáziumomba kerültem mint nevelőtanár és hittanár. Aztán amikor megnyílt a Szent Tamás Görögkatolikus Általános Iskola Szolnokon – ez egy cigány iskola –, akkor önként jelentkeztem, és ott töltöttem közel két évet. Fülöp érsek atya akkor ajánlotta fel a római tartózkodás lehetőségét, és én elvállaltam ezt a küldetést. Ott is három évet töltöttem. És véletlenül kihagytam, de Róma előtt még Tiszavasváriban is töltöttem egy évet egyházi szolgálatban. Róma után pedig Miskolcon éltem, mint Atanáz püspök atya titkára. Aztán Rakaca következett, és most Edelényben vagyunk.

Melyik évben ismerkedett meg a feleségével?

2014. november 4-én 11 óra felé találkoztunk.

Ez egy nagyon pontos meghatározás. Tehát egy nagyon sűrű, eseménydús 10-12 éves intervallumról beszélünk.

Igen, így van. A római tartózkodás például azért volt fontos, mert ott írtam meg valójában a doktori disszertációm. Tehát előre megírtam, emlékszem, hogy már a második év végére készen voltam vele, utána már csak fordítanom kellett. Úgy gyűjtöttem tudatosan anyagot, hogy már akkor tudtam, hogy a cigánypasztoráció területére térek vissza. Tudatosan a pasztorálteológiára és a *kateketikára* specializálódtam. Tulajdonképpen ez a hitoktatás tudományosabb megnevezése. Ennek a módszertanát tanultam, és mivel ez a színtér rendkívül multikulturális közeg volt, beleláthattunk mindenféle kultúrába, ahol a keresztények megfordulnak, sőt, például 1700 éves tekercseket eredeti nyelven tanulmányozhattam. Ezeket a lehetőségeket nagyon élveztem. Mindig azt kerestem, hogyan tudnám a cigány közösségekben használni a tudásomat. Például a doktori disszertációból íródott kötet címe az lett, hogy *Krisztus, a legfőbb vajda*⁸. Ennek a címnek az alapötlete is ebből a rendkívüli sokszínű tapasztalatból jött, konkrétan abból, hogy az afrikaiak Krisztusról úgy beszélnek, mint a legfőbb sámánról. Ebből az analógiából fakadt az az ötletem, hogy Krisztust mint legfőbb közvetítőt jelenítsem meg, így adta magát a „vajda” gondolat.

Említette, hogy a szolnoki általános iskola, ahová hittanárnak szerződött, egy cigány többségű intézmény, ahol valójában százszázalékos volt a cigány tanulók aránya.

Nem egészen igaz ez az arány, mert 99,5 százalékban volt csak cigány, mert a zenész Grófó úrnak tanítottam ott az egyik unokahúgát, aki félig kínai.

Egy roma politikus egyszer azt mondta nekem – amikor éppen a Lakatos Menyhért Iskolában tanítottam –, hogy ezzel én valójában kontraszelekciót hajtok végre, azaz legitimálom roma értelmiségiként a szegregált típusú iskolák létjogosultságát. Erről szeretném kérdezni a véleményét.

Én önként vállaltam, hogy ott tanítsak. Nekem szükségem volt arra az élményre. Élettörténetem minden eseményére úgy gondolok vissza, hogy minden tapasztalásom ahhoz kellett, hogy felkészüljek arra a feladatra, ami most vár rám. Ez a választás részemről belső kényszer volt. Sok paptársam ódzkodik attól, hogy nehéz körülmények között élő cigányok által lakott településeken szolgáljon, én viszont direkt fejest ugrok ezekbe mindig. Én ezeket a nehéz feladatokat önként és tudatosan vállalom

⁸ BALOGH GYŐZŐ JÁNOS: *Krisztus, a legfőbb vajda*. Görögkatolikus Cigánymissziós és Koordinációs Iroda, Miskolc 2020.

be. Lehetséges szegregált iskolaként tekinteni erre a szolnoki intézményre, de úgy is szemlélhetjük, hogy ez az iskola volt a cigányok számára elérhető, ez volt helyben, ezért mentek oda. Az egyház nagyon sok mindenben segített, tanszerekkel, korrepetálásokkal, a családokkal én tartottam a kapcsolatot, mentem minden egyes nap hozzájuk. Mindig más cigány családnál voltam vendég, ahol bibliaórákat tartottam, és még a szomszédból is átjöttek. Ha valakinek szüksége volt valamire, akkor jeleztem a Karitásznak,⁹ és megoldottuk. Fontos volt ez az időszak az életemben, hiszen a szeminárium zárt burka után bele kellett kóstolnom abba, hogy milyen a szemináriumon kívüli világ. Ott szembesültem először olyan sorsokkal, amelyeket még tévében sem lát az ember. Prostitúció, drog, rabszolgatartás. Atyának szólítottak, de még nem voltam felszentelve.

Ön hogyan definiálja magát? Papként vagy cigány papként?

Jobban szeretem, ha papként hivatkoznak rám. Olvastam egyszer egy tanulmányt, ami- ben azt vezették le, hogyan alakul az ember identitása. Azt írják ebben, hogy egy idő után a keresztény identitás felülírja a nemzetiséget. Ennek ellenére szerintem a kettősség meg- marad, tehát mondhatni, hogy cigány pap vagyok. A cigányságom miatt gyorsabban le- omlanak olyan falak, amiért másnak jobban küzdenie kell, tehát segít az elfogadásban. De az ellenkezőjét is megtapasztaltam. Volt olyan közösségem, ahol két évig nem köszöntek vissza nekem, vagy kapásból letegeztek, illetve olyan dolgokat engedtek meg, amelyeket egy magyar pappal szemben nem tettek volna.

Van-e elhívástörténete?

Kifejezetten soha nem éreztem azt, hogy engem megszólít vagy elhív erre a hivatásra az Isten. Inkább azt mondanám, hogy mindig nyugalom öntött el a templomban, és azt érez- tem, hogy én ott otthon vagyok. Onnantól, hogy ezt először megtapasztaltam, egyetlen misét sem hagytam ki. Ez furcsa lehetett a környezetem számára, hiszen amíg a társaim mondjuk nézték a kedvenc sorozataikat vagy focimeccsen szurkoltak, addig én a temp- lomban ültem.

⁹ A Karitás (hivatalos elnevezése: Magyar Karitás) a Katolikus Egyház magyarországi segélyszervezete. Az időseket, betegeket, rászoruló családokat, fogyatékkal élőket, megváltozott munkaképességűeket, hátrányos helyzetű kisebbségeket, szenvedélybetegeket, hajléktalanokat, üldözött keresztényeket és menekülteket, valamint a humanitárius katasztrófák áldozatait karolja fel korra, nemre, felekezeti hovatartozásra való tekintet nélkül. Az Egyház által nyújtott szeretetszolgálat gyakorlata már az ősegyházra, az őskeresztények idejére is visszavezethető.

Mi az oka a roma pasztorációban való részvételének? Cigány papként ez kötelessége, vagy megtehetné azt, hogy nem vesz részt benne?

Mondhatni, hogy a modern pasztorálteológiában az már óriási eredmény, hogy engem mint cigány származású papot egy magyar közösség a vezetőjeként ismer el. Ez egy tökéletes formája a misszióknak. A másik irány az lehet, ha ugyanennyit ér az is, amikor egy cigány közösségnek vagyok a vezetője. Fontos tehát, hogy kétirányú legyen a misszió. Én mindig éreztem a másokért való felelősséget, ez egy belső indíttatás bennem. Mindig azt éreztem, hogy amikor tanulok, akkor nem csak magamért tanulok. Már gyerekként megfogalmazódott bennem, hogyha valamit megtanulok, és valamivel több lehetek, mint ami voltam, azt vissza kell forgatnom a sajátjaim közé, hogy emelni tudjam a közösséget. A feleségem ugyanezt vállalta. Neki is belülről jövő misszió az, hogy szolgáljuk azokat, ahonnan származunk.

Ön papként egyértelműbben tud visszaadni, visszaforgatni a származási közösségébe. A felesége jogászként hogyan tud ennek a misszióknak megfelelni?

Hát úgy, hogy nem a végzettsége szerinti munkát végez jelenleg. Ő most a Máltai Szeretetszolgálatnál egy Jelenlét programnak a vezetője abban a faluban, ahol élünk, ahol ő papné volt, és ahonnan elköltöztünk. Ezért minden nap visszajár. Természetesen a jogi tudását is kamatoztatja. De én magam is rengeteg olyan dolgot csinálok, ami nem a hivatásomhoz tartozik. Ez nem egy olyan hivatás, mint a kovácmesteré, aki leteszi a vasat és másnap folytatja. Nekem 24 órában kell rendelkezésre állni. Többször előfordul, hogy hajnalban kell menni például haldoklóhoz, vagy kórházba kell eljutnom, akár messzire is a híveimhez. Ez nemes feladat, és én úgy próbálom végezni, hogy minden emberben, akin segíteni próbálok, a cigány arcú Jézust akarom látni.

Az Egyháznak van szociális tanítása. A cigányokat érintő szegénység mérséklése áll tehát a velük kapcsolatos missziója középpontjában, vagy inkább az az elsődleges célja, hogy minél nagyobb létszámú legyen a roma gyülekezet?

Összetett a kérdés. Inkább máshogyan közelíteném meg. Ahol én dolgozom, ott 98 százalékban cigányok lakják a települést. Nekem azon kell dolgoznom, hogy az ország legidősebb görögkatolikus egyházközsége, amely az enyém, át tudja hagyományozni a cigány közösségnek azokat a keleti hagyományokat, amelyek több száz éven keresztül ezen a településen éltek. Ez létkérdés. Ha ezt nem tudom megoldani – azért úgy néz ki, hogy sikerülni fog –, akkor kihal azon a területen a görögkatolikuság. Óriási a felelősségem. Viszont látom, hogy egyre nagyobb létszámban jönnek a templomba, egyre többen is-

merik az énekeket. Hatalmas temetéseket és kereszteleseket rendezünk, amely a cigány szokások megszentelésével van összekötve. De ehhez az kellett, hogy a templomon kívül mozogjak először. Minden egyes hívőmhöz történet fűződik. A személyes kapcsolat az, ami miatt eljönnek, ami miatt megérinti őket az egyház, és elkezdik érezni, hogy jó oda-tartozni. Írok is valahol arról, hogy Krisztus azt mondta, hogy az emberek halászává teszi Pétert. Manapság az embereket pecázni kell, egyesével kell megfogni, de ehhez ki kell mozdulni. Az egyháznak van ez az ún. kilépő dinamizmusa, amiről II. János Pál pápa beszél. Ez azt jelenti, hogy nem ülhetek kényelmesen a parókián feudális elképzelésekkel, várva, hogy ők jöjjenek oda. Nekem kell kimozdulni. A cigánysorra, a nyomornegyedekbe, a kórházakba, a börtönökbe. Mindenhová, ahol rám vannak bízva emberek. Ugyanis amikor egy püspök felszentel egy papot egy területre, akkor minden ott élő embert rábíz. Azt nagy luxusnak tartom, amikor bizonyos papok azt mondják, hogy ők a cigány hívőkkel nem foglalkoznak. Tehát én itt azért vagyok, mint cigány pap, hogy a népemnek a szószólója legyek. Hogy azok, akik eddig nem tudtak szólni, vagy nem ismerték annak a módját, hogy hogyan kell egy ilyen közegben megszólalni – az ő egyházi igényeiket is meg tudjam cigányként fogalmazni. Az soha nem szerencsés, hogy valaki nem cigányként akarja megmondani a cigány közösségnek, hogy mire van szükségük.

A nem cigány közösség mennyire fogadja el Önt cigány papként?

A nem cigány közösség hamarabb fogadott el, mint a cigány közösség. Hú, ez nagyon érdekes jelenség! Harcaim valójában inkább a sajtójaimmal voltak. Harc alatt azt értem, hogy hosszú időbe telt, mire teljesen elfogadtak. Köztük kellett mozognom: a gyermekeket tanítani óvodában, iskolában, tanodában, temetni a halottjaikat, házakat szentelni, kereszteni, gyóntatni, családokat látogatni, adományokat kiosztani, munkahelyeket keresni embereknek, jogi ügyekben segíteni. A felsorolásból is kitűnik, mennyire tág ez a tevékenységlista. Mindezekre szükség volt a befogadáshoz.

Ön tehát egy olyan kettős missziót próbál megvalósítani, aminek az egyik lába a görögkeleti hagyományok életben tartása, a másik pedig az emberhalászat. Tekintetünk erre a két munkára két olyan halmazként – globális, illetve lokális célként –, amelyek valójában egybeérnek?

Kiegészíteném, amit mond, egy újabb szemponttal, mégpedig a tudatossággal. Én alapvetően a nyíregyházi egyházmegyébe születtem bele, azon a területen élek. Ám átkértem magam a miskolci egyházmegyébe azért, mert Borsodban koncentrálódik a legjobban országos szinten a cigány közösség, ráadásul mélyszegénységben élnek. Teljes tudatosság-

gal választottam ki ezt a szintért azért, hogy a cigánysággal foglalkozhassak. Így lettem cigányügyi referens, tehát még ezt is felvállaltam, hogy még jobban, még kiterjedtebben tudjam segíteni a püspökömnek a munkáját ezen a területen. Szinte teljesen szabad kezet kapok, mert építenek a tapasztalataimra, javaslattételi lehetőséggel élhetek, tematizálhatom, hogy mivel és hogyan érdemes foglalkozni ezen a területen.

Látja-e a saját utánpótlását?

Sajnos – és ez nagy szomorúsággal tölt el –, de azt kell mondjam, hogy nem. Ez állandó téma az életünkben. Jelenleg két cigány származású fiatal van bent a szemináriumban, de nem látom azt, hogy követőkre találnának. Én igyekszem motiválni a cigány fiatalokat, próbálom ministrálásra szoktatni őket, illetve olyan programokat szervezni nekik, amelyek kedvet csinálhatnak az egyházi szolgálathoz. De azt hiszem, hogy ehhez idő kell. Arra gondoltunk a püspökünkkel, hogyha ott élnénk közöttük, és látható, érzékelhető mintává válna az életünk – például az enyém és a feleségemé –, talán többen követnék a példánkat, hiszen jelenvalóvá válna az, hogy lehetséges más út is. De sajnos – és most a csereháti területekről beszélek – még a mai napig küszködünk a túl korai gyermekvállalással, ami azonnal elvágja a tanulás útját és lehetőségét. Szintén nagy problémát okoz néhány olyan alapítványi iskola jelenléte a térségben, amelyekben ösztöndíjrendszer működik, azaz pénzzel motiválják a gyerekek jelentkezését, miközben érdemi oktatás nem zajlik bennük. Nyolc fő nyolcadikosomból tavaly hatan csak a gyorsan jött pénz miatt választották őket. Ezek civil szervezetek által fenntartott alapítványok. Pályázati pénzekből működnek, és gyakorlatilag annyi a céljuk, hogy meglegyen a fejkvótájuk, és akkor adnak 50 000 forintot fejenként ezeknek a gyerekeknek.

Ön szerzett egy doktori fokozatot is. Nincs tervben a felsőoktatásban való elhelyezkedése?

Valójában már benne vagyok, hiszen óraadó oktatója vagyok a Nyíregyházán működő Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolának. Tartottam ott nemrégén egy tömbösített kurzust, és tervben van egy cigánypasztoráció tematikájú tárgy, valamint a romológia oktatása is. Szeretem ezt a tevékenységet is, erre is készülök tudatosan az olvasmányaim megválogatásával, illetve tudatos anyaggyűjtéssel. Az egyházmegyémben is tartottam már egy háromnapos képzést a cigánypasztoráció témájában, amire nagy szükség van, hiszen a társaim többsége tájékozatlan a cigánysággal kapcsolatos kérdések kapcsán. Visszatérve a kérdésére. Szeretek oktatni, de sokkal jobban érzem magam emberek között, a cigánypasztorációban, mint a katedrán. Vágyok arra is természete-

sen, hogy tanítsak, szeretek írni, publikálni is, de alapvetően én papként létezem, és az emberekért szeretnék tenni. Az oktatásban elért sikereim elsikkadnak emellett. Mondok erre egy példát. Volt egyszer egy *liturgia*, majd kimentem a cigánysorra megáldoztatni, meggyóntatni egy haldokló asszonyt. Az egész cigánysor ott volt bent a házban, közösen imádkoztunk érte. És ez az asszony egyszer csak meggyógyult a daganatos betegségéből, és egy teljes évvel tovább élt. Ez a fiatalasszony, a következő évben a saját lábán járkált a faluban, és mindenki úgy nézett rá, mint az Istennek egy csodájára, ami közöttük lépked. Ennél szerintem nem lehet nagyobb élmény az, amikor valaki tudományos területen dolgozik. Számomra pontosan az illeszkedik bele a nagy egységbe, amit csinálok. Hogy pap vagyok, és az emberekért vagyok az.

Az egyházmegyékben dolgozó hitoktatók kapnak esetleg cigánypasztorációs felkészítést?

Tőlem kapják azt. Létezik egy kisebb képzése a Boldog Ceferino Intézetnek¹⁰ is, ahol szintén egyházmegyei munkatársakat képeznek, de ilyen volumenű, célirányos képzést eddig még csak én csináltam.

Hogyan definiálná magát? Ki Balogh Győző valójában?

Orsós Zoli barátom és paptársam mondta rólam egyszer, hogy én nem csapatkapitány vagyok. Igen, igaza lehet. A Balogh Győzőség, az nagyon sok mindentől tevődik össze. Vagyok pap, ebből is görög, aztán férj, apa, Reál Madrid-szurkoló. Mostanság szoktam néha buddhista meditációs zenét hallgatni, lefekszem a kanapéra, és arra gondolok, hogy semmi vagyok. Én a mai napig igyekszem megmaradni annak az egyszerű falusi cigány fiúnak, aki voltam. Szeretnék mindig egyszerű ember maradni. Én az egyszerűsége esküszöm.

Mondana néhány szót a családjáról?

Két gyermekem van. Sarolta öt éves, akire nagyon büszke vagyok. Már három éves korától folyékonyan beszél angolul. Minden mesét angolul olvasunk vagy nézünk, és amikor ketten utazunk, akkor is angolul beszélgetünk. Így ragad rá szépen a nyelv. És van egy kisfiam is, aki két éves, Boldizsár. Így vagyunk mi négyen.

¹⁰ A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia 2014-ben alapította meg az intézményt, amelynek célja a cigányok lelkipásztorkodásával megbízott papok és lelkipásztori munkatársak tevékenységének segítése, képzések és konzultációs fórumok szervezése. (Vö. még a Lakatos-interjú 4. lábjegyzetével.)

Mi az, amit mindenféleképpen tovább akar hagyományozni rájuk?

Hát a nyelvtudásomat biztos. Aztán a hitemet. Majdnem minden liturgián részt vesz a családom is. Vasárnaponként három vagy négy liturgiát elvégzek – attól függ, hogy hányadik hét van –, és akkor itt Edelényben este elmegyünk együtt a hatos liturgiára is családként, csak azért, hogy együtt tudjunk ülni egy padban és együtt lenni a liturgián. A gyerekek így közlőrlől látják a dolgokat, természetes módon kapcsolódnak be ebbe a világba. Aztán szeretném őket a cigányságunkkal is jobban megismertetni. Ahogy nőnek, egyre inkább kezdenek előjönni azok a kérdések, hogy „Apa, miért vagyok barnább, mint a többiek?” vagy „Nekem miért nem olyan szőke a hajam?”. És nekem a válaszaimban irányítanom kell őket arra, hogy büszkék legyenek a származásukra, arra, ahonnan jönnek. Fontos, hogy ezeket az értékeket úgy tartsák maguk előtt, hogy érezzék, nem kell szégyenkezniük. Erre fel kell készíteni őket. Tehát igazából a hitem, a kultúráim, meg az a kevés tudásom, ami van – ezt a három dolgot adnám át nekik mindenképpen.

Farkas Tibor: Dr. Bábel Balázs, a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye érseke 2021-ben szentelt fel áldozópappá a főegyházmegye szolgálatára. 2021-től, 2024 augusztusig a kiskunfélegyházi Sarlós Boldogasszony Főplébánia káplánja voltam. 2024 augusztusától a jánoshalmi Szent Anna-templom káplánjaként szolgállok, ahol a feladatom többek között a szentmise bemutatása, gyóntatás, keresztelés, esketés, temetés, betegek látogatása, szentséggel való ellátásuk. Feladataim továbbá a szentségek vételére felkészülő ifjúság felkészítése, általános iskolákban, illetve óvodákban a hittanóra megtartása.

Farkas Tibor

Hogyan tudná jellemezni a gyermekkorát, a származási családját, azt a miliót, ahol Ön felnőtt, milyen volt az a szociokulturális háttér, amelyből érkezett? Milyen emlékei vannak a településről, ahol felnőtt, milyen örökséget kapott ebből az indíttásból?

Édesanyám, édesapám is cigányok. A cigánytelep, ahol én felnőttem, a városnak legutolsó utcája, egy földes utca, ahol a szomszédság az egyik oldalról szőlő volt, a másik oldalról pedig erdő volt, de voltak persze azért szomszédjaink is. Amit tudni kell, hogy én kics csoportos voltam az óvodában, amikor édesanyámék elváltak. Így édesanyám egyedül nevelt engem, illetve két nővéremet. Mivel így egymásra voltunk hagyatkozva teljes mértékben, ezért nagyon nagy szeretetben, nagyon nagy egyetértésben, összetartásban nevelkedtünk.

Édesanyám nagyon sokat dolgozott, emiatt mi gyerekek sokat voltunk egyedül, de hárman testvérek teljes mértékben össze tudunk tartani. Azt azért tudni kell, hogy az édesanyámnak a gondolkodása nem volt az a tipikus helybéli cigány gondolkodás. Ő úgy gondolkodott, hogy a munka, a tanulás az képes előrevinni, képes a helyzetünkön változtatni vagy abból az élethelyzetből egyáltalán kihozni minket, ezért is tett olyan sok mindent értünk. Valójában a cigány kultúránkat nem gyakoroltuk, a cigány nyelvet nem beszéltük, nem is értettük. El voltunk különülve a többi cigánytól, mert teljesen másképpen éltünk. Más volt a fölfogásunk, nem ez a tipikus – sajnos így kell fogalmaznom – cigány felfogás, hanem inkább ez a többségi társadalomhoz beilleszkedni akaró gondolkodásunk volt. Ezt nevelte belénk édesanyám.

Nem szült ez ellenérzést a környezetükben?

Nagyon. Voltak komoly konfliktusok is ebből. Főleg édesanyámat támadták ezen gondolkodása miatt, mind szóban, mind tettben is támadás érte. Még a saját rokonságunkból is. Úgy gondolták, hogyha ők nem tudtak előbbre jutni, akkor mi sem tegyük azt. Sajnos ez egy rájuk jellemző felfogás volt. Nekem egy boldog és nagyon szép gyerekkorom volt, mondhatnám, kiegyensúlyozott. Soha nem éhezünk, nem volt az, hogy ne lett volna az asztalon kenyér, pont annyi mindig volt, amennyi kellett. Így azért én nem éltem át azt a nagy szegénységet, mint mások. Iskolában is mindig teljes mértékben rendezetten, ápoltan jártunk. Sokáig rólunk nem is mondták, nem is tudták, hogy cigányok vagyunk. Még némelyik pedagógus sem tudta. Csak amikor családlátogatásra kijöttek hozzánk, akkor lepődtek meg.

Az édesanya egyedülálló anyaként képes volt ezt megteremteni?

Kecelen nőttem fel, ahol az emberek többsége mezőgazdasággal foglalkozik. Édesanyám konkrétan napszámból nevelt minket, ami akkor 2500-3000 forint volt naponta. Olyan eset is volt, hogy a napszámból hazajött és ment a másik munkába. Volt olyan is, amikor egy nap három munkahelyre ment dolgozni.

Ő nagyon szerette volna, hogy mi tanuljunk, hogy abból a közegeből kikerüljünk, ne kelljen nélkülöznünk, mert sajnos az ő gyerekkora pont ennek az ellentéte volt. Nagyon sokat szenvedett, nélkülözött, borzasztó gyerekkora volt, és nem akarta, hogy nekünk ezt meg kellene élnünk. És hála a jó Istennek, a kitartó munkája és a szigora ebben nagyon sokat segített nekünk.

A beszélgetésünk elején említette, hogy a szülei elváltak. Ennek ellenére boldog gyerekkorról festett képet. Édesapja nélkül is boldog volt a gyerekkora?

Ahogy növekedtünk, egyre jobban éreztük édesapám hiányát. Óvodásként vagy így első, második osztályosként még nem annyira, de ahogy egyre jobban telt az idő, éreztük, hogy a jelenléte, a segítsége hiányzik. Láttuk, hogy édesanyánk mennyit dolgozik egyedül értünk. Ugyanakkor az érzelmi szempontok is rendkívül fontosak lettek. Bizonyos életszakaszokban hiányoltuk édesapám jelenlétét.

Egyáltalán nem is tartották a kapcsolatot az édesapjukkal?

Ő volt az, aki teljes mértékben lemondott rólunk. A mi településünkötől 14 kilométerre lakott. Az életvitele eléggé rossz körülményekbe és rossz helyre vitte. Talán emiatt nem keresett minket. Pedig volt olyan eset, amikor a szomszédságba a testvéréhez eljött, és mi ezt láttuk, és hozzánk nem jött be.

Ő tudta azt, hogy Ön pap lett?

Igen. 2014-ben hunyt el. Jóval előtte közöltem vele, hogy pap szeretnék lenni. Úgy halt meg, hogy tudott róla.

Élete vége felé, amikor Ön már papként működött, sikerült vele rendezni a kapcsolatot?

Amikor középiskolás voltam, én fölkerestem, és utána rendszeresen jártam hozzá. Hétvégeket töltöttem nála, mert erre igényem volt. Úgyhogy rendeződött vele a kapcsolatom, megbékültem vele. A két nővéremnek nem sikerült kibékülnie vele.

Azért bocsátott meg az édesapjának, mert papként ezt fontosnak ítélte meg?

Nem. Azért bocsátottam meg, mert én láttam őt olyan beteg állapotban, amiben az ember rádöbben arra, hogy bár követ el hibákat a másik ember, de az elesettségén nem tudunk túljutni. Főleg egy szülő esetében. Akkor nem azt néztem, hogy mit tett vagy mit nem tett, hanem azt, hogy akkor is az én egyik szülőm. Mindig arra próbáltam gondolni, hogy míg el nem hagyott minket, milyen jó dolgokat tett értünk. Ezt próbáltam inkább előtérbe helyezni.

Mikor tudatosult Önöknél gyerekkorban, hogy Önök cigányok? Melyik csoporthoz tartoznak?

Mi lovári cigányok vagyunk.

Az édesanyja vagy édesapja beszélte a nyelvet?

Persze, mindketten.

Önök átvették a szüleiktől a nyelvhasználatot?

Igen. Ha beszélnek körülöttünk, akkor mi azért megértjük.

Ön szokott lovári nyelvű misét is tartani?

Engem két éve szenteltek fel, így még mindenben gyűjtöm a gyakorlatot. Ehhez a szinthez még nem értem el. Most éppen a lovári nyelvű temetésnek a menetét tanulmányozom. Mert ha oláh-cigányok temetnek halottat, akkor engem keresnek meg. Olyan szép, hogyha a saját nyelvünkön zajlik a szertartás.

A beszélgetésünk elején említette, hogy az iskolában Önt tanító pedagógusok akkor tudták meg, hogy Önök cigányok, amikor kimentek családot látogatni. Ez konkrétan mit jelentett? Mert azt mondta, hogy rendezett körülmények között éltek, jó volt a szocializáció, akkor milyen jelek alapján tudták megítélni, hogy Önök cigányok?

Talán az alapján, hogy a cigányok a településnek azon a részén egy közösséget alkottak. Gondolom, ez alapján tudtak következtetni a mi származásunkra is.

Általános iskolában a csoporttársak is tudták, hogy Önök cigányok. Voltak konfliktusai velük a származásából adódóan?

Nagyon érdekes, mert inkább a cigány rokonaimmal voltak konfliktusaim, nem a magyarokkal.

A pedagógusok részéről érzett valaha is bármiféle megkülönböztetést a származása miatt?

Hetedikesek vagy talán nyolcadikosak voltunk, amikor az egyik pedagógus éreztette velünk, cigányokkal, hogy nem biztos, hogy mi sokra visszük. Ennek hangot is adott. Ez a keceli általános iskolában volt.

Milyen arányban voltak cigányok, nem cigányok? Hogy kell elképzelni a keceli mielőtt?

30%-ban voltunk cigányok a 70% nem cigányokhoz képest. Egyre jobban a cigányság kopott le amiatt, mert nem jöttek iskolába. Egyre nagyobb gond volt azzal, hogy a szülők elengedték a gyereket, aztán a gyerek vagy eljutott az iskolába, vagy nem. Ezzel voltak problémák.

Az édesanyjának a szigora, illetve az a motivációja, hogy a gyerekei tanultak legyenek – világlátottak legyenek, többre vigyék, mint ő – egy idő után elkezdett belső értéké válni a három testvér számára?

Igen, ez egy motiváció volt. Elsősorban az motivált, hogy van egy ember, aki az egész életét konkrétan értünk odaadja, megtesz mindent, és nekem csak az feladatom, hogy üljek és tanuljak és tegyek a jövőbe. Ez a hála érzése, ami nem kötelesség. Ha értem valaki ennyit megtesz, akkor nekem valami eredményt muszáj felmutatnom. Mindezt magamért is tettem, meg őérte is. Sőt, egész magunkért.

Az édesanyja vallásos volt?

Rendkívül istenhívő az édesanyám, sőt mondhatom, hogy lehet, hogy sokkalta mélyebb hite van, bocsánat, hogy ezt mondom papként, de mélyebb hite van, mint nekem. Ők Jehova tanúi. Az egész család a körülöttünk lévők is, akik húsz évig tanultak tőlük. Nagyon mélyen ismeri a Szentírást, a történeteket. Mi ott nőttünk fel a tanítás mellett konkrétan. Eljártak hozzánk a Jehova tanúi tanítani, ott ültünk, velük hallgatunk, olvastunk. Édesanyám egy idő után otthagya a gyülekezetet, viszont a hit és az Istennel való kapcsolata olyan mértékben megmaradt, hogy ő ebben nevelt minket. Abban, hogy mindig az Istenre támaszkodjunk, száz százalékban.

Mi volt az a pont, vagy volt-e ebben bárkinek szerepe, hogy Ön viszont nem a Jehova tanúi, hanem a katolikus irányvonalba mozdult el?

Hetedik osztályos voltam, amikor az államtól átvette az Egyház az iskolámat. Az akkori Arany János Általános Iskolából II. János Pál pápa Általános Iskola lett. Hát kellett választani, hogy hittant vagy erkölcsstant tanuljunk. A hittant választottam. Úgy mentem be hittanórára, hogy tele vagyok tudással. Rengeteg tudást hozok otthonról, amit a Szentírásról tudni kell, de az órán egy teljesen más világot alkottunk. Egy teljesen más vallást, más hitet. Annyira jó volt hallani azt – ez volt, ami legjobban megfogott –, és ez indított el, hogy addig azt mondták nekünk, hogy nem mindenkinek van helye az Isten országában. Nem mindenki fog odakerülni, csak a kiválasztottak. Ezzel szemben a hittantanár azt tanítja, hogy akiben szeretet van, az az Isten országába bekerül. Ott mondtam, hogy ez az, ami nekem kell, ez az, amit kerestem, mert választ adott arra a félelmemre, ami bennem volt. Választ adott arra, hogy ne félj, mert neked is van esélyed, ha kiválasztott vagy, ha nem is. A keceli hitoktatóm, a mai napig tartom vele a kapcsolatot, aki ezzel a mondattal elindított engem az Isten felé, sőt a papi hivatásom felé. Ugyanis a hetedik osztályt úgy fejeztem be, hogy én pap szeretnék lenni. Azt még el kell mondanom, hogy a tanulást nem éppen az első helyre tettem, borzasztó rossz tanuló voltam. Tehát, hogy a tanárok mindig azért engedtek át, mert cigányként tudtam viselkedni, de semmi másért. Tudták azt, hogy édesanyám dolgozik, nincsen ideje, hogy felügyeljen. Amikor azonban eldöntöttem, hogy pap szeretnék lenni, akkor kezdtem el nagyon tanulni. A tanárim ekkor fel is figyeltek arra, hogy mi történt, hogy ennyire elkezdtem tanulni. Tudtam, hogy ha akarom a papi hivatást, akkor érettségiznem kell, viszont azzal az átlaggal, amit addig értem el, nem fog menni. Konkrétan éjjel-nappal elkezdtem tanulni, rengeteg sokat. Nyolcadikban beadtam az egyik jelentkezésemet érettségit adó középiskolába, a másikat pedig szakiskolába. Nem vettek fel az érettségit adó középiskolába. Ott egy törés volt akkor bennem. A többi helyről jött az értesítés, hogy fölvettek. Édesanyám úgy vigasztalt, hogy csináljam meg a szakiskolát, és majd utána érettségizem. Pár nap múlva jött haza édesanyám a szőlőmunkából, és azt mondja nekem, hogy a középiskola hívta, hogy egyetlen egy hely felszabadult, így oda fölvettek. Tudtam, hogy a Jóisten rendezte így. És akkor így tudtam középiskolába elmenni, ahol nehéz dolgom volt, hiszen fel kellett tornázzam magam tanulmányi szempontból az osztálytársak szintjéhez. A középiskolában közöltem mindenkivel, hogy én az érettségi miatt vagyok ott, de egyébként papnak készülök. Tehát erről mindenki tudott.

Mennyi a korkülönbség a két nővére és Ön között?

A nagyobb nővérem 30 éves, a kisebb nővérem 29 éves. Én pedig 26 éves vagyok.

A két nővére is tovább tanult? Ez még Kecelen volt?

A nagyobb nővérem kezdte. Ápolónak tanult. Szép eredményeket produkált. Nagyon érdekes, hogy a rokonságban élő cigány fiataloknak mindez megtetszett. Azt hallottuk csak, hogy akik befejezték az általános iskolát, azok mentek tovább tanulni abba az iskolába és arra a szakra, ahol a nővérem tanult. Megtetszett nekik. A kisebb nővérem pedig szakácsnak tanult. Azóta már tovább is fejlesztette magát. Diabetológus lett. Egyébként jelenleg is tanul, mert tanárnő szeretne lenni. A két nővéremtől nagyon sokat tanultam. Példaértékűek számomra. Főként, hogy a nagyobb nővéremmel egy középiskolába jártunk. Ő akkor leérettségizett, amikor kezdtem a középiskolát. Utána a szakmai gyakorlati éveit végezte, tehát egy iskolába jártunk.

Említette, hogy az Önök családjának abból adódóan, hogy nem a klasszikus roma identitás, mentalitás mentén nevelődtek, volt konfliktusuk a saját roma közösségükkel. Ez nem okozott Önben törést? Miért volt fontos Önnek, hogy mindezek ellenére vállalja a cigány származását?

Azért, mert ez az egy konkrét konfliktus, ami mögött egy hosszabb történet áll. Amikor Kecelre költöztünk, Soltvadkertről kellett elköltöznünk. Akkor óvodás voltam. Egy tanyára költöztünk ki, ahol nem volt sem víz, sem áram. Édesanyám ment mindenfelé, hogy munkát találjon magának. Talált is egy nagyon aranyos szőlőgazdászt, aki alkalmazta. Onnantól kezdve őhozza járt dolgozni tíz éven át. Egy pár rokont édesanyám odavitt, hogy legyen munkájuk. Sajnos ők igen sok kárt tettek édesanyámnak. Ellene fordították a gazdát. Olyan eset is előfordult, hogy a házunkhoz jöttek vitatkozni. Egyébként engem ez nem meggyengített, hanem megerősített. Megerősített abban, hogy csakis ésszel tudunk győzedelmeskedni, nem agresszióval. Hála Istennek ez be is teljesült, mert manapság már teljesen másképpen nézek erre a bizonyos hölgyre, sőt én már meg is bocsátottam neki. Igaz, hogy később tudtam neki megbocsájtani, mint édesanyám.

Az édesanyja – aki a Jehova tanúi közösséghez tartozott – amikor megtudta, hogy a katolikus papi hivatást akarja választani, mennyire fogadta el a döntését?

Azt mondta, hogy egy gyerekkori fellángolás. Nem tetszett neki. Édesanyámnak volt egy pánikbetegsége, amelyre gyógyszert szedett. Gyorsan fel tudta magát zaklatni. Talán ennek tudható be, rettentően félt a papoktól, a temetőtől, a templomtól. Amikor elmentünk

egy temetőbe, meg kellett állni kint a kapun kívül, mert nem mert bejönni oda. Emiatt nem akarta, hogy ezt a világot válasszam. Nagyobb nővérem teljesen elutasító volt. Kisebbségi nővérem úgy elfogadta, de mindig azt mondta, hogy majd egy idő után változhat a döntésem. Ahogy ő fogalmazott, majd kinövöm.

A családja véleményét nem befolyásolhatta az, hogy tudták, ha Ön katolikus pap lesz, a cölibátus köti Önt? Nem lesz családja, felesége...

Így van. Az egyik, hogy nem alapítok saját családot. A másik pedig, hogy a Jehova tanúi eléggé elrettentő képet festenek a híveiknek a katolikus egyházzal és a papságról. Így ismerték a papot és az egyházat. Édesanyám főként ezért ellenezte a döntésemet. Viszont amint látta, hogy elkezdek tanulni, magamtól templomba járni, jó helyen vagyok, céljaim vannak, egyre jobban tetszett neki. Akkor oldódott fel teljes mértékben, amikor először elvittem templomba, és látta, hogy milyen valójában az egyház élete. A döntő pillanat az volt, amikor a szemináriumba beköltöztem. Akkor tudatosult nála is, hogy öt éven keresztül évente csak kétszer-háromszor fogunk találkozni. Amikor becsukódott mögöttem a szegedi szeminárium óriási faajtaja – addig édesanyám egész végig a kezemet fogta –, a kezünk elvált. Az volt a pillanat, amikor tisztázódott benne, hogy tényleg papnak fogok menni.

Egy rövid ideig térjünk vissza a középiskolás éveire! Általános iskola hetedik osztályában eldöntötte, hogy pap szeretne lenni, tehát a középiskolába célirányosan ment tanulni. Miről szólt ez a négy év: voltak cigány osztálytársai? Milyen volt a kortárs közösség? Voltak-e akadályozó tényezők, amelyek befolyásolták az iskolai teljesítményét?

Az egyik unokatestvéremmel együtt indultunk a középiskolába. Ő nagyon mélyszegénységből jött. Mi ketten voltunk abban az évfolyamban cigányok. Később évenként néha egy-két cigány tanuló bekerült. Az viszont, hogy eljusson a tizenkettedik évfolyamig cigány tanuló, nagyon ritka volt. Szóval egyedül voltam nagyjából. Egyébként mindenki tudta, hogy én cigány vagyok, és mindenki tudta azt is, hogy papnak szeretnék tovább tanulni. Ezt már kilencedikben közöltem egy beszélgetés során az osztályközösséggel.

Alakult ki baráti közössége?

Igen, én voltam már akkor az osztály lelkipásztora. Mind a fiúk, mind a lányok olyan mély lelki dolgokkal kerestek meg, mintha már akkor pap lettem volna. Nagyon szerettem az osztályomat, osztályon belül is egy kisebb közösséget, baráti társaságot, mert

ott már tapasztalhattam azt, hogy milyen az, amikor az emberek igénylik, hogy meghallgassák őket. És ha valaki kérdez, akkor van valaki, aki válaszol is nekik. Azt merem állítani, hogy az érzelmi intelligenciám sokkal magasabb szinten volt, mint a többieké. Mindez köszönhető a sok-sok nehézségnek és mindannak, amit a családi háttérből hoztam. Az osztály többsége normális családból jött, ahol együtt nevelték őket a szülők. Ők sokáig lehettek valójában gyerekek, de nekünk – mindamelllett, hogy lehattunk gyerekek – siettetve kellett önmagunkat átvezetni a felnőttek világába.

Emlékszik esetleg arra, hogy a gyermekkorban, kamaszkorban, illetve fiatal felnőtt korban a származásából fakadóan voltak-e előítéletes megnyilvánulások? Ha nem is trauma, de olyan rossz élmény, ami megmaradt, és ez egy fontos történet az Ön számára, még akkor is, ha már sikerült feldolgoznia.

Nincs. Megmondom őszintén, hogy azért nincs, mert édesanyám annyira meg volt becsülve a nem cigányok között, hogy mivelünk rendkívül jól bántak. Ismert bennünket mindenki a városban, tudták, kinek a gyerekei vagyunk. Édesanyámat pedig nagyon szerették a városban, ismerték, tudták, hogy milyen asszony. Emiatt így nem volt. Az iskolában sem. Az iskolában az egyetlen egy tanár volt, akiről már korábban meséltem, aki átlagban beszélt a cigányoknak a helyzetéről, a lehetőségeiről. Azért itt azt el kell mondanom, hogy a papszentelésem utáni első szentmisémre ő eljött. Igaz, nem jött be a templomba, kint az ajtóban megvárt, és ott bocsánatot kért. Az volt az érdekes, hogy emlékezett rá. Nagyon hihetetlen volt számomra. Meglepődtem, de jó élmény volt számomra. Már csak azért is, mert ő egy eléggé köztisztelőben álló személy, akitől pont ezt nem vártam volna. Szóval ő volt ez az egy eset, aki.

A középiskolában a diáktársak már tudták, hogy Ön a papi hivatást szeretné választani, és így is viszonyultak Önhöz. A tanárok ismerték az ambícióit? Hogy viszonyultak ehhez?

Nagyon jól. Az angoltanárom annyira tiszteletben tartott, hogy nem mert felszólítani. Egyszer odamentem hozzá, és megkérdeztem, hogy mi ennek az oka? Azt válaszolta, hogy annyira tiszteli bennem azt, hogy ennyire készülök a papságra, hogy ő ezt nem tudja kezelni. Mondtam, hogy nyugodtan szólítson fel, mert ugyanolyan diák vagyok, mint akárki más. Tehát mindegyik tanár tiszteletben tartotta. Ha ott voltam, és valaki csúnyán beszélt a diáktársak közül, akkor rászóltak a másikra, bocsánatot kértek egymástól.

Tizenéves fiatal fiúként került a gimnáziumba. Ilyenkor az ember szerelmes, akarva akaratlanul. Viszont a hivatástudata már megvolt, készült a papi pályára. Volt olyan helyzet, amikor Ön is érzett szerelmet egy lány iránt?

Igen, volt. Általános iskolában és középiskolában is. Általános iskolában könnyebb volt ezt kezelni. A középiskolában már, amikor az ember egy lépésre van attól, hogy bevonul szemináriumba, ott már azért ez egy küzdelem volt. Különösen azért, mert a lányok nagyon megbíztak bennem. A családi dolgaikat, a lelki problémáikat megosztották velem, mint egy lelkipásztorral.

Tehát bizalmas viszonyban voltak Önnel. Sok volt a kísértés.

Így van. Lehet, hogy más felhasználta volna a megosztott érzéseiket, érzelmeiket, érzelmi játékot vívott volna, de bennem sziklaszilárd a hit.

Említette, hogy a roma közösséggel nem volt minden esetben felhőtlen a viszony. Az Ön közösségében élők már tudták, hogy Ön a papi hivatást választja, nem fog családost alapítani. Hogyan reflektált a roma közösség?

Említettem, hogy sokan közülük Jehova tanúi, ezért inkább ők így a vallási szempontból ellenezték a papi hivatás választását. Azzal érveltek, hogy a papok az ördög szolgálói. Ezzel nem tudtam mit kezdeni, mert ha ők ezt hiszik, akkor nem tudok mit tenni. Bármit is bizonyítok, bármit teszek, bármit mondok. Ez szinte beléjük van ivódva a hitük által. Valójában féltettek. Véleményük szerint ma papnak lenni nem egy veszélytelen dolog. Másrészt az előítélet miatt.

Mit értettek az alatt, hogy a papi hivatás nem veszélytelen? Mire gondoltak konkrétan?

Ha papi reverendába megyek az utcán, leszúrhatnak, mert pap vagyok. Sajnos bármennyire is furán hangzik. Azok az emberek, akik az egyháznak csak egyetlenegy oldalát ismerik, dühösek a világra, magukra, mindenre. Többször voltam olyan szituációban, amikor bizony a *kollárét* ki kellett húznom a nyakamból, mert baj lett volna. Tehát ők féltettek. Sokan a tanulás miatt, hogyan tudom teljesíteni az egyetemi követelményeket. Azt gondolták, hogy én erre nem vagyok képes. Aztán volt, aki a nőtlenség miatt. Magányos leszek, nem lesz családom. Ez így milyen élet?

A közösségnek azok a tagjai, akik nem a Jehova tanúi csoporthoz tartoztak, ők egyébként vallásosak voltak? Jártak templomba, vagy csak egyszerűen hittek Istenben?

Hisznek ők az Istenben, de nem templomba járók.

Ők istenfélők inkább vagy istenszeretők?

Az a gond, hogy ez is és néha az is. Azt látom, hogy a cigányságnál az Isten úgy van jelen, hogy természetes, hogy van. Fel sem merül az, hogy nincs. Viszont nincsenek tisztában azzal, hogy az Isten konkrétan mit is jelent. Merthogy az aktuális helyzetben aktuális részét keresik meg az Istennek. Meghalt valaki, miért vetted el? Történik valami, miért nem segít a Jóisten? Szegény vagyok, miért nem ad az Isten? Tehát ez, darabokra bontják az Istent, és mindig az adott szituációban előszedik azt a darabját az Istennek. Viszont ott van az is, hogy félik az Istent, de nem helyesen. Tehát, hogy úgy félik, hogy megver minket, rosszat tesz velünk, betegséget.

A romákról szóló szakirodalmakban olvashatjuk, hogy a magyarországi romák Szűz Máriát helyezik az életükben előtérbe. A Szűz Mária-kultusz leginkább a Katolikus Egyházban erős, ezért kérdezem, hogy mi lehet az oka Ön szerint, hogy nem jutnak közelebb a Katolikus Egyházhoz?

Az egyházunk helyhez kötött. A templomba pedig el kell menni. Ki kell mozdulni otthonról. Fel kell öltözködni, el kell menni. De ha el is mennének egy misére, visszatartja őket, hogy nem tudják, ott mit kell csinálni. Van, aki azt mondja, hogy ha olyan bűnös vagyok, minek menjek a templomba? Hiába mondom, hogy nem csak ártatlanok jönnek oda. Ma már templomba járni több részre oszlik. Van, aki szokásból jár a templomba, van, aki valóban imádkozik. A cigányoknál visszatartó erő, hogy el kell jönni otthonról és el kell menni a templomba. A Jehova tanúinak azért nagyobb a hatásuk, mert ők elmennek házhoz.

Ön szokott menni házhoz?

Igen.

Azért, hogy ott kiszolgáltasson valami szentséget?

Nem csak azért. Sokan hívnak lelki beszélgetésre, de sokan jönnek is hozzám. Megyek családokhoz egy házszentelés alkalmával. Ha elmegyünk egy ebédre, egy vacsorára, csodát tud tenni, mert azt vesszük észre, hogy a család elkezd beszélni dolgaikról, problémáikról, és várnak tőlünk valamit, várnak választ.

A középiskolás évek alatt volt valaki egyházi személyiség, aki esetleg tovább erősítette a választásában? Ha volt ilyen, kapott tőle valamiféle segítséget?

Igen, volt. Tizedikes lehettem, amikor először ministráltam. Előtte mindig beültem a padba. Amikor elmondtam az atyának, hogy pap szeretnék lenni, akkor szólt, hogy az *albát* húzzam fel, és üljek oda ki. Ez egyszerű volt. Mondtam neki, soha többet *ministrálni* nem ülök oda, mert nem volt az élmény, amire számítottam. Nem hallottam, amit a pap mondott. Nem volt az, hogy ott a többi hívővel letérdeljek, együtt imádkozzak, és halljam, ahogyan együtt imádkozunk. Ez nagyon hiányzott. Ez a plébános atya Kecelen, akihez jártam, aki készítgetett, tanácsokat adott. Ahogy befejeztem a középiskolát, leérettségiztem, jött volna az *elsőáldozás*, *bérmálkozás*, ezek még nekem hiányoztak. Édesanyám azt mondta nekem, hogyha az Isten mellett döntök, akkor úgy döntsek, hogy amikor kimondom az igent, akkor az örökké tartson. Az olyan igen legyen, hogy az életem végéig és azon túl is tartson. Az akkori atya javaslatára jelentkeztem a főiskolára, teológiára, mint világi hallgató. Menjek egy kollégiumba, egy cigány kollégiumba, csináljak meg egy évet, közben megismerkedem a teológiával, megismerkedek keresztény, velem egykorú fiatalokkal, az egyetemi lelkészségnek a csoportjával. Az egy év valójában próbatétel volt, és utána terveztem bemenni a szemináriumba.

Akkor ez egy tudatos lelki, *spirituális* érési folyamat volt, folyamatosan reflektált saját magára, és fogadta környezetének a visszajelzéseit is, és nagyon tudatosan, lassan időt – moratóriumot – is adott ezzel az egy évvel magának. Teljesen tudatosan beleállt ebbe a spirituális lelki folyamatba, hogyha lassú, akkor lassú, de inkább lassabban haladjak, mintsem a végén elbukjak. Tehát ennyire tudatosan érzékelte ezt, és ennyire tudatosan reflektált önmagára?

Igen, azért volt muszáj, mert nem volt más választás. Én erre készültem. Úgy voltam vele, hogy most bemegyek a szemináriumba a középiskola után, 18-19 évesen. Nem látom a valós világot. Nem fogom látni azt, hogy egyébként mit jelent az, hogy az ember a középiskolából elmegy egyetemistának egy másik városba, ahol senkit és semmit nem ismer, bemegyek egy kollégiumba – életemben nem voltam kollégista –, ahol velem egykorú emberekkel egy közösségben kell élni, kompromisszumot kötni. Ki akartam próbálni, akartam ebbe belelátni, hogy milyen az a világ, és hogy milyen lesz arról lemondani. Muszáj volt nagyon tudatosan dönteni. Az én felfogásomban az van, hogy ha elvégzek egy szakmát, akkor azzal a szakmával bárhová tudok menni dolgozni, sokféle munkahely van. De ha a Jóistent választom, azaz elmegyek papnak, ott egyetlenegy feladatom lesz. Mint pap, felelős vagyok a lelkek üdvösségéért. Igen, felelősségérzet.

A szemináriumba bekerülve érzett a társak részéről bármiféleféle előítéletességet a cigánysága miatt?

A magyarok részéről egyáltalán nem. Volt egy délvidéki kispaptársam, aki a cigányokkal nem volt megbékülve. Nagyon szegény családból jött. Egyébként később derült ki, hogy nagyon sok dologban hasonlított az élettörténetünk. Egy idő után szomszédok lettünk, elkezdtünk barátkozni. Amikor a hallgatói önkormányzat elnöke lettem, én voltam felelős az ösztöndíjak ügyében, és tudtam, hogy ő is nagyon nagy szegénységben volt. Nagy nehezen sikerült elintézni az ösztöndíjat. Utána a legjobb barátok lettünk. Mai napig is tart a barátság. Szerbiába is elmentem a papszentelésére. Miután vége lett a szemináriumi létezésünknek, akkor elmondta, hogy pozitívan megváltozott benne a cigányokról alkotott kép.

Ez melyik szeminárium volt?

Szent Gellért Szeminárium, Szegeden.

Az tudatos volt, hogy odament, vagy az volt közel földrajzilag?

Érsek atya tett oda. A jelentkezésnél eldöntik, hogy hova helyezik a jelentkezőt. Ott kezdtem a civil tanulmányaimat, a teológiát, így logikusan odahelyezett.

Az egy év alatt semmi olyan nagy eltérítő dolog nem következett be az életében, ami ne az eredetileg megszabott irányba terelte volna?

Nem, sőt, megerősödtem. Elkerültem otthonról, egyedül kellett lenni, fel kellett nőni. Nekem ez tetszett. Mikor az első napok voltak, úgy éreztem, hogy ott vannak velem lélekben, akikkel felnőttem gyerekként, hogy őket is ott hordozom magamban. Olyan érzés volt, hogy őket is képviselem. A Keresztény Roma Szakkollégiumban laktam. Voltak különböző programok a cigánysággal kapcsolatban. Rendkívül szerettem. Ott mindent megtapasztalt az ember.

Mármint hogy a világi életnek a megtapasztalása. Tehát, hogy ne maradjon ki az sem, hogy aztán ne hiányozzon. Tulajdonképpen ez is egy tudatos rész volt?

Nagyon sok tapasztalat. Olyan emberekkel, akikkel előtte nem beszéltem volna soha. Meg kellett lenniük ezeknek az élményeknek. Ez nekem nagyon fontos volt. De azért is fontos volt, hogy ki tudjam ott akkor mondani, hogy igen. Mindemellett persze megmaradtam a templomban, folyamatosan fejlesztettem az Istennel való kapcsolatomat, az

ember gyorsan el tud szállni, és a világnak a zaja gyorsan el tudja halkítani az Istent. És hogy megmaradjon az Istennek a hangja a szívemben, ahhoz nagyon sokat el kellett, hogy csendesüljek, sokat figyeljek önmagamra, önmagamban. Egy nagyon aranyos indiai nővér volt az egyetemi lelkészségen, és ővele voltak nagyon jó beszélgetéseink. Ő készítette fel elsőáldozásra, *bérmálkozásra*, ugyanis a szemináriumba költözésem előtti nyáron lettem elsőáldozó és bérmálkozó, ami normál esetben jóval korábban van.

Egyesek meghallják az elhívást. Önnél is volt ilyen?

Nem. Én az életemmel lettem az Istenre érzékeny. Engedtem azt, hogy a Jóisten egyszerűen legyen bennem. Semmi más. Mondják, hogy a Jóisten az alkalmatlanokat választja ki és alkalmassá teszi. Ez egy nagyon igaz mondás, mert abból adódóan, hogy milyen rossz tanuló voltam, alkalmassá tett a Jóisten, mert célt adott nekem. Onnantól kezdve, hogy eldöntöttem, hogy pap leszek, az egész életem, minden egyes percem a Jóisten körül forgott. Emlékszem, ahogy megtanultam egy imádságot, mindjárt mentem édesanyámhoz, és mondtam neki, hogy ezt az imádságot tanultam. Jó élmény volt neki elmondani. Hagytam, hogy a Jóisten így magába szippantson. Mintha ki lettem volna így öntve, mint valami víz, és akkor ő, mint egy szivacs.

Tibor Atya, amikor felhívtam, és azt mondtam, hogy cigány papokkal szeretnék interjúzni, miért vállalta ezt az interjút?

Amikor kollégista voltam, az év elejét úgy kezdtük, hogy elmentünk Debrecenbe. Ott volt az összes roma szakkollégiumnak az évnnyitója. Mondták, hogy kétszázan vagyunk. Mi az a kétszáz fő? Semmi. Azon gondolkodtam, hogy mi, akik bejártunk egy utat, mi, akik úgy másfele tudtunk haladni, meg úgy megéreztek azt, hogy a jövőnk nem jó, vagy ez nem állapot. Azt tudatnunk kell a többivel is, hogy van esély, van lehetőség, csak akarat legyen. Fontos, hogy legyen valaki példa. A valóságot kell a következő generáció számára közvetíteni: amikor elmegyek a gyerekekhez és megkérdezem tőlük, hogy mi szeretnék lenni, akkor olyan válaszokat kapok, hogy énekes, focista vagy milliárdos szeretnék lenni, Ferrarit akarok. Tehát, hogy felelősek vagyunk. Én mindig is büszkén álltam ki akárhova, és mondtam, hogy cigány pap vagyok.

Akkor Farkas Tibor Atya pap vagy cigány pap?

Cigány pap. Kell, hogy legyek cigány pap. Valamelyik nap mentem át a templomba, és egy cigány közösség volt ott. Elmentem mellettük, és köszöntek, hogy dicsértessék. Nem hallották meg, hogy visszaköszöntem. Utánam szóltak, hogy cigányok vagyunk, ez nem fog

nekünk köszönni. Visszamentem és közöltem velük, hogy én is cigány vagyok. Odajött hozzám egy nő és fél órán keresztül elmondta az életét. Azt mondta, ha nem lennék cigány, nem jött volna. Tehát, hogy énnekem oda kell tennem a nevemhez mindig azt, hogy cigány pap. Kötelességem. Muszáj, hogy példát adjunk. Aki cigány pap és nem vállalja fel a származását, biztos, hogy oka van rá. Én nem is ítélem el, mert biztos, hogy olyan traumák érik vagy érték, ami miatt inkább próbálta magáról levetni ezt a „cigány ruhát”, de nem kell, és nem szabad.

Sok cigány híve van, akik járnak a templomba?

Vannak, akik járnak. A gyerekek, akiket tanítok iskolában, ők rendszeresebben járnak.

Ők hatással vannak a családtagjaikra a templomba járást illetően?

Sajnos nem. Az a gond, hogy nagyon nehéz együttműködést kialakítani a cigányokkal. A mi településünkön és vonzaskörzetükben a droghasználat olyan méreteket ölt, hogy elmondhatatlan. Amikor Kiskunmajsára megyek, azt látom, hogy a várandós anya szívja a drogot. Felhívom a beszélgetés során a figyelmét a drogfogyasztás veszélyeire, teljesen hatástalan marad. Még a születendő gyermeke egészsége sem érdekli. Akkor hogyan beszéljek az ilyen embereknek az Istenről? Ők kerestek valamit, és a drogban megtalálták azt. Úgy gondolkodnak, hogy ha azt fogyasztják, nem kell gondolkodni, nem kell embernek lenni, nem felelősek, nincs baj, nincs fájdalom, nincs semmi. Megtalálták az Istent. Hogyan beszéljek az én Istenemről, hogyha ők már megtalálták a saját istenüket. Borzasztóan nehezen.

Akik járnak közülük Önhöz a templomba, vagy valamifajta más jellegű kapcsolat van Önök között, azok a rendezettebb körülmények között élő romák?

Vegyesen.

Olyan is van, aki mondjuk nagyon szegény, vannak problémái és bemegy a templomba?

Ha nem is szentmisére, de imádkozni az előtérbe bejön. Vagy bejön, és kéri, hogy áldjam meg a babáját, vagy adjak már szenteltvizet, mert az új babakocsit be kell szentelni.

Két éve végezte el az iskolát. Az elmúlt két évben történt eseményeket hogyan élte meg?

Ahogy végeztem a szemináriummal, érsek atya Kiskunfélegyházára helyezett. A Sarlós Boldogasszony Főplébániára, káplánként. Számomra nem volt már idegen a hely,

ugyanis 2019-ben a nyarat itt töltöttem. Úgyhogy a hívek már ismertek. Az akkori plébános és a dolgozók ismertek. Tudták, hogy cigány vagyok. Egyik alkalommal helyettesítenem kellett egy *bibliaórát*, és a jelenlévők ott kértek meg arra, hogy meséljek arról, hogyan élem meg a cigány származásomat. Ők nem a cigányt, hanem inkább a lelkipásztort látják bennem. Ha az ember ott van szeretettel, rosszindulat és elvárások nélkül, akkor a testvéreknek, a híveknek mindegy, teljesen mindegy, hogy milyen származású vagyok.

Fordulnak Önhöz szociális problémákkal is hívek?

Rengetegen és nagyon sokszor.

Mennyiben tud segíteni nekik?

Leülök velük beszélgetni, meghallgatom, hogy mi a helyzet. Valaki azért jön, hogy meghallgassam, és utána elmondja, hogy mennyi pénzre lenne szüksége. Vagy olyan is, aki élelmiszert kér. Tehát, hogy van ez a rész, mert mindenhol van. Amikor a Covid után voltunk és az ukrán–orosz háború elkezdődött, hirdettük, hogy gyűjtünk adományokat. Annyi adomány gyűlt össze, hogy szinte boltot nyitottunk ki. Aki rászorult, bejöhett vásárolni. Az nagy probléma, hogy lelkipásztorként hogyan segítsük azokat, akik hozzánk fordulnak. Végighallgatja, amit én mondok, viszont utána mindig oda érünk el, hogy akkor legalább egyszer adjak pénzt. Onnantól elkezdődik egy olyan lavina, ami elképesztő. Mi lelkipásztorok vagyunk. Nekünk a feladatunk, hogy a lelkek üdvösségét segítsük. Az egyháznak megvannak erre a karitatív szervezetei. Ezzel szoktam szépen elbocsátani őket, hogy ez nem az én feladatom.

Ismer más cigány származású papokat is?

Egy atyát ismerek, Orsós Zoltán atyát. Az a gond, hogy névről nem nagyon ismerem a többieket. De még talán egyvalakit azt hiszem az egri egyházmegyében. Borsodbótán volt korábban, de már nem ott szolgál. Balogh József atya.

Ön szerint kellene egy olyan fórumnak lennie, ahol a cigány papok egymással tartani tudnák a kapcsolatot?

Feltétlen. Függetlenül attól, hogy melyik egyházmegyében vannak.

Az egyházmegyén belül ki van-e adva valami konkrét feladat az Ön részére azzal kapcsolatban, ami a cigányságával függ össze?

Nincs. Először is, két éve szenteltek, tehát én még fiatal vagyok, úgymond kezdő vagyok. Nekem is nagyon sok mindenben fejlődni kell, sok mindenben erősödni. Öt év alatt a szemináriumban nem nevelnek még igazi papot az emberből. Ott megtanítják azt, hogyan tartsuk a szertartásokat és egyebek, de azt, hogy milyen legyen egy lelkipásztor, azt sajnos nem. Azt itt kint tapasztaljuk az élő valóságban. Az pedig időbe telik, mire az ember megtanulja, hogy milyen az igazi lelkipásztor.

Mi az, ami a legnehezebben megy, ami a legnagyobb gondot okozza vagy a legnagyobb kihívást jelenti az Ön számára?

A kihívás az, hogy a gyóntatásokban 26 évesen nem sok élettapasztalattal rendelkezem. Bejön egy 40-50 éves hölgy vagy egy úr gyónással, és olyan élethelyzetekkel, szituációkkal, amiket más 40-50 éves ember tapasztalattal lehet, hogy helyesen tud megválaszolni, de nekem életkorból adódóan még mindig nagy kihívást jelent. Ezekhez nagyon bölcsnek kell lenni. Sok lelki olvasmány kell, hogy legyen az embernek nemcsak szívében, hanem az eszében is. Helyén kell lenni a Szentírás ismeretének. Tárnyi tudás, érzelmi intelligencia, tehát minden kell hozzá. Egy igazi lelki gondozás, amit végezni kell. Ez 26 éves fejjel nem egyszerű. Tehát a lelkigondozás része az, ami nagyon nehéz.

A homiletikai praxis tulajdonképpen, amire rákérdeznék. A gyülekezetnek vannak sajátosságai. Tehát ha öreg nénik ülnek a gyülekezetben, akkor az ő nyelvükön kell beszélni, ha fiatalok, akkor az ő nyelvükön. Az, hogy kik vesznek részt a misén, vagy éppen milyen szintéren hirdeti az igét, nagyon meghatározza azt, hogy hogyan mondja, milyen tartalmat rak bele, milyen példázatokat használ?

Annyira hálás vagyok a Jóistennek azért, hogy szegény családba születtem. Hiszen rengeteg kihívással, nehézséggel kellett megküzdenem. Odaállok a pulpitushoz és azt mondom a Jóistennek, hogy az ajkamat tedd alkalmassá, hogy az evangéliumodat hirdessem. Azt mondom, hogy küldd el a Szentlelket most nekem, hogy tudjam azt, hogy mit mondok.

És olyan emberek ülnek ott előttem, akiket ismerek, akiket gyóntatok, akiknek tudom a hétköznapi problémáit. Nem teológiai dogmákat és egyebeket fogok nekik mondani, mert ez engem sem érdekel. Engem az érdekel, ami őket érdekli, ami bennük van. És én tudom azt, és ismerem. Ezért is fontos az, hogy ahogyan Jézus is mondja, hogy ismerem az enyéimet, s enyéim is ismernek engem. Ismerni kell a híveinket, mert akkor tudjuk,

hogy mit akarnak, mire keresnek választ. Mindig a nehézségeimből, hogy azt hogyan éltem át, mindig abból építkezek. Nem az a típus vagyok, aki leírja és felolvassa. Keddi napon van a szabadnap. Aznap jövök édesanyámtól ide haza. Előtte elolvasom a vasárnapi evangéliumot, és akkor elmélkedem. Van rá ötven percem az autóban, mert annyi az út ideig. Mindig megfogalmazok pár kis mondatot, ami megmarad, és vasárnap úgy állok a hívek elé, hogy bennem vannak a gondolatok. Keddtől kezdve ezek megérnek bennem. És ez kell a testvéreknek.

Van a közösségében utánpótlás? Olyan cigány fiatal, aki pap szeretne lenni?

Talán egyszer az unokaöcsém. Ő mindig azt mondja nekem, hogy pap szeretne lenni. Ő most nyolcéves.

Kubik Zsoltnak hívnak, 24 éves vagyok és 2024 nyarán szentelt pappá dr. Ternyák Csaba egri érsek. Augusztusi hatállyal a mezőkövesdi Szent László Plébánián szolgálok mint káplán. Származásomat tekintve cigánynak vallom magam, hiszen a szüleim is cigány származásúak. Magyarország északi határán nevelkedtem föl Hidvérgárdóban. Istennek hála, itt mindent megkaptam ahhoz, hogy elsajátítsam életem bizonyos alapkövét a család szeretetétől kezdve egészen a vallásos neveltetésig. A hivatásomat elég korán, általános iskolás koromban felismertem, és vezetett a jó Isten, hogy érettségi után rögtön beadjam a jelentkezésemet az Egri Szemináriumba. Ott hat évet töltöttem, amiben volt egy féléves diakónusi gyakorlat Gyöngyös városában. A családom alapvetően vallásos, mind a mai napig gyakorolják a hitüket. Remélem, hogy mindazt, amivel Isten megajándékozott, azt a rám bízott híveimnek tudom majd továbbadni, s kérem a Szentlélek vezetését, hogy méltó eszköze legyek Krisztusnak.

Kubik Zsolt

Kedves Zsolt Atya! Szeretettel köszöntjük, és nagyon köszönjük, hogy elvállalta az interjút! Szólíthatjuk már atyának?

Hivatalosan igen, már szólítható vagyok atyának. Részesültem a papság szentségében, igaz, még csak az első rendnél tartok: *diakónus* vagyok.

A származási családról, a gyermekkorról kérdeznénk először! Zsolt Atya, hogyan tudná jellemezni azt a gyermekkori miliót, ahol felnőtt, ahonnan származik? Milyen örökséget hordoz magában erről a színtérről?

Én Észak-Borsodból származom. Hidvégardó a falu neve, ahol én fölnevelkedtem. Ez egy nagyon szép település. Az egyetlen probléma, hogy a község konkrétan a magyar–szlovák határon fekszik. Úgy is szokták mondani, hogy ez a település Magyarország legészakibb faluja. És ezért úgy mindentől távol van. A legközelebbi város Szlovákiában van, magyar részről pedig Edeleny a legközelebbi város. Ezt a különleges fekvést, földrajzi elhelyezkedést nagyon megérzi a falu. A lakosság száma folyamatosan, évről évre csökken. Gyermekkoromban körülbelül 800 lélekszámú volt a település, mostanra alig ugorjuk meg az 500-at. Szépen lassacskán, mégis drasztikusan csökken a lakosság: az idősek meghalnak, a fiatalok elköltöznek. Ez utóbbi ugyanakkor teljesen érthető, hiszen helyben nincs megélhetési lehetőség, a munkalehetőség egyre kevesebb, nagyon ritka, hogy ott a településen adódjon munka. Inkább a környező falvakban van, sőt vannak olyan családok, akik Szlovákiába mennek át dolgozni. Ott sajnos az anyagi vonzata is más a munkának, még ha a közhasznú programokra gondolunk az önkormányzatoknál, még azzal is többet lehet keresni Szlovákiában. Nyilván az euró miatt van így. De a hangulat is egyre jobban lankad, mert sok szlovák költözik a faluba, megveszik az ingatlanokat, viszont életvitelszerűen nem települnek át, hanem nyaralónak újítyák fel azokat. Például nálunk ott a cigánysoron is van erre példa. Egy szlovák fiatalember a családjával költözött oda, és egy vályogházat újítyott fel kétemeleteresre. Ő kivétel, mert a többség nem marad ott, nem él a faluban, és nem épül be a falu közösségébe. Mostanra sajnos már én is azok közé tartozom, akik nem járnak rendszeresen haza, főleg mostanság, amikor diakónusi gyakorlatokon vagyok. Rátérek a származási családomra. Alapvetően vallásos családról beszélhetünk. Mindannyian cigánynak valljuk magunkat, büszkék vagyunk a származásunkra. Azt sem érezzük, hogy ez egyfajta hátrány lenne, főleg ott a falu közösségében,

hiszen Hidvégárdóban nagyon jó, barátságos légkör alakult ki a magyarok, illetve a cigányok között. Sőt, valamikor régebben, nem is tudom, hány évvel ezelőtt, kaptunk egy díjat, egy országos szintű díjat, amely kifejezi azt, hogy mennyire barátságos a légkör ott a faluban, mennyire jól működik nálunk a cigány–magyar együttélés. Nem vagyunk a leggazdagabbak, de megvan minden ahhoz, hogy megéljük a mindennapjainkat. Nyilván vannak olyan események, helyzetek, amikor vakargatni kell a fejünket otthon, hogy mégis melyik számlát fizessük be először. Ennek ellenére tényleg a Jóistennek a kegyelmét éljük meg életünk minden napjában, és ezt túlzás nélkül mondhatom, hiszen Önélküle nem tudnám igazából, hogy hol lennénk. Mondhatom, hogy ez az áldás visszatükröződik a vallásosságban is, mert nagyon sok mindent köszönhetünk a Jóistennek. A dédnagyszülők és a nagyszülők voltak igazi vallásos emberek. Anyai részről a mamám él, papó már meghalt. A dédnagyszülők közül csak a dédnagymamámat ismertem, dédnagyapám fiatal korában meghalt, 50 évesen infarktusban. Apai ágról még élnek a nagyszülők, viszont már ők is elég betegesek. Édesapám vonaláról száz százalékig megvan a roma származás, anyai ágról nem teljesen, hiszen a mamám magyar származású. Papóm, ő az az echte, igazi, százszázalékos cigány, ha lehet így fogalmazni. Én magam 75-80 százalékban mondhatom magamat cigány származásúnak, amire nagyon büszke vagyok, és mondhatom, hogy örülök is ennek a származásnak. A szemináriumban ötödév végére kellett leadni a szakdolgozatot, majd megvédeni, és én abban is kifejezetten erről a témáról írtam. „Roma lelkiség az egyházban” címmel, egyfajta lelkiségtörténeti vonatkozásban.

Visszatérnék kicsit a cigány–magyar együttélés jelenségére a falujában. Milyen arányban éltek ezen a településen cigányok?

Ott a településen kettő utcányi cigányság él. Mi a Dankó Pista úton lakunk, mögötte van a Sport út. És igazából ennyi. Ennyi a cigány lakos, ez arányaiban mostanra kb. 20 százalékot tesz ki a félezer fős településen.

Megütötte a fülemet ez a „kétutcányi” jelző. Nevezhetjük szegregációnak, hogy a falunak csak abban a két utcájában él, élt együtt a cigány közösség?

Nem, szerintem nem igazán! Nem éljük meg ezt a térbeli elkülönülést szegregációnak, hiszen járnak át hozzánk a magyarok is rendszeresen. Nincsen bennük félelem a cigánysortól, nem féltik magukat, az értékeiket, a biciklit, az autót. Mi is járunk hozzájuk, kölcsönös és barátságos a viszony közöttünk. Sőt, szinte családias, hiszen nagyon kevesen élünk a faluban, és ezért mindenki ismer mindenkit.

A származási családra visszatérve szeretném még megkérdezni, hogy melyik cigány népcsoporthoz tartoznak?

Nem teljesen vagyok tisztában a származási csoportommal. Nagyrészt a vályogvető cigányokhoz tartozunk, a lovári nyelvet beszélték valamikor nagyon régen a családomban, így valószínűleg oláh cigány gyökerekkel rendelkezünk.

Tehát akkor a nyelvesztés megindult, és az Ön generációja már teljesen elveszítette a nyelvet?

Így van, már a nagyszülők sem kapták meg azt a fajta echte cigány nevelést, ami a nyelvet is továbbadta volna, sajnos ez már nem valósult meg.

Említette, hogy nagyon vallásos a származási családja. Mit jelent ez a gyakorlatban, hogyan valósult meg Önöknél a vallásgyakorlás?

Ha a dédnagyszülőmre gondolok, akkor ő például buzgón imádkozta a rózsafüzért. És ő a Rózsafüzér Társulat¹ tagja is volt. Amikor temették – ez így szokás a Rózsafüzér Társulat tagjainál –, akkor egy hatalmas rózsafüzért is tettek a koporsójába. Ez a gesztus jelképezi a tagságát. Emellett rendszeresen járt szentmisére, amíg bírta az egészsége, még hétköznapi is járt, és egyetlen vasárnapot sem hagyott ki. Sőt, még arra is emlékszem, hogy kisgyermek koromban csapattal, családdal jártunk a szentmisére: a dédnagyszülőm, a dédi mamám, a papóm, az apám, az édesanyám, a testvérem – a tőlem három évvel fiatalabb öcsém – és én.

Ez a nagy családi együttlét és elsősorban a nagyszüleim voltak tehát az igazi bátyái ennek a vallásosságnak. Először dédim halt meg, utána rá egy-két évvel a papóm 52 évesen, és az ő halálukkal valamilyen szinten megcsappant a templomba járás gyakorlata. Akkor pezsdült fel igazán a vallásos élet újra nálunk, amikor elkezdtem járni a szemináriumba, és amikor már kikristályosodott az, hogy az én utam a papság lesz. Láttam a családot, hogy ezt tényleg nagyon komolyan gondolom, és ezzel ők is újra felbuzdultak, én úgy érzem legalábbis, hogy ez nagy motiváló erő volt számukra.

¹ A rózsafüzér imádság Szent Domonkos (1170–1221) nevéhez fűződik, aki összepréselt rózsaszirmokból koszorút készített, amit a Szűzanyának, Jézus édesanyjának szánt. Manapság fából, gyöngyházból, fémből stb. készített „szemek” füzére, a kezdetén keresztel. A Rózsafüzér Társulat a legelterjedtebb imacsoport, testvérület az Egyházban. Tagja lehet minden katolikus hívő. A tagok vállalják, hogy hetente legalább egy alkalommal elimádkozzák a húsz tizedes rózsafüzért. Az imádságot a helyi plébániatemplomban, közösségi házban vagy otthon végzik.

A testvére hasonló irányba indult, mint Ön?

Nem, nem. Ő teljesen az ellentétem. A személyisége, a habitusa is teljesen eltérő az enyémtől. Mindenhez másként viszonyul. Ő inkább „reál” beállítottságú, én meg humán vagyok. Már ebben az alapattitűdben is látszik, hogy mennyire eltérnek az érdeklődéseink, az irányvonalak. Ugyanakkor ő is gyakorolja a vallást, nem olyan mély megéléssel, mint a szüleink és a nagyszüleink, de ő is templomba járó, misét látogató ember.

Élt meg gyermek-, majd serdülőkorában a cigány származása miatti megkülönböztetést, elutasítást, bármiféle területen negatív diszkriminációt?

Igazából nem, mert mi, cigánygyerekek voltunk többségben az általános iskolában. Ott-hon Hidvégárdóban az alsó tagozatba jártam. Ez az iskola afféle gyűjtőiskola volt, ahová a környező településekről is jöttek gyerekek. A szomszédos települések, például Tornaszentjakab, Bódvalenke, Tornanádaska – ezek mind olyan települések, ahol a gyerekek talán 90 százalékban cigányok.

De akkor ez az iskola cigány többségű iskola lett annak ellenére, hogy a helyi lakosság mindössze ötöde cigány származású?

Így van, pontosan.

A településen tehát jóval nagyobb lélekszámban éltek a nem cigányok. Ezek szerint elvitték máshova a nem cigány származású gyerekeket?

Még az elején nem. Ez nagyon érdekes téma. Amikor én voltam alsós, és tulajdonképpen később sem volt probléma vagy konfliktus a cigány és a magyar lakosság között. De ez elsősorban abból adódott, hogy ismertük egymást, mivel egy faluban éltünk. A környező településekről érkező cigány gyerekeket, családokat viszont nem ismerte a falu, így nem volt bizalom feljűk. Ezért elkezdődött az a jelenség, hogy a nem cigány gyerekeket elkezdtek átvinni más iskolákba, a miénk pedig egyre inkább cigány iskolává vált. Aztán Bódvaszilás is erre a sorra került, szépen az is cigány többségű iskola lett. A hidvégárdói iskola megszűnésével az ottani gyerekeket a bódvaszilási iskola vette át, a felső tagozatot már én is ott végeztem. Végül az a mintázat alakult ki, hogy Bódvaszilás majdnem százszázalékos cigány iskola lett, és Szögliget vette át a magyar gyerekek oktatásának bázisát. Ez a mai napig így van.

Önt átvették volna a szögligeti iskolába, ha a szülei azt szerették volna?

Szerintem felvettek volna, hiszen akkor már kialakult bennem a papság iránti vágy, és ezzel párhuzamosan a továbbtanulás igénye. Már ötödik, hatodik osztályban nyilvánossá tettem ezt a törekvésemet mindenki felé. Teljesen nyilvános volt ez a tervem. Már akkor éreztem a Jóisten hívását.

Hogyan kell értenünk ezt a meghívást?

Először nem egyértelműen konkretizálódott bennem ez az invitálás. Már gyerekként jártam szentmisére – ahogy édesanyámék mesélték –, már kicsi koromban elmentem a szentmisére. A szüleim már akkor felfigyeltek arra, hogy végig csendben voltam a templomban, áhítattal hallgattam a prédikációt, az énekeket. Nem fordult elő, hogy sírtam volna, nem volt olyan, hogy nem akartam menni. Kórusra is jártam, egészen otthon éreztem magam a templomban. Aztán ilyen gyermekkori előzmények után a 2010-es években merült fel bennem újra a papság gondolata. Ebben erősen benne volt egy személyes példa, ami előttem volt. Juhász János atyáról beszélek, aki körülbelül három évvel ezelőtt halt meg. Az egyházmegyében csak úgy hívták, hogy Bokszi atya. Mert ő cigány származású pap volt.

Az ő személye nagyon jó példa volt számomra, a hivatásgyakorlása egyfajta előképet mutat. Közösséget formált az egyházközségen belül is. *Cursillóra* vitte az embereket, egyházmegyei találkozókra is elmehettünk, vagy zarándoklatokra. Sőt, az egri egyházmegyében egykor külön cigány egyházmegyei találkozó is volt szervezve. Több esetben én is részt tudtam venni ezeken az alkalmakon. Nagyon érdekes, hogy a nem cigányokat is meg tudta szólítani, így nemegyszer megtörtént, hogy közösen vettünk részt ezeken az eseményeken. Mondhatni tehát, hogy valódi, élő közösséget alakított ki. A személyisége, a jelleme, ahogyan viselkedett, ahogyan bemutatta a szentmisét – mindez rendkívül imponáló volt. Annyira közel kerültem hozzá, hogy már negyedik-ötödik osztályosként azt gondoltam, hogy ha ő ott van az oltárnál, akkor én miért ne lehetnék pap? Tehát az ő példája volt számomra az első motiváció, aztán ez később tovább érlelődött bennem. *Ministrálni* kezdtem ötödik osztályosként, és még közelebb kerültem az oltárhoz, fizikailag és szimbolikusan is. És egyszer csak az egyik ilyen napon hazamentem a szentmise után, és kategorikusan kijelentettem, hogy pap akarok lenni, és erről nem nyitok vitát. Nagyon erőteljesen megvolt bennem az elhatározás. A szüleim valószínűleg azt gondolták akkor, hogy amilyen gyorsan fellobbant a láng, olyan gyorsan el is fog aludni. De nem aludt ki, megmaradt a lobogás. Annak ellenére is, hogy ott Bódvaszilason nehezen fogadták el ezt a törekvésemet.

A közösségükre, a cigány közösségre gondol most?

Inkább az iskolán belüli közösségre gondolok. Nehezen viselték az osztálytársaim, hogy nem vagyok benne a bulikban, vagy azt, hogy figyelek az órákon. Nagyon céltudatos voltam, hiszen készültem a papi hivatásra, és tudtam, hogy ennek a célnak az eléréséhez nagyon oda kell tennem magam. Tudtam, hogy hosszú tanulás vár rám, felmértem, hogy ehhez szorgalmasnak és kitartónak kell lennem.

A származási családja végül támogatta Önt a döntésében?

Igen.

Mit gondol, honnan jött ez az erős céltudatosság? A család várta el ezt Öntől, vagy inkább egy belső késztetés volt az, ami megtartotta Önt a kijelölt úton?

Én sose voltam az a gyerek, akinek mindig mindent meg kellett mondani. A szüleim hatalmas szabadságot adtak nekem, szeretetteljes, boldog közeget biztosítottak. A szüleim máig is nagyon jó kapcsolatban élnek. A munkában is példát tudtak mutatni. Édesapám fával dolgozik, a faüzemben. Eredetileg nehézgépezelőnek tanult, de sajnos ezen a területen nem kapott munkát. Véletlenül talált rá erre a faüzemre, és azóta is ott van, szereti a munkáját. Édesapám egy hűséges karakter, minden értelemben. Édesanyám – talán túlzás nélkül állíthatom – a falunak a szíve-lelke. Könyvtárosként dolgozik, emellett az idősekhez is jár ételt osztani. Tavalyelőtt megválasztották képviselő-testületi tagnak. Ez nagyon nagy szó. Egy cigány asszony a falu egyik képviselő-testületi tagja. És rendezvényszervező is, hiszen ő szervezi a falu rendezvényeit. A falu közösségének a mozdítójává vált. Elmondhatom tehát, hogy mindkettőjük élete, munkássága követendő példává vált számomra. Gyermekként pedig a tökéletes háterszágot jelentette a folyamatos elfogadásuk, támogatásuk.

Hogyan tartja velük most a kapcsolatot?

Ahogy ma általában az emberek kapcsolatot tartanak. Rengeteget hívjuk egymást telefonon, illetve sokszor meglátogatnak. Amikor a szemináriumban tanultam, a szabad hétvégéken találkoztunk személyesen, mert onnan csak kéthavonta tudtam hazalátogatni.

A testvére milyen utat járt be?

Ő érettségire épülve grafikusként végzett szakközépiskolában. Illetve van még egy rendezvényszervezői végzettsége is, úgyhogy el tudna helyezkedni. De most egy új környezetben próbálja ki magát, jelenleg a rendőrségnél dolgozik diszpécserként.

A Kubik család mindkét fia tovább tanult. Hogyan fogadta ezt a falu közössége?

Mindenki pozitívan fogadta: a cigánysor is, meg az egész falu. Édesanyámtól állandóan érdeklődnek utánam és a testvérem után is. Hogy van Zsoltika, hogy van Ákos? Azt hiszem, elmondhatom, hogy az egész falu számára példa lettünk. Rengeteg visszajelzést kapunk arról családilag, hogy büszkék ránk. A már említett János atya mindenben támogatott a céljaim elérésénél. Ő egy gyűrűt is adott nekem, amit máig őrzök. Sajnos három évvel ezezlőtt meghalt, így már nem érhetette meg a papságomat.

Egy kérdés erejéig visszatérnék a kortárs csoport reakciójára, hiszen említette, hogy a velük való kapcsolata az iskolában nem volt zökkenőmentes, illetve, hogy nem mindig tartották tiszteletben a tanulás iránti motivációját, céltudatosságát.

Igen, így van, az ő reakciójuk az én pályaválasztásomra eléggé felemás volt. Mindenki máshonnan érkezik, így nyilvánvalóan más az értékrendünk, mások a motivációink. Egyszerűen nem ugyanazon az úton jártunk. Én mindig próbáltam tiszteletben tartani más utakat és más választásokat, igyekeztem kerülni a konfliktusokat. Néha azonban nyíltá váltak ezek a konfliktusok, akár egy szóváltás, akár egy cikizés formájában. A gyerekek nyilván kegyetlenek tudnak lenni egymással, sokszor megvádoltak azzal, hogy álszent vagyok. Nemegetszer előfordult, hogy sírva mentem haza az iskolából. Sokáig frusztrált ez az egész. Aztán egyszer csak minden megváltozott, amiben én a Jóistennek a kegyelmét láttam már akkor is. Körülbelül hatodik, hetedik osztály környékén állt be ez a változás. Egyszerűen hozzászótkak a gondolathoz, hogy én pap leszek, kénytelenek voltak elfogadni a választásomat. Meglátták bennem a jót, az értékeset, és a kezdeti ellenállás, indulat egyszer csak szeretetté formálódott. Már nemcsak a röpdolgozat kapcsán kértek tőlem segítséget, hanem az élet egyéb területein is. Később elkezdtek papocskának, Zolipapocskának szólítani, és elkezdtek hozzám jönni beszélgetni. Ahogyan egyre közelebb kerültünk egymáshoz, ahogyan egyre jobban megismertük a másikat, elkezdtük egymást igazán látni. Kiderült számukra, hogy szeretek focizni, ez újabb jó pont volt, és aztán én lettem a sulis nagykapusa, ez is nagyon sokat hozzá tett a beilleszkedéshez. A kis vers- és mesemondó is én voltam, még versíró verseny is nyertem. Májig is írok verseket egyébként.

Ezek a költemények publikusak vagy inkább az íróasztalfióknak íródnak?

Inkább elraktározom ezeket magamban, de a hozzám közel állóknak megmutatom őket. Néha ki is nyomtatom ezeket a verseket, hogy az otthoniak olvashassák, illetve előfordult, hogy egy-egy szemináriumi társamnak, kispapnak vagy egy-egy előljárómnak is megmutattam.

Kimondottan istenes versek ezek vagy más témát is érintenek?

A vallásos, istenes versek fognak meg jobban, ezért én is ebben a témában érzem a közlés vágyát. Alapvetően érzelmes típus vagyok, és ha előnt valamilyen érzelem, előfordul, hogy versben fogalmazom meg. Tehát elsősorban az érzelmek közvetítése motivál ebben. Persze az is előfordult, hogy a falumat verseltem meg.

Volt-e megingása a papi hivatás választása kapcsán, vagy egészen gyermekkorától töretlen volt ez a késztetés Önben?

Nem, amióta az eszemet tudom, sohasem inogtam meg abban, hogy engem a Jóisten papnak hívott és teremtett. Ez azért is nagyon érdekes – és ezt is egy jelnek tudom be igazából –, mert hiába volt ez a hullámvölgy az életemben, ennek ellenére sem kérdőjeleződött meg bennem, hogy nekem kijelölt utam van. Ezt tényleg a Jóistennek tulajdonítom, az ő áldásos tevékenységének az életemben.

A középiskolai tanulmányait hol végezte?

A középiskolai éveim Edelényben zajlottak, egy görögkatolikus gimnáziumban, ahol emelt humán tagozatra jártam, illetve emelt szintű magyar–történelem szakon végeztem. Igaz, nem tettem végül emelt szintű érettségit, mert nem volt követelmény a szemináriumban. Így egy sima érettségivel végeztem. De nagyon szerettem mind a két tárgyat, főként a magyart és annak az irodalmi részét, már a versírói próbálkozásaim miatt is.

Ez egy görögkatolikus gimnázium volt, ugyanakkor Ön most római katolikus papnak készül. Van ebben bármilyen össze nem illés?

Egyszerűen úgy jön össze, hogy ez volt a legközelebbi gimnázium. Igaz, hogy ez is majdnem 50 kilométerre volt az otthonomtól, de bevállaltam, hogy bejárós leszek. Busszal utaztam mindennap, mert a településen nincs vonatállomás. Ez kétszer másfél óra utazást jelentett naponta, tehát én napi szinten három órát utaztam. Akkor még nem ismertem a görögkatolikus vallást, de úgy voltam vele, hogy katolikus, katolikus, olyan nagy távolság nem lehet. Úgyhogy bátran elfogadtam a kínálkozó lehetőséget, amit soha nem bántam meg. Szépen lassan megismertem őket, de soha nem gyakoroltak rám bármiféle nyomást arra nézve, hogy nekem görögkatolikus papnak kellene lennem. A római katolikusság mélyen belém ivódott, ahogy a papság gondolata is. Ott már az első tanítási napon elmondtam az osztálytársaimnak, hogy mire készülök. Abban a középiskolában már csak ketten voltunk cigányok egyébként, én és a Lakatos Zsolti. Érdekes, hogy mindketten hasonló utat jártunk be, igaz, hogy számára ez az út csak később körvonalazódott. Végig támogattuk egymást.

Ezek szerint az Ön személye és példája erősen benne van Zsolt hivatásválasztásában?

Igen, hála Istennek, hogyha ez így van. Konkrétan erről soha nem beszélgettünk, és ő sem említette ezt nekem egyértelműen. De ha így van, annak nagyon örülök!

A cigány többségű általános iskola után milyen volt bekerülni szinte egyetlen cigány származásúként az osztályba, illetve az egész iskolába? Hogyan fogadták Önt ebben a közegben?

Az első pillanattól fogva elfogadtak. Ez teljesen más közeg volt, mint az általános iskola. Annak ellenére, hogy az osztálynak a nagy része magyar volt, soha nem tettek rám megjegyzést, nem közösisíttek ki, nem minősítettek butának vagy nem odavalónak. Szépen beépültem, beilleszkedtem az osztályközösségbe. Mindannyiunknak megvolt a saját személyisége, így vált színéssé az osztály, és így vált kiemelkedővé akár ott a gimnáziumi körben is. Kizárólag pozitív visszajelzéseket kaptam a diáktársaimtól, a tanári kar, az igazgatóság, az iskolalelkész részéről. Mindenben támogattak, úgyhogy számomra rendkívüli módon megerősítő közeg volt a gimnázium. Máig, ha meglátom az iskolaépületet, akkor boldogság és öröm van a szívemben, hogy ebbe az iskolába járhattam, annak ellenére, hogy három órát utaztam minden nap oda és vissza, tehát az áldozatok ellenére is csodálatos emlékek kötnek oda.

Említette, hogy koedukált közeg volt a gimnázium, így felvetődik a kérdés, hogy szerelem nem jött-e az életébe ebben a szép, felhőtlen időszakban?

Nem volt semmi bizonytalanság. Ugyanúgy megmaradtam a hivatástudatomban, sőt még jobban erősödött a gimnáziumi évek alatt. Azt nem mondom, hogy nem voltam szerelmes, mert voltam, ez kétségtelen. De annyira talán soha, hogy ne éreztem volna jobban az Istennek a szerepét az életemben, mint egy szerelemnek, és azt ne éreztem volna sokkal erősebben és szilárdabban, mint magát a szerelmet. Számomra valahogy nem volt kérdés akkor sem, hogy a Jóistent választom és a papságot.

A görögkatolikus gimnáziumban megismerte a görögkatolikus hit alaptéziseit, amelyek azt is tartalmazzák, hogy ha pappá szentelés előtt megnősül, akkor alapíthat családot. Abban a rendszerben lett volna tehát lehetősége családalapításra. Ennek ellenére is megmaradt a római katolikusság iránti vágya?

Így van. Amikor kialakult bennem a papság gondolata, akkor már tisztában voltam azzal, hogy ez *cölibátussal* jár. Gyermekei fejjel már bele tudtam ebbe gondolni, és mintegy „be-lenöttem” ebbe a szabályba, nem jelentett számomra akadályt, teljesen el tudtam fogadni, és ez később sem változott meg.

Nem véletlenül kérdezzük erről ilyen sokat. Köztudott, hogy a cigány családok számára kivételes érték a gyermek. A származási családja nem engedte el nehezen azt, hogy az Ön részéről nem lesz családalapítás, hogy nekik nem lesznek unokáik? Nem volt nagy ellenállás a részükről mindezek miatt?

Én úgy érzem, hogy nem. Erről ennyire nyíltan soha nem beszélgettünk otthon, tiszteletben tartották a döntésemet, és mind a mai napig támogatnak ebben. Akármilyen segítség kell, mindig megadják nekem, mindenben számíthatok rájuk. Nyilvánvalóan az is közrejátszhat ebben, hogy az öcsém viszont alapított családot, az ő részéről megérkeztek az unokák, adott a generációs továbbvitel. Az ugyanakkor egy jó kérdés, hogy ha például egyetlen gyermek vagyok, vajon akkor is ugyanilyen mellszélességgel támogattak volna-e ezen az úton. Van egy évfolyamtársam, aki egyke. Őneki például nagyobb harcai voltak a szüleivel, de aztán ők is megbékéltek. Végeredményben úgy gondolom, hogy akkor is megadták volna a támogatást, ha nem lett volna testvérem, aki családot alapít.

Zsolt, megkérdezhetjük, hány éves?

Huszonhárom éves vagyok.

Milyen érdekes, hogy az eddigi interjúalanyaink nagy része huszonéves! Levonhatjuk ebből azt a következtetést, hogy megvan az utánpótlása az Egyháznak?

Ennyire azért nem egyértelmű a helyzet, de természetesen örülök, ha így van!

Térjünk kicsit vissza a középiskolás évekre, az akkori szocializációjára!

Görögkatolikus és református hitoktató volt az iskolánkban. A hitoktatómmal már az első alkalommal közöltem, hogy mire készülök. Innentől talán másként is tekintett rám, mint ahogy a többiekre. A hitoktatás nem könnyű dolog, van, akit érdekel a diákok közül, van, akit pedig egyáltalán nem. Nyilván az sem mindennapos, hogy valaki papnak készül – nem könnyű ennyire eltérő, ilyen szélsőséges motivációkkal dolgozni. Én minden segítséget megkaptam tőle, ami az épülesemet szolgálta, hatalmas lexikális tudással rendelkezett, és hitben is nagyon sokat kaptam tőle. Végül hittanból is érettségiztem, úgyhogy az érettségire való felkészülést is neki köszönhetem.

Volt abból bármiféle előnye, hogy papnak készült?

Nem gondolom azt, hogy lett volna bármilyen előnyöm. De természetesen az atyácska szerepkör, ami már az általános iskolában kialakult, a középiskolában is tovább

élt. Nem lettem az osztály éke vagy a gyöngyszeme ettől, de mindenki szeretettel és bizalommal fordult felém, és ugyanolyan tagja voltam az osztályomnak, mint mindenki más.

Időrendi sorrendben a papnevelő szeminárium időszaka következik. Ide egy nagy bizottság előtt kellett felvételiznie. Milyen érzés volt ebbe a térbe belépni, és ott megméretetni? Hogyan fogadták a cigányságát?

Lehet, hogy érdekesnek tűnik, amit mondok, de itt sem éreztem se hátrányt, se előnyt. Manapság rengeteg szó esik a papi hivatásról, és arról, hogy egyre kevesebben vagyunk, fogatkozunk, nincs elegendő utánpótlás. Ez akkoriban is így volt. Úgyhogy talán lehet úgy fogalmazni, hogy örültek minden egyes jelentkezőnek, főleg a fiataloknak, hiszen én is rögtön az érettségi után jelentkeztem, fiatalemberként. Ezt prioritásnak tekintik, mert az egyház fiatalítása elsőrendű fontossággal bír. Amikor én jelentkeztem, velem együtt heten voltunk az egri egyházmegyében, és mindannyian felvételt nyertünk. Visszatérve a kérdésre, semmilyen előnyt vagy hátrányt nem tapasztaltam a felvételinél. A bizottság előtt mindannyian elmeséltük a hivatástörténetünket. Azt, hogy honnan érkeztünk, milyen családi szocializációs mintáink vannak. A protokoll része az is, hogy az *előjárók* látogatást tesznek a hozzájuk felvételizők családjainál, ezzel is jobban megismerve a gyökereket, az esetleges motivációkat. Ez már előzetesen megtörténik, így mire a konkrét felvételihez érünk, addigra már rengeteg információval rendelkeznek rólunk. E folyamatban többen is részt vesznek: a *rektor* atya, a *prefektus* atya és a *spirituális* atya² is. Természetesen egy pszichológiai szűrőn is keresztül kell mennünk. Aztán a felvételi bizottság már a püspök atyákkal is kiegészül, és előttük kell tanúságot tennünk, illetve beszélni a motivációinkról.

Ha jól értjük, akkor Ön most az Egri Főegyházmegyében van, az Érseki Papnevelő Intézetben.

Így van, annak a kötelékében vagyok most hatodéves.

Részese Ön a romapasztorációs mozgalomnak?

Nem, jelenleg még nem vagyok részese. Az érsek atyától függ, hogy pappá szentelésem után milyen jövőt képzel el nekem. Nyilván káplánként fogunk kezdeni valamelyik nagyobb településen. Természetesen bízom abban, hogy része lehetek a romapasztorációs bizottságnak, és hogy azon belül is tudok majd tevékenykedni.

²Az itt felsorolt személyeket nevezzük szemináriumi előjáróknak. Lásd a Szójegyzékben: *rektor*, *prefektus*, *spirituális*.

Jól értem, hogy ezek szerint az Egri Egyházmegyének van külön cigánypasztorációs csoportja?

Így van, van egy külön bizottság, amely ezzel foglalkozik. Létezik ennek a területnek önálló lelkipásztora is, illetve adott egy külön bizottság is, élén egy vezetővel, aki a koordinációs feladatokat látja el.

Cigány származású ez a vezető?

Igen! Koós Ede atya vezeti.

Visszatérnénk egy kicsit a szemináriumi éveire. A felvételét követően hogyan fogadták Önt a csoporttársai mint cigány szeminaristát, illetve Ön hogyan illeszkedett be?

Az én részemről nem volt probléma. A többiek részéről néha, nagyon ritkán éreztem valamiféle zavartságot. Mondok erre egy példát, hogy érthető legyen. Ha például én egy másik cigány származású kispappal összekerültem, és beszélgettünk, akkor ennek a beszélgetésnek volt kedélyessége, humora, mertünk viccelődni akár a származásunkkal kapcsolatban is. Szóval nagyon egy nyelvet beszéltünk. És amikor ezt más hallotta, akkor erre félve tekintettek. Aztán volt egy olyan esemény, ami az egész évfolyamot érintette, egy tanácskozásféle alkalom, ahol tudtunk erről beszélni, és ott megtört a jég. Rájöttek, hogy nem tabu a származásomról beszélni.

Akkor magától értetődően jön a következő kérdés: Kubik Zsolt atya pap vagy cigány pap?

Én cigány pap szeretnék lenni. A papság természetesen prioritás, mert erre szentel föl minket az érsekatya, az egyházmegye szolgálatára. De emellett nagyon fontosnak tartom azt, hogy a cigány származás ne legyen hátrány, ne legyen tabu. Mindenki merje felvállalni a származását. Ezen a különleges helyen pedig, amit egy papi szolgálat jelent, talán még fontosabb az identitásunk felvállalása. Fontos, hogy ne érezze ennek hátrányát, ne érezze magát kisebbségben, még ha szó szerint abban is vagyunk. Én úgy látom, hogy a cigánytudat, az identitás, a cigány kultúra vagy a cigány hagyományok – ezek a fogalmak szépen lassan szublimálódnak. És nemhogy nincs ezekben semmi élő, hanem már maguk a fogalmak, a kifejezések is értelmüket veszítik. A multikulturalitás, a fogyasztói társadalom által létrehozott világrend beszipantja a cigány embereket is. Beszélhetek itt akár a saját gyökereimről is, a borsodi környékről, ahol nevelkedtem, ott sem élnek már a hagyományok. Gyermekek-

koromban talán még tapasztalható volt ebből a világból valami, akkor még létezett egyfajta cigányos hozzáállás. De most már ez sincs. Szerintem elvesztettük a cigány öntudatot, a cigány identitást. Úgy próbáljuk keresni a helyünket a társadalomban, hogy magyarrá akarunk válni. Ez nem biztos, hogy szerencsés hozzáállás. Érthető is valahol, de nem hiszem, hogy egészséges. Magyar közegben élni cigányként – hát persze, hogy ez hordoz magában ellentmondást, aminek a feszültségét ki így, ki úgy akarja feloldani. Visszatérve a papságra, én bízom abban, hogy ma Magyarországon roma papként működni követendő példa lehet mások számára. És egy terepe is annak, ahol a roma identitásunkat nem kell elrejtteni, hanem megmutatkozhatóvá tehetjük. Mindez valójában egyfajta kisebb küldetés is számomra. A szakdolgozatom is ennek a küldetésnek a része, ha szabad így fogalmaznom. Azzal foglalkozom benne, vajon mivel hozhatjuk közelebb a vallásosságot a cigánysághoz, milyen lelkiségi tényezők játszhatnak szerepet ebben a folyamatban. Melyek azok a fókuszpontok, amelyekre támaszkodhatunk a cigánysággal kapcsolatban. Például a Szűzanya-tisztelet, a különféle vallási irányzatok, a *cursillo* vagy a hagyományos énekek helyettesítése kannás, gitáros énekekkel – tehát azok a tényezők, jelenségek, gyakorlatok, amelyek közelebb vihetik a cigány embert Istenhez, a szentmiséhez. Azért, hogy mozduljanak meg, ne féljenek a templomtól, hanem otthon érezzék magukat benne.

Jelenleg tehát Gyöngyösön van. Korábban volt már kihelyezve másik településre?

Nem, máshol még nem voltam. Ez az első helyem *diakónusként*.

Gyöngyösön van egy nagy létszámú cigány közösség. A Duranda lakótelep többségében cigányok által lakott szegregátum. Ön a gyakorlata során kapcsolatba került az ottani roma közösséggel?

A kapcsolatépítés szempontjából valójában mindegy, hogy cigány vagy nem cigány közösségről van szó. Jelenleg sajnos az áll fenn, hogy mindössze fél évig vagyunk egy helyen ilyenkor. Ezért erős és tartós kapcsolatot nem tudunk kialakítani. Mire megismerjük a híveinket, a közösséget, ami körülvesz minket, a feladatkört, amit be kell töltenünk, addigra vissza kell menni a szemináriumba és folytatni a tanulmányainkat. Ezt ebből a szempontból nehézségként élem meg, hiszen a diakónusi szolgálat helyszíne nem biztos, hogy egybeesik a későbbi, kápláni szolgálati helyszínnel.

A papszentelés után az érsek dönti el, hogy hová kerül a pap szolgálni. Egyáltalán nincs beleszólásuk a helyszín kijelölésébe? Lehetséges-e roma többségű települést választani, ha Ön pl. azt szeretné?

Akár még ezt is lehetségesnek látom. Persze nekünk ebbe nincs beleszólásunk, mert ez egy nagyon komoly döntési mechanizmus. Adott egy bizottság, amely rengeteg szempont alapján végez elemzést arra vonatkozóan, melyik településen van szükség papra vagy személyi változásra. Tehát ez nem az én kompetenciám.

Ha mégis dönthetne ebben a kérdésben vagy választhatna maga települést, akkor menne döntően roma többségű településre szolgálni? Vagy inkább másképpen fogalmazva teszem fel a kérdést: Mi lenne a fontosabb? Cigány papként elhelyezkedni egy olyan településen, ahol többségében romák vannak, vagy inkább cigány papként olyan településen szolgálni, ahol alig vannak cigányok?

Ez egy nagyon jó kérdés. Igazából mindkettő helyzet releváns lenne. De én talán azt mondanám, hogyha az emberek befogadnak engem mint papot, sőt, mint cigány papot, és ezzel ők tisztában vannak és tiszteletben tartják ezt az identitásomat, sőt valamilyen szinten rokonszenvet ébresztenék, vagy akár egyfajta példát látnának bennem – akkor az már önmagában nyerő ügy. Aztán később úgy is alakulhat, hogy a roma közösség is meglát bennem valami olyat, egyfajta lelkipásztort vagy akár lelki vezetőt, akiben látják azt, hogy általa is, a példája által otthon lehetnek az Egyházon belül, és találhatnak egyfajta utat az Egyházban. A szerepem tehát fontos és felelősségteljes! A szervezeti beosztás alapján sok helyen van úgy, hogy több település is tartozik egy plébániához. Lehetséges akár az is, hogy több település kisebb roma közössége úgy éli meg, hogy van egy cigány pap, akihez oda lehet menni, nem zárkózik el tőlük, befogadja őket, testvéreként tekint rájuk. De a másik szituáció is sok szépet hordozhat magában. Ha nagyobb cigány közösségről van szó, ott is el tudnám képzelni magamat. Mindkét opció ugyanannyira vonzó számomra. Elsősorban pap vagyok, és számomra minden ember a testvérem, és minden ember egy olyan lélek, akit lehetőség van elvezetni a Jóistenhez. Az a kérdés – legyen az roma, legyen az magyar ember –, hogy engedi-e, hogy belépjek az életébe és segítsek neki.

Zsolt Atya misézhet már?

Misézni még nem misézhetek, csak misén szolgálhatok, de temethetek és keresztelhetek már.

Volt már ezekre példa a gyakorlata során?

Ez a hónap még egyfajta beiktató időszak volt, úgyhogy egyelőre az atyákkal mentem mindenhova. De szépen lassacskán átveszem a terepet, megismerem a helyi szokásokat. Külön kértem a plébánost, hogy legyen ez a hónap olyan, hogy inkább megyek mindenkiel, és figyelek, tanulok.

Azért kérdezem, mert arra lettem volna kíváncsi, hogy látta-e már a nem cigány közösség reakcióját, amikor megjelenik.

Igen, ez számomra nagyon érdekes itt Gyöngyösön, mert sokan azt hiszik, hogy külföldi vagyok. Akárkivel találkozom, mindig megkérdezik, melyik országból jöttem, honnan származom. Így hát állandóan bizonygatnom kell, hogy magyar vagyok, borsodi gyerek. Igen, talán ez is azt bizonyíthatja, hogy az emberek számára nem magától értetődő, hogy cigányként legyen valaki pap. Ez nagyon érdekes. Nyilván tovább lehetne boncolgatni ezt a kérdést.

Nehezebb cigány papként létezni, mint magyar papként?

Nyilván valamilyen szinten igen. Már csak azért is, mert az, hogy valaki magyar, az természetes.

Az egyházi vezetők részéről is tapasztalta, hogy kuriózumként tekintenek a fiatal, cigány papjelöltekre?

Nyilván kuriózum. Elvégre már önmagában az is kuriózum, ha valaki pap szeretne lenni. Egy ilyen szűk rétegen belül, ha még az a valaki ráadásul cigány is, az persze tovább növeli a különlegességet és a kuriózumot. Hátrányos megkülönböztetést vagy simán hátrányt soha nem tapasztaltam ezzel kapcsolatban. Inkább úgy fogalmaznék, hogy még nagyobb felelősség az, ami ezzel a szereppel jár. És most tényleg csak a magam nevében beszélek, mert nem tudom, hogy más cigány pap hogy van ezzel. De a felelősségtudatot mindenképpen kiemelném. Ha arra gondolok, hogy én cigány származású pap vagyok, akkor a küldetéstudat az, ami elsőként megjelenik. Hogy ugyan minden emberhez szól ez a küldetés, de a cigány testvérekhez való kapcsolódás is kiemelten előjön. Vannak nagyon jó példák arra, hogy egy magyar pap jól ért a cigány közösség nyelvén, és be tudja őket vonzani a templomba, meg is tartja őket, sőt, még közösséget is formál belőlük. De a tapasztalataim azt mutatják, hogy cigányként sokan jobban szót értenek egy cigány pappal. Közelebb érzik magukhoz, szinte családtagként tudnak ránézni. Nekem tehát feladatom őket megszólítani, valahogy bevezetni őket az egyházközösségbe. Mert vannak ugyan olyan cigányok, akik beépültek

az egyházközösségbe, de a mai világban meg a mai korban inkább az vehető észre, hogy a nagyobb része a cigány társadalomnak nincsen ott az egyházközösségek életében. Sajnos a kirekesztődésük is előfordul. Ennek megváltoztatásában küldetésem van.

Megütötte a fülemet a kirekesztés kifejezés. Vajon kirekeszti őket a többségi társadalom, vagy saját magukat rekesztik ki?

Nagyon jó a kérdés, mert kettőn áll a vásár. Mert lehet úgy is erre a problémára tekinteni, hogy várjuk a papot, hogy majd eljön hozzánk, de hát hogyha nem jön el a pap, akkor mi lesz? Hiszen én is elmehetek a paphoz. Ez igazából mentalitásfüggő. Hogy most várom a sült galambot a számba, vagy teszek valamit azért, hogy be tudjak épülni abba az egyházközösségbe.

Van ez a kifejezés, a komfortzóna. Vajon a cigány embereknek mi a komfortzónájuk? Sokszor én magam is érzem, hogy mennyire nehéz kilépni a komfortzónámból. Nehéz kilépni a cigány közösségből, és belépni, átlépni egy olyan közösségbe, ami számomra ismeretlen, és nagyrészt magyarok vannak benne. Nincsenek ismerősök, nincsenek cigány testvérek, és ez nyilván kényelmetlenséget, frusztrációt, diszkomfort érzést okoz, sőt akár önbizalomhiányt is. Persze hogy nehezen hozza meg az ember a döntést, hogy most én ebbe a közösségbe járjak, ahol én megint csak kisebbségként tudok jelen lenni. Talán nekünk ebben nagyobb szerepünk lehet. Mármint abban, hogy merjünk belépni az embereknek az életébe, merjünk elmenni hozzájuk a családi körbe, ahol ők laknak, ahol ők élnek, merjük megismerni őket, a szokásokat, a kultúrájukat, azt, ahogyan ők reagálnak bizonyos dolgokra. Őket megismerve tudjuk csak beinvitálni őket abba az egyházi közegbe, amiben mi vagyunk. És fontos lenne ezt a közeget valahogy szerethetőbbé tenni számukra, mert sokszor unalmasnak és idegennek találják. Mindig búbanatos énekek vannak, ez nekünk nem tetszik. A papnak a prédikációja unalmas, ez nekünk nem tetszik. Ahogy már említettem, ezt a jelenséget is vizsgálom a szakdolgozatom során. Így jutottam arra a következtetésre, hogy akár gitáros, kannás énekeket bevinni a *liturgiába*, nem ördögtől való. Meg láthattuk például Ferenc pápa köszöntésénél, hogy milyen jó néven vette azt, hogy egy cigány áldást adott neki, egy *ároni áldást*, összekulcsolt kézzel állt, és fogadta az áldást a cigányoktól. Én eddig ilyenről még nem is hallottam, valószínűleg ez az első olyan eset, hogy ilyen vándorló népcsoport áldást ad egy Szentatjának.

Ha jól értem, akkor tehát arról is beszél, hogy a népi hiedelemvilág, a babonákkal ötvözött hitvilág hogyan találkozik, illetve hogyan találkozhatna a római katolikus hitelvekkel. Hogy hogyan lehetne ötvözni a kettőt úgy, hogy a *Szenthagyomány*, a li-

turgia és rítusok mellett megférjenek ezek a népi jellegű rituálék. Még egy kérdést szeretnék feltenni. Vajon mit mondanának a gyülekezetének a tagjai, ha megkérnénk őket arra, hogy jellemezzék a papjukat? Mit mondanának Zsolt atyáról?

Ez egy jó kérdés. Én sokszor kérek visszajelzést, sőt, ösztönzőm is a gyülekezetem tagjait erre. A kritikát is elfogadom, jól is viselem, arra is kíváncsi vagyok, mit kellene máshogyan csinálnom. Az építő kritikát nagyon szeretem, mert ettől is fejlődöm, ezzel is teljesebb lehetek. Rengeteg pozitív visszajelzést kapok a hívek felől, ők mindig azt mondják, hogy mosolygós papocska vagyok, aki még a prédikálás közben is folyamatosan mosolyog. A prédikációim is elégedettséggel töltik el a híveket, általában odajönnek utána hozzám, és elmondják, hogy a személyem vagy a tanítás mit adott nekik, milyen gondolatot visznek belőle magukkal a napra, a hétre, vagy akár egész életükre. Ezek nagyon jóleső visszajelzések, mert azt mutatják számomra, hogy a Jóisten eszköze lehetek. Az egész személyiséggel, jellememmel, az egész életemmel igyekszem tanúságot tenni, és a tanúságtételnél nagyobb szerintem nem kell. Mert, ha látják az emberek, hogy hogyan élek, hogyan viselkedek, hogyan viszonyulok a valláshoz, az Istenhez úgy, hogy reverenda van rajtam vagy papi civil ruha akár, akkor talán megfordul az emberek fejében, hogy na, hát, ez a papocska nem is annyira életidegen. Mert sokszor azt gondolják, hogy a papok teljesen elzárkóznak a külvilágtól, nem élnek az emberek közt. Ez nem igaz! Kizárólag az emberek között lehetséges kiépíteni a kapcsolatot, hiszen az emberekhez van küldetésünk. Én ezt próbálom annyira képviselni, amennyire csak tudom. Mind az emberi kapacitással, mind a hatósági körömmel azon vagyok, hogy tanúságtételt tehessek.

Ha öt év múlva találkozoznánk, és megismételnénk ezt a beszélgetést, mit mondana, mi a sikeres papi hivatás titka, hatótényezője?

Valószínűleg akkor sem lennék teljesen elégedett, hiszen sosem mondhatjuk azt, hogy mindent elértünk. Sokszor a gyümölcsök nem ott és akkor jönnek, amikor egy bizonyos helyen szolgálók, hanem lehet, hogy majd később. Az is lehet, hogy például az énáltalam vetett magok az utódom alatt kelnek ki, ez is benne van a pakliban. Ezért is gondolom azt, hogy a teljes elégedettséget soha nem fogom érezni, de mindenképpen törekszem majd arra, hogy minden tőlem telhetőt megtegyek. Azt nagyon szeretném kihangsúlyozni, hogy én valójában mindössze eszköze vagyok a Jóistennek. Én csak lehetőséget mutatok fel, amit vagy elfogadnak, vagy nem. De a Jóisten mindig vár ránk türelmesen, ott áll az ajtónál, és várja a bebocsátást, várja, hogy mikor nyílik ki az ajtó. Én ennek az ajtónyitásnak vagyok az eszköze. Ha nem nyitódik ki egy ajtó, akkor is tiszteletben tartom ezt a döntést, és nem megyek messzire, hanem maradok, támogatva és segítve ezt a folyamatot.

Azt gondoltam, hogy az előző kérdésre olyanokat fog válaszolni például, hogy kereszteltem tizenkilenc cigány gyereket, működtetek egy roma csoportot a plébánián vagy egy ifjúsági csoportot, bejárok a börtönbe pasztorációs munkát csinálni.

Hát, ez mind benne van! Minden, ami az adott helyzetben megvalósítható, azt igyekszem megvalósítani!

Borsodbótának volt egy plébánosa, aki nehéz meccset vívott a helyi nem cigány közösséggel az ügyben, hogy egyáltalán bevitte a cigányokat a templomba. A nem cigányok külön ültek. A plébános pedig erre reagálva kitette a cigány zászlót a templomban. És direkt arra az oldalra, ahol a nem cigányok ültek. Egy idő után vegyülni kezdtek az emberek a templomban. Ez a pap felvállalta annak a kockázatnál is, hogy a nem cigányok esetleg elhagyják a templomot.

Igen, ez nagyon szép történet! Itt Gyöngyösön én is próbálok nagyon aktív lenni, ehhez minden segítséget megkapok, az atyák mindent megmutatnak, mindenhová bevezetnek. Részt veszek szentségi felkészítőkön, hitoktatási órákon, temetéseken, keresztelőkön, szentmiséken. Próbálok tehát jelen lenni mindenhol, persze kettészakadni nem tudok. Nagyon rövid idő áll rendelkezésemre, valójában tényleg csak fél év. Papi berkekben azt szokták mondani, hogy egy év kell minimum, hogy megismerjék a papot az emberek, és viszont. Én most a hatod évben járok, a diakónusság az utolsó évben van. Az első szemeszterben zajlik a *diakónusi* gyakorlat, a második szemeszterben pedig visszamegyünk január 14-én, és következnek a szigorlatok, a záróvizsgák, utána pedig a papszentelés.

Tehát nyárra várható a pappá szentelése?

Így van, június közepe felé. Aztán a káplánság időszaka jön számomra, valószínűleg egy nagyobb településen, például Mezőkövesd, Miskolc, Gyöngyös, illetve hasonló helyek kerülhetnek szóba az egyházmegyén belül. Nagyon fiatal vagyok még, én leszek szinte a legfiatalabb a szentelendők közül. Így nagy valószínűséggel sok év káplánság vár rám, mert azért minimum 30 vagy akár 35 éves az a korosztály, akik megkapják a plébánosságot. Úgyhogy azért vár rám egy hosszabb kápláni út, de abszolút nem bánkódom emiatt.

És akkor ezt türelemmel ki fogja várni?

Hát másképp nem lehet. Türelemmel és alázattal.

Lakatos Zsolt vagyok. Jelenleg Nagybányán dolgozom és szeptembertől folytatom teológiai tanulmányaimat a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolán.

Lakatos Zsolt

Arra szeretném kérni, meséljen a gyermekkoráról a származási családjáról. Milyen miliőben nőtt föl? Hogyan tudná jellemezni a családon belüli kapcsolatokat? Milyen volt a családnak a szociokulturális háttere? Hogyan érezte benne magát? Milyen volt a település, ahol felnőtt? Milyen emlékei vannak erről a színtérről? Milyen örökséget kapott ettől a színtértől?

Miskolc mellett nőttem fel egy kis faluban, Boldván. Kis, szerény házban éltünk a családommal. Öten vagyunk testvérek. Édesanyám egy gyárban dolgozik körülbelül tíz éve. A két húgomnak már vannak gyermekei. Elég fiatalon összeköltöztek a párjukkal, a roma hagyományok szerint élnek. Jó szívvel gondolok vissza a gyermekkoromra. Egy vályogházban laktunk, ami igazából a szívemhez nőtt. Sajnos már azt eladtuk, mert nem olyan régen az édesanyám és a testvéreim Nyomárra költöztek. Gyerekkoromban nagyon szerényen, de nagy szeretetben éltünk. Sok mindent nem kaptunk meg, amit mások megkaptak. Nem volt anyagi lehetőségünk arra, hogy legyenek szép bútoraink, szép házunk. Édesanyám nagyon sokat dolgozott azért, hogy megteremtse nekünk a mindennapi élethez szükséges feltételeket. Az iskolában sokan csúfoltak a házunk miatt. Egy ólhoz, istállóhoz hasonlították. Emiatt sok rosszat kaptam az általános iskolai osztálytársaimtól. Egy cigány osztályba jártam, a hitet abszolút nem ismertem. Kezdtem keresni önmagam. Keresni az élet értelmét, az igazságokat. Ezek ellenére is az iskolában jól tanultam, és a tanárok felfigyeltek arra, hogy jobb képességeim vannak a tanuláshoz, mint a társaimnak.

Azt mondta, hogy sok bántást kapott a szegénysége miatt, de közben említette, hogy egy cigány többségű osztályba jár. Nem hasonló körülmények között élő gyerekek voltak az osztálytársai?

De, viszont nekünk volt a legrosszabb házunk a településen. A falu szélén, az akkori telepen éltünk.

Az Önök családja hagyományörző oláh cigány család?

Nem, mi romungro cigányok vagyunk. A lánytestvéreim férjei az oláh cigányok. Ők alkalmazkodtak az autentikus oláh cigány hagyományos kultúrához.

Milyen jegyekkel azonosítható mindez?

A beszéd, az öltözet, a viselkedés.

A testvérei közül Ön a legidősebb. A két húga már férjnél van, akkor még két testvére van?

Igen. Két testvérem otthon van, de a legkisebb húgomnak már komoly udvarlója van.

Édesanyjához vagy édesapjához vonzódott érzelmileg jobban?

A mai napig édesanyámhoz. Ő adott meg nekünk mindent, amit szerettünk volna. Ő kereste a kenyeret. A testvéreim, még néha én is, az érettségi időszak alatt jártunk dolgozni, hogy be tudjunk segíteni.

Azért járt cigány többségű általános iskolába, mert csak az az egy volt a településen? Nem volt lehetőség esetleg egy olyan iskolába menni, ahol vegyesen vannak a cigányok és a nem cigányok?

Így van. Nem volt lehetőségünk más iskolába menni, mert ezt nem tehattük meg. Közel volt a cigánytelephez. Minden telepen lévő ismerős, családtag oda járt. Evidens volt, hogy ott fogom kezdeni az általános iskolai tanulmányaimat.

Jól érezte magát abban az iskolában?

A végén jól éreztem magam. Az elején azért nem, mert mivel jól tanultam, strébernek néztek engem a többiek. Kinéztek maguk közül. Ötödikes kortól kezdtem én is bevágódni, elkezdtem nekik segíteni, például dolgozatírás közben.

Az általános iskolában volt Önre valaki pozitív hatással?

Négy tanár is volt. Nagy Károlyné tanárnő, most igazgatóhelyettes, vele kezdtem az általános iskolai tanulmányaimat. Nagyon sokat segített nekünk, figyelmes volt mindig. Segített, hogy fejlődjek, hogy tanuljak, elég szigorú is volt, de visszagondolva, nagyon hálás vagyok neki. Két évet tanított, majd átvett Bózendorf Ferencné tanárnő, akinek szintén sokat köszönhetek. Negyedikes voltam, amikor egy kicsit hanyagolni kezdtem a tanulást. Bevallom, utána semmit nem tanultam, de mégis jó osztályzatokat kaptam. Felső tagozaton új osztályfőnököket kaptunk, Linkecs Józsefnét és Kondás Krisztinát. Ők is nagy hatással voltak rám, szigorúak voltak velem. Igazából negatívan formálódtam ebben a korban, mert elkezdtem átvenni a többiek stílusát, kicsit „menősködni” is akartam. Az általános iskola végére nagyon elzüllöttem.

Jó tanuló volt. Miben látja annak az okát, hogy nem tudott hatni a kisebb testvéreire?

Nem tudom. Ezen sokat gondolkoztam egyébként. Nekem az Isten felismerése segített az életcél megtalálásához. Alakult Boldván, a szülőfalumban egy cursillós kiscsoport. Többen romák elmentek *cursillóra*. Ott vonzott be engem a kis csoportjuk, a beszélgetések, a dicsőítő énekek. Ezután bér málkoztam is. A cursillós csoportba 13-14 évesen mentem.

Az úgy magától jött, vagy valaki motiválta?

Éva néaninek hívják, ott élt a faluban, aki nagyon győzködött, hogy menjek el. A telepen hallottuk, ahogy énekelnek. Engem nagyon vonzott a zene, és bementem hozzájuk. Fogadtak, nyitottak voltak, és igazából már ők vették át a hivatásom ápolását. A nagyapám is ekkor jött haza Budapestről. Ő is nagy hatással volt rám. Ő akkor már megtért keresztény volt.

Mit ért azon, hogy átvették a hivatása ápolását a cursillós csoport tagjai?

Ők erősítették meg a hivatásomat, ápolták és erősítették a papság gondolatát.

Nyolcadikos korában azon túl, hogy bevonódott, volt valami hívás, megérintődés, elhívás, megtérés, élmény, vagy mindez természetes úton alakult ki? Értem ezalatt a közvetítő személyeket, akik bevonzották, elvitték a liturgikus eseményekre.

Talán az akkori atya személye, aki hittanórát tartott nekünk. Jártam hittanra, de mindig azért, mert kaptam valamit a pap bácsitól. Kaptunk egy matricát, kaptunk egy üdítőt. Nem volt igazán nagy esemény vagy megérintődés.

Amikor bekerült a cursillós csoportba, a közösség, az énekek, a helyzet volt, ami inkább megragadta. Akkor már eldöntötte, hogy a papi hivatás irányába mozdul el?

Nem, akkor még nem.

Tizennégy évesen választania kellett, hogyan tovább, mert vége lett az általános iskolai tanulmányainak.

Az osztályfőnököm javasolta, hogy közel van Edelény, ahol ő tanult. Ott jók a tanárok, és az egyházi környezet előnyökre válik, menjek el oda. Így Edelényben jártam négy éven keresztül emelt magyar és történelem szakra.

Mielőtt átlépnénk a középiskolai évekre, kérdezem, hogy tud-e bármi olyan emléket felidézni, ami gyermekkorában, akár általános iskolában, akár középiskolában érte, és negatív előítéletet takart a származására vonatkozóan? Van-e olyan emléke, ami miatt traumatizációt vagy fel nem dolgozatlanságot hordoz magában a cigányságával kapcsolatban?

Általános iskolában az egyik tanár azt mondta, hogy nem lesz belőlem semmi. Egyébként ez nem trauma nekem, ellenkezőleg, inkább motivált engem. Emlékszem, hogy cinikusan megjegyezte, hogyha meglesz az érettségim, akkor csengessek be hozzá. Nyolcadikos koromban ismerkedtem meg a *parókusommal*, aki járt le misézni Sajópálfaláról, és láttam, hogy nagyon segítőkész pap, de még akkor sem akartam a papság útjára lépni. A középiskolai jelentkezésnél az osztályfőnököm megkérdezte, hogy milyen területet szeretnék választani. Az emelt németet választottam, de mivel elrontottuk a felvételi kódot, emelt magyar és történelem lett belőle. Visszatérve a traumákhoz, volt egy tanárnő, akinek nagyon hálás vagyok, mert lelkesített. Amikor a papnevelő intézetbe mentem felvételizni, egy nyelvi órán kijelentette, hogy hányingert kap attól a tudattól, hogy pap leszek. Valójában engem ez is ösztökélt. Nagyon megerősített a hivatástudatomban. Nem trauma volt nekem, csak örültem neki, hogy van egy motivációm. Tehát pozitívan fogtam fel.

A görögkatolikus iskolában a csoporttársakkal milyen volt a viszonya?

Nagyon pozitívan gondolok vissza az osztálytársakkal való kapcsolatokra. Amikor bekerültem a gimnáziumba, én nagyon megijedtem, hogy egy teljesen más környezetbe kell beilleszkedni. Volt bennem egy bizonyítási kényszer. Mindig meg akartam mutatni, hogy én vagyok a legokosabb az osztályban. De közben kiderült, hogy nem én vagyok a legélesebb kés a fiókban.

Ha lett volna olyan középiskola a közelükben, ahol csak cigányok tanulnak – egy nemzetiségi iskola –, akkor azt választotta volna vagy akkor is az edelényi görögkatolikus iskolát?

Féltem a nagyobb városoktól. A döntésemet befolyásolta, hogy tíz kilométerre van a településtől, kisváros, nem fogok benne eltévedni. Biztonságot adott. Az osztálytársaim többsége cigány iskolába ment. A tanárok és az otthoniak nem találták volna bölcs döntésnek, ha a tömeg után megyek.

Az anyagi helyzetük akkor már jobb volt, amikor középiskolába ment?

Nem volt jobb.

Zavaró volt, hogy esetleg hiányban szenved a többiekhez képest?

Mindig megteremtette édesanyám a pénzt, valamint magam is dolgoztam az iskola mellett. Volt olyan időszak gimnáziumban, amikor én éjszaka mentem dolgozni egy gyárba, a Nestlébe, ami Miskolcon van, aztán mentem reggel suliba.

A középiskolában közelebb került a keresztény hithez. Mert ugye volt *cursillo* csoport, amikor még általános iskolás volt. Velük megszakadt a kapcsolata?

Mai napig tartjuk a kapcsolatot. Testvérként tekintek rájuk, és nagyon sokat segítenek nekem, töltekezek, amikor hazamegyek.

A középiskolában volt olyan hatás, ami megerősítette Önben, hogy Istent kell szolgálnia?

Voltak előttem jó példák a papok körében, akik segítettek. A római katolikus plébános, a görögkatolikus *parókus*, akik nagyon megerősítettek ebben. És még valaki. Az egyik cigány gyerek, az osztálytársam, Kubik Zsolt. Ő volt a minta, hogyan kell viselkedni egy leendő papnövendéknek, hiszen ő már akkor biztosan tudta, hogy pap szeretne lenni. Nagyon ügyesen tanult. Igazából tetszett az, hogy cigány gyerekként ezt az utat szeretné járni. Nagy alkalom volt az elsőáldozásunk, *bérmálkozásunk*, ami engem nagyon megerősített a hivatásomban. Utána már több embertől kaptam visszajelzést, hogy milyen jó lennék papnak, milyen jó hangom van, milyen szépen beszélek az emberekkel, hogy humoros vagyok.

Akkor ez volt az a választás, amikor eldöntötte, hogy pap akar lenni?

Igen, az első áldozásunk, illetve bérmálkozásunk után erősödött meg bennem a hivatástudat.

Mondta, hogy volt fontos, mondhatni referenciaszemély Kubik Zsolt személyében, aki egy ilyen előkép volt az Ön számára. Mindemelett voltak közösségi élményei, egy közösségi élete is? Tehát jó évek voltak a középiskolás évek?

Kubik Zsolt csak mellékszereplő volt. A legfontosabb az Kiss Attila parókus és Kecskés László plébános volt, akik nagy példák voltak előttem.

A kortárs csoportban volt közössége? Jó gimnáziumi osztály, közösség alakult ki, jól érezte magát benne? Mert mondta, hogy egy nagyon szerethető karakter volt egyébként is, hogy humoros, tehát akkor gondolom, hogy egy jó szerepet tudott fölvenni az osztályban is.

Igen. Amikor nyolcadikba mentem, kezdtem átvenni a többiek stílusát, viselkedését. Nem is tanultam. Nem voltam egy mintagyerek. Akkor bekerültem a gimnáziumba, ezt folytattam. A gimnázium alatt nem tanultam szinte semmit. Ami megmaradt órán, azokból éltem meg. Ha volt egy felelés vagy *skabellum*, akkor azokból az ismeretekből adtam vissza, melyeket órán megjegyeztem. Azért szerettek engem a többiek, mert igazából én is egy húzóerő voltam abban, hogy szökjünk ki óráról, csináljunk csínytevéseket. Visszagondolva, nagyon hálás vagyok az ottani közösségért.

A boldvai közössége hogyan tekintett Önre, hogy kiszakadt onnan és ment tovább tanulni. Ez okozott nehézséget?

Valakiben igen, valakiben nem. Nagyon sokan örültek neki, hogy én Edelényben tanulok.

Esetleg példa is volt az Ön élete az Ön után következőknek? Tud olyat, aki az Ön életútjának a hatására ment esetleg szintén tovább tanulni?

Boldváról nem sokan jártak az edelényi gimnáziumba. Két-három ember a telepről. Most hárman járnak egyetemre a boldvai telepről. Nem tudom, hogy az én hatásom-e, de életüket követem és személyesen is szoktam velük találkozni.

A középiskolában csak azért tudták, hogy cigány, mert látszanak Önön a rasszjegyek? Vagy ez nem is volt téma, tehát mindenki természetesen kezelte, hogy Ön cigány?

Abszolút nem. Ez természetes volt. Rajtam kívül volt egy lány, aki cigány volt. Egy másik osztálytársam, aki elment római papnak. Tehát abszolút nem volt tabu. Sőt, még hallgattuk a többiekkel a cigányzenéket a szünetekben. Nem volt belőle probléma, nem is éreztem, hogy ezért hátrányban vagyok. Nagyon befogadó közösség volt. Nagyon jó osztályfőnökünk volt, Tamás Hajnalka tanárnő. A mai napig találkozunk, beszélgetünk, megnyílunk egymásnak.

Volt szerelmes a középiskolában?

Középiskolában nem voltam szerelmes. Volt olyan lány, aki tetszett a suliban és a telepen, de igazából nem foglalkoztatott az érzés. Elmúltak ezek az érzések. Igazából szerelmes nem voltam a gimnáziumi időben.

Önöknél, görögkatolikusoknál, ha a papszentelés előtt megnősül, akkor családot alapíthat. Ez a terv, vagy inkább a cölibátust választja?

Még nem döntöttem el. Most római környezetben vagyok. Itt vagyok Romániában Nagybányán. Szmutku Róbert atya¹, aki itt a főnököm, nagyon hitelesen éli meg a cölibátust, mint ahogy szemináriumunk *rektora* is. Engem ők nagyon motiválnak a cölibátusra, de még nem döntöttem el. 50-50 százalék.

Az utóbbi években alakult valami szerelmi viszony?

A nagy szerelem igazából még nem talált meg engem.

Ha mégis a cölibátus mellett dönt, a családja mennyire fogja azt elfogadni?

Erről még nem beszéltem velük soha. Mindig kérdezik, hogy van-e már barátnőm, mikor mutatom be nekik. Megjegyzik a telepen, hogy meg fogok öregedni egyedül.

Akkor nehezebben fogadnák el, ha a cölibátus mellett döntene?

Abszolút. Mert, hogy egy cigány fiúnak az a dolga a felfogásuk szerint, hogy nősüljön meg és alapítson családot.

Feltételezzük, hogy a cölibátust választja. A közössége esetleg még ki fogja tagadni?

Biztosan nem. A család egy időre igen, de utána szerintem meglágyulna a szívük.

A papi szeminárium választása önálló döntés volt?

A papi szeminárium önálló döntés volt.

Akkor bement úgy, hogy alig tanult valamit a középiskolában, egy olyan bizottság elé, ha jól tudom, ül ott három püspök, egy csomó pap és kérdéseket tesznek fel. Nem félt attól a helyzettől, hogy nem tud megfelelni?

Nagyon féltem, de a nagyapám egy nagy példa volt előttem. Nagyon boldog volt, amikor megtudta a szándékomat. Elsőnek neki jelentettem és a közösségemnek, hogy én most felvételizni fogok a papnevelő intézetbe. Tizedik év végére forrott ki, hogy én szeretnék felvételizni. Bejelentettem nagyapámnak, parókusomnak, közösségemnek, majd az is-

¹ Szmutku Róbert atya a Szatmári Római Katolikus Egyházmegye papja, esperes. Romániában, Csedregen, 1980. április 30-án született. 2006. július 1-jén szentelték áldozópappá. Jelenleg Nagybányán plébános.

kolában is. Ott egy-két barátomon kívül senki nem hitt igazából benne, hogy bejutok. Akkor megjelent az iskolában Atanáz püspök atya,² aki előtt zsebre dugott kézzel álltam, menősködni akartam, az igazgató vette ki a kezemet a zsebemből. Abszolút nem tudtam, hogyan kell beszélni vele, mit kell neki mondani. Nem tudtam semmit, nem ismertem az egyházat.

És mégis ezt választotta. Ha ennyire ismeretlen volt, akkor az Isten szeretete és az Istenhez való közelség volt az, ami ennyire odafelé vonzotta? Még annak ellenére is, hogy szervezetenként ismeretlen volt ez az egész színtér, amit mégiscsak kiválasztott?

Igen. Amikor bekerültem a gimnáziumba, szerettem volna orvos, tűzoltó, pszichológus, tanár lenni. Ezeket meg lehet élni később a papságban, hiszen belekóstoltam. Például a gyakorlati évemben, hogy tényleg itt megélhetem mindegyik hivatást, amelyeket korábban szerettem volna választani.

Ezt már akkor is tudta?

Sejtettem, hogy egy papnak mennyi feladata van. Amikor a plébánosommal mentem temetni, láttam, hogy jönnek hozzá az emberek lelki beszélgetésre, már tud pszichologizálni. Jár betegekhez a betegek kenetét föladni, szinte egy lélekorvos. Akkor láttam, hogy vannak konfliktusok egy családban, elmegy a pap, tüzet olt.

A tapasztalatai alapján tulajdonképpen ismerte ezt a hivatást, látta, belegondolt, és ez annyira vonzó volt – hogy segít embereknek és közvetíti az Istent –, hogy akkor ez mind odavonzotta. Volt megterésélménye, elhívásélménye, vagy pedig mind az a folyamat, amit elmondott, finoman terelte be a szemináriumba?

Igazából volt egy kegyelmi állapot, amikor bér málkóztam, elsőáldoztam, akkor jöttek hozzám papok, hogy milyen jó lenne, ha mennék papnak. Ezt meg kellett hallanom tényleg. Akkor már nem mehettem el emellett, vagy nem engedhettem el a fülem mellett. Egyébként voltak ilyen álmaim is, láttam Jézust, de ezeket nem akarom misztifikálni. Igazából nekem az volt az ima, hogy dicsőítettem. Amikor mentünk szegényekhez, kellett látnom bennük az Istent, Krisztust. Ez is nagyon sokat segített. Jártunk programokra közösen, jártunk *missziózni*, ezek segítettek.

² Orosz Atanáz (születési nevén Orosz László) magyar görögkatolikus szerzetes, püspök. 2011. május 21-én szentelték püspökké. 2015. március 20. óta a Miskolci Egyházmegye megyéspüspöke. (Vö. még a Balogh-interjú 5. lábjegyzetével.)

Bekerült a szemináriumba, én úgy tudom, hogy ott volt már cigány papjelölt fiú. Tudott segíteni?

Ő volt velem a legkeményebb a szemináriumban. Igazából láttam benne a gondoskodást. De még nem volt barátom, szigorú volt velem. „Ne telefonozz evés közben”, „Így öltözz”, „A cipődet bokszd ki”. Sokat segített, hogy ne legyenek problémáim a szemináriumban. Ő volt a *kisduktorom* is. Egyszer meghívott egy sütire, ott kezdtünk el beszélni, ott kezdődött el egy komolyabb beszélgetés. Amikor valaki bejön a szemináriumba első évre, akkor lesz egy kisfőnöke, aki segít neki. Ricsi lett a legjobb barátom és most is az. Tényleg a testvérem, segített nekem, és sokat köszönhetek neki.

Fontos az Ön számára, hogy én úgy definiáljam Önt, hogy Lakatos Zsolt, a cigány pap?

Hát igazából nem tudom... Nem zavarna, ha így definiálnának.

Az, hogy ez tulajdonképpen egy különleges szerep, mivel ritka szerep, ilyen értelemben sincs egy különlegessége vagy egy különbözősége?

Én nem tartom magam különlegesnek, sem különbözőnek egy másik embertől.

A többségi társadalomból érkező hívők, hogyan reagálnak az Ön cigányságára?

A szülőfalumban ezt természetesnek veszik. Nagybányán itt szolgálok a Szentháromság főplébánián, nagy közösségben, ahol mindenki értelmiségi. Mindenki képzett ember. Ott sem éreztem azt, hogy engem kinéznének, vagy másképp tekintenének rám az emberek. Nagyon szeretnek engem, nemsokára búcsúzni fogok tőlük. Sem a plébános, aki mellett szolgáltam, sem a hívek nem néztek ki soha. Nem volt előítélet.

Nem azért lehet, mert az a közösség, amiben szolgál, ott ők értelmiségiek, és az értelmiségi létükből fakadóan – bocsánat, hogy így fogalmazok – nem is illik előítéletet mutatni senkivel szemben? Nem inkább ennek köszönhető?

Nem hinném... Egy cigány megérzi, ha nem szeretik vagy előítéletesek vele szemben. Ott egyáltalán nem tapasztaltam ilyet.

Hol szeret jobban szolgálni? Boldván, a saját közösségében vagy Nagybányán?

Nagybányán. Saját hazájában senki nem lehet próféta.

Nem véletlenül tettem meg a párhuzamot. Menne-e szívesebben olyan közösségbe szolgálni, mint egy, mondjuk Boldvához hasonló település? Melyiket választaná szívesebben: azt a települést vagy egy nagyvárost, ahol alig találkozott cigányokkal?

Sokat beszélgettünk már erről a kérdésről más cigány értelmiségiekkel is. Sok konfliktusom volt ebből, többen nem értettek velem egyet. Véleményem szerint cigány származású papnak kell végezni cigánypasztorációt, de nem helyben. Azért nem helyben, mert őt már másabbnak tartják a többiek.

Tehát azt gondolja, hogy egy cigány pap a saját cigány közösségében nehezebben tud szolgálni, hogy kevésbé tud hiteles maradni azért, mert sok előítélet van irányában, mivel közülük való?

Szerintem úgy néznek rá, mintha különbnek tartaná magát. Ugyanolyan, mint mi, miért akarja nekünk megmondani, mi a helyes. Szerintem kell végezni cigánypasztorációt, de nem helyben. Ezért mondom, hogy egy olyan helyen lennék szívesebben, ahol a cigányok nincsenek többségben. Mert a hidat nem a cigány és cigány között kell építeni, hanem a cigányok és a nem cigányok között. Nagybányán nagyon sokat adott nekem az, hogy odajött egy férfi, és azt mondta, hogy a cigányokat nagyon nem szerettem, és nagyon előítéletes voltam, de te idejöttél, és azóta másképp nézek rájuk.

Ha a cigánypasztorációt definiálni szeretnénk, akkor az a véleménye, hogy jó, hogy van, tehát pasztorációs munkát csinálni kell a cigányok körében, de akkor válik ez úgymond hitelessé, hogyha ezt nem egy cigány pap csinálja?

Jó, hogy foglalkozik az egyház a cigánypasztorációval, de egy nem cigány pap véleményem szerint hatékonyabban tudja csinálni.

Mennyire lenne nyitott egy nem cigány pap arra, hogy elmenjen egy cigány többségű településre szolgálni?

Nem nyitottak és nagyon is félnek tőle a papok. De például nálunk be van építve a képzésbe, hogy egy pár alkalommal cigánypasztorációs tevékenységet kell végezni. A görögkatolikus egyház nagyon jól csinálja. Kocsis Fülöp érsek-metropolita atya³ is nagyon támogatja ezt, és segíti papjaikat ezen a területen. A papok nagyon félnek a feladattól, de ha valaki belekóstol, megszereti.

³ Kocsis Fülöp (születési neve Kocsis Péter) görögkatolikus szerzetes, a Hajdúdorogi Főegyházmegye metropolita érseke, püspöke. (Vö. még a Balogh-interjú 6. lábjegyzetével.)

A szemináriumban előítéletesek voltak a nem cigány papjelöltek?

Nem éreztem, befogadóak voltak.

Kié lenne sikeresebb tevékenység, egy olyan fiatal papé, mint Ön, aki egy olyan társadalmi státuszú családból jön, aki ismeri az összes problémáját a cigányságnak vagy azé, aki egy jól szituált családból lesz görögkatolikus pap? Melyik tud Ön szerint egy cigány közösségben sikeresebb lenni?

Nyilván én ismerem jobban. Ebbe is bele kell tanulni még a cigány származású papnak is. Én járok Nagykárolyba, ahol végzek cigánypasztorációt. Nem hagytam el a cigányságot és a népemet, nagyon szeretnék nekik papként segíteni. Ezt szívügyemnek tartom. Nagyon nehéz ezt csinálni. Nekem ez a feladat úgy vált be, hogy én nem helyben voltam, hanem Nagybányáról jártam le.

A Boldog Ceferino Intézetben⁴ dolgoztam Esztergomban. Amikor dolgoztam az intézetben, nyilván az értelmiségi cigányok nagyon elfogadtak és megértettek, de volt olyan is, mikor nagyon sokat küzdöttem azért, hogy elfogadjanak. Főleg az oláh cigányok. Mert van belső kör, ami nem túl nyitott. Főként, hogy nem ismertem a kultúrát cigányként, nem tudtam, hogyan kell velük bánni, így nagyon nehéz volt szolgálni közöttük. Azért volt nehezebb, mert ők tartják a szokásokat, beszélik a nyelvet is. Mivel én nem beszéltem, nem fogadtak el.

Székely János püspök atyát miért fogadták el az esztergomiak?

Mert nagyon jól bánt velük, szerintem. Felsegítette őket. Nekem kevés időm volt. Hét hónapot töltöttem csak ott. Nyilván püspök atyának ez hosszú évek eredménye.

A cigánypasztorációnak melyik a legfontosabb eleme az Ön számára?

Az emberi szív.

Tehát nem az, hogy a szegény családnak kenyeret adjunk?

Nem az a lényege az egyháznak. A szegénységet nem is akarja megszüntetni az egyház. Az a célja az egyháznak, hogy az embereket az üdvösségre vezesse.

⁴ A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia 2014-ben alapította meg az intézményt, amelynek célja a cigányok lelkipásztorálásával megbízott papok és lelkipásztori munkatársak tevékenységének segítése, képzések és konzultációs fórumok szervezése. (Vö. még a Balogh-interjú 10. lábjegyzetével.)

Hány év volt a szemináriumban töltött évei száma?

2018-ban kezdtem, nulladikosként, *propedeutikának* hívják. Utána püspök atya elküldött Esztergomba, Boldog Ceferino Intézetbe. Azután Debrecenbe mentem a Roma Szakkollégiumba, de beütött a Covid, akkor azt ott kellett hagynom. Elvégeztem a nulladikat, az első, második gyakorlati évet és most megyek harmadévbe. Tehát még van három év.

Látja ezt a három évet, hogy ez körülbelül hol fog zajlódni, milyen szinterek állnak Ön előtt?

Szeptember 18-án Nyíregyházára megyek vissza. Kezdődik a szeminárium. Ott fogom tölteni az előttem álló három évet.

Kellene egy olyan fórum, ahol a cigány papok egymással kapcsolatot tudnának tartani?

Szerintem igen. Hasznosnak tartanám ezeket az alkalmakat.

Mondta, hogy miséket, istentiszteleteket még nem tarthat, de meg szoktuk kérdezni, hogy ebben az úgynevezett *homiletikai praxisban* van-e olyan stílusjegy, amely az Ön stílusjegyeként azonosítható?

A lelkületem a misszióhoz áll közel. Nagyon szeretek új embereket megismerni, kapcsolatokat építeni. Szeretek énekelni, fiatalokkal foglalkozni. Buzgóságomat szeretném megőrizni, új célokat kitűzni.

Magyar Richárd Zsolt vagyok, a fehérgyarmati görögkatolikus parókia lelkipásztori kisegítője. 2023-ban szereztem meg a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolán teológiai diplomámat, majd az azt követő évben okleveles katolikus hittanár-nevelőtanár lettem. Mivel még nősülés előtt állok, ezért még nem részesültem az egyházi rend szentségében. A leginkább, amivel tudom segíteni az egyházközségemet és a hozzánk tartozó fliákat, az az iskolás és óvodás korú gyermekek hitoktatása. A tanítás mellett segítek az egyházközségi programok megszervezésében és lebonyolításában is. Szeretek mozogni, kedvenc labdajátékom a foci, amit előszeretettel művelek Fehérgyarmaton. Megfordulok a ping-pongosok körében, helyi kispályás focicsapatoknál, muay thai edzéseken. Isten kegyelméből a következő tanévet is itt folytatom, aminek örülök, mert sok még a vetnivaló.

Magyar Richárd Zsolt

Fel van szentelve már? Szólíthatjuk atyának?

Én még nem vagyok felszentelve. Papnövendék vagyok. A hivatalos kinevezésem a fehérgyarmati görögkatolikus *parókiához* szól, mint lelkipásztori kisegítő. Tehát nekem most ez a titulusom, ez a megnevezésem, hogy lelkipásztori kisegítő. A táborokban és minden máshol így hívnak a gyerekek és a segítők is.

Azt szeretném kérni, hogy meséljen a gyermekkoráról, a származási családjáról, arról, hogy milyen miliőben nőtt föl, hogyan tudná jellemezni a gyermekkorának a szociokulturális háttereit, milyen településen nőtt föl, milyen örökséget hozott erről a településről, mit jelent Önnek ez a színtér?

A teljes nevem Magyar Richárd Zsolt. Édesapám cigány származású, édesanyám magyar származású. Öten vagyunk testvérek, tehát jó nagy családunk van. Közülük három lány és kettő fiú. Az idősebb nővérem Mária. Neki van három csodaszép gyermeke. A fiatalabb nővéremnek még nincs gyermeke. A húgomnak két gyermeke van, és szeptemberben születik a harmadik, úgyhogy felzárkózott a nővéremhez. Van egy öcsém. Máriapócson nevelkedtem fel. Máriapócs mára kulcsa a görögkatolikus vallásnak, de nemcsak a görögkatolikusságunknak, hanem a magyar egyházunknak is meghatározó helye. Nagyon hálás vagyok a Jóistennek, hogy itt nőhettem fel, a Szűzanyának az oltalma, a köténye alatt. Az én családom nem egy tipikus vallásos család, akik minden vasárnap templomba mennek, ahogy hétköznap is, hanem megvolt az istenfélelem bennük. Tudták, hogy van Isten, aki ott van a jó dolgokban, akár ott van rossz dolgokban is, de sosem gyakorolták a vallásukat, a görögkatolikusságokat. Óvodában egy nagyon rossz és pimasz gyerek voltam. Nem nagyon szerettem járni óvodába. Anya azt mondta, hogy egyszer ki is szöktem, mert nem akartam menni. Nagyon szép gyerekkorom volt. Ahol most élünk Máriapócson, oda született minden testvér. Ugyanabban az utcában lakik még apának a kettő testvére. Három testvére lakott ott, a családjukkal, de az egyik család elköltözött Nyíregyházára. Abban az egy utcában élt a rokonságnak egy része. Az unokatestvéreimmel pedig mi egy korosztály voltunk. Nekünk egy nagyon jó közösségünk volt. Egy nagyon összetartó utca, egy nagyon barátságos, nagyon egymást segítő közösség. A gyerekkoromban ezt úgy éltük meg, hogy mindig ott voltunk, mindig játszottunk. Nagyon szerettünk focizni. Kimentünk reggel és este mentünk haza.

Talán még elmondhatom magamról azt, hogy tipikus gyerekkorom volt, akinek még nem volt okostelefonja, hanem volt egy focilabda, és mivel ott laktunk a focipálya mellett, lementünk a focipályára, aztán rúgtuk a bőrt estig. Mindemellett ott voltak a csúzlik. Azokból persze voltak kis afférok. Összességében egy nagyon aktív, energiával teli, virgonc gyerek voltam, aki sokáig nem tudott mit kezdeni azzal a sok-sok energiával, ami benne volt. Nem voltunk egy tehetős család. Nem volt egyszerű a helyzet, nem volt egyszerű a dolguk, hiszen öt gyereket kellett nevelniük. De azért mindig próbálták megadni azt, amit tudtak. Ha anyagiak terén nem mindig, de a törődéssel, az odafigyeléssel. Azokkal a dolgokkal, amit egy szülő meg tud adni a gyermekének, mi abban részesültünk. És nem úgy, hogy az egyik gyerek jobban, hanem azért minden gyermekükre próbálták személyesen odafigyelni. Bennem nagyon élénken megmaradt gyerekkoromból, és apáék is többször mesélték, hogy szerettem tanulni, de zavart az, hogy én nem tudok írni. Már általános iskolás voltam, mikor nem volt áram és víz sokáig a házban, mint ahogy nem volt radírunk sem. Kenyérrel töröltük ki a grafitceruzát. Én annyira akaratos voltam, hogy mondtam, hogy én akarok írni. Akkor apa fogott egy gyertyát, egy kis asztalt, leült és tanult velem. Apa sokat foglalkozott velünk, nagyon sokat áldozott ránk. Megmaradt bennem, hogy ha szerény körülmények között éltünk is, de volt bennünk egy ilyen törekvés. Mindnyájunkban ott volt, hogy szeretnénk majd valamit kezdeni az életünkben. Általános iskolások voltunk, amikor elkezdtünk dolgozni a nyáron, mert láttuk, hogy a szüleinknek a beiskolázás nehéz anyagi teher.

Az, hogy Önök öten az apai motivációra elkezdtek dolgozni, tanulni, a közösség többi részére is vagy ez kimondottan csak az Önök családjára volt jellemző? Volt ebből feszültség a közösségében?

Egy picit jelen volt. Mi szorgalmasabbak voltunk, kitartóbbak voltunk, jobban megtudtuk fogni a pénzt. Már 13-14 éves korunkban a dohányföldön dolgoztunk, ami nem könnyű munka volt, hiszen akkor még 500 forintos órabérért egy kemény egy órát szenvedtünk a napon a legnagyobb melegben. Így teljesen átértékeljük a pénznek az értékét. A nagyobb testvérek ezzel segítették családon belül a kisebbek iskolai költségeinek fedezését. Csak így tudtunk nekiindulni szeptemberben az iskolakezdésnek. Hiszen nagy anyagi terhet rótt a szüleinkre öt pár cipő, mindenkinek zoknit, fehérneműket, ruhákat, iskolatáskákat megvásárolni.

Ha jól értettem, vegyes házasságból származó gyerekek. Értem ezalatt, hogy anyukája nem cigány, apukája cigány. Az Ön számára miért fontos, hogy cigánynak vallja magát?

Igazából mi mindig cigánynak vallottuk magunkat. Számunkra ez sosem volt kérdés. A mi közösségünkben, a házasságban az apa a döntő, tehát anya ment be az ő roma közösségükbe. Ugyanakkor a mi cigány közösségünket nem úgy kell elképzelni, mint egy hagyományos cigány közösséget, akik kultusszal rendelkeznek, ápolják a hagyományait, akiknek van egy nagyon stabil gyökerük. Talán emiatt is nem volt egyszerű, hogy én elfogadjam a cigányságomat. Nagyon sokáig küzdöttem ezzel, ami főként a gimnáziumban erősödött fel. Ráadásul rólam nem tudták megállapítani külső jegyek alapján, hogy roma lennék. Három testvéremmel együtt mi vagyunk a fehér bőrűek, kettő testvérem pedig a barnább bőrűek, akik apára jobban hasonlítottak. Voltak olyan növendéktársaim a szemináriumban, akik, ha roma viccekkel álltak elő, akkor a végén bocsánatot kértek arra hivatkozva, hogy ők nem is tudták, hogy én roma vagyok. Tehát inkább a gimnáziumban szenvedtem, vagy nem is szenvedtem, hanem harcoltam nagyot a származásom miatt. Sokat jártam atyákhoz a lelki beszélgetésre, és ott tudtam elfogadni azt, hogy engem Isten úgy szeret, ahogy én vagyok. Persze gimnáziumban előkerültek olyan kérdések bennem, hogy miért vagyok én cigány, mit tudok én ezzel kezdeni, mennyire érzem magam elnyomva, mennyire generálok magamban azt a dolgot, hogy cigány vagyok, és ezért engem ki fognak-e közösitni és ehhez hasonló kérdések. Valójában nem a társaimtól kaptam, hanem én okoztam ezeket a feszültségeket magamban. Fiatal voltam, tinédzser, tehát nagyon sok kérdés jött, nagyon sok minden feljött, előbukkant, és akkor szépen lassan tisztázódtak. Akkor ez a tipikus ilyen „örökvesztő” kérdés volt, hogy miért. De igazából mostanra már elengedtem, abszolút feldolgozódott bennem. Bátran vallom azt, hogy én cigány vagyok. Meg is jegyezte egyszer egy pap, hogy miért mondom el, hogy én cigány vagyok. Azt válaszoltam, mert büszke vagyok rá.

Az általános iskolából egyértelmű út volt a továbbtanulás szempontjából a gimnázium? Mindenki támogatta az elképzelését? Egy ötgyerekes családból, tisztos, de nehéz körülmények mellett is egyértelmű volt, hogy tovább tanul?

Nekem igen, de a szüleimnek is, mert a testvéreim is mindannyian tovább mentek tanulni. Számomra a nővérem volt a nagy példakép. Melinda mindig jól tanult, mindenki szerette, ő is nagyon jól tudott szeretni, mindenkivel szépen beszélt. Sokáig ő védett meg engem még általános iskolában is, hogyha voltak incidensek a fiúkkal. Valójában

motiváltuk egymást. Mentem utána. Én is szerettem volna, hogyha kapok oklevelet, megdicsérnek, elismerik a munkásságomat. Igazából az alsó tagozatban szétszórt voltam, mert akkor nem tudtam mit kezdeni magammal. Rengeteg energia és düh volt bennem, amit nem tudtam levezetni. Akkor találkoztam egy fociedzővel, az Andrejcsák Robi bácsival, aki nagyon sok mindenre megtanított engem a sport által. Például megtanított a tiszteletre. A másik embert hogyan kell tisztelni helyesen. Megtanított az alázatra, hogyan kell hozzáállni a sportban a másik emberhez. A sport által a sok energiát le tudtam vezetni. Sokáig azt hittem, hogy a sport lesz a kitörési lehetőségem, amiből meg tudok élni, de aztán rájöttem, hogy ugyan lehet, hogy van hozzá tehetségem, de nincs hozzá pénzünk. Igazából ekkor kezdődött az én hivatásomnak az érlelődése, a kezdete.

Van-e bármilyen olyan emléke a gyerekkorából, ami előítélethez kapcsolódik, ami rossz vagy traumatikus? Van-e olyan, amit nem tudott azóta sem feldolgozni?

Biztosan voltak sértések, bántások, de nagy trauma emiatt sohasem ért. Talán ebben az is szerepet játszik, hogy az osztálytársaimnak körülbelül a harminc-egyven százaléka cigány volt.

A roma származásból nem volt ilyen élménye. A család anyagi helyzetéből fakadt valamilyen negatív élmény? Például volt-e olyan helyzet, amikor nélkülözni kellett?

Hát azért sokszor nélkülöztünk. Sokszor volt zsíron sült pogácsa az asztalon, vagy csak pogácsa volt, és megosztottunk rajta heten vagy nyolcan, amennyien voltunk. Az én édesapámnak egy ritka jó szíve van, akit nagyon sokan szeretnek az utcában. Ha ő főzött, akkor mindenkinek főzött. Akkor az utca gyerekei bejöttek. Nálunk apa főz, nem anya, ő csak néha. A szüleim mindig megoldották, hogy valami mindig kerüljön az asztalra. Persze láttuk a korosztályunkhoz tartozókat, hogy milyen menő cucokban járnak, vagy éppen nekik ez megvan, nekünk nincs. De minket, testvéreket ez nagyon összekovácsolt. Az egymásra való számítás. Nagyon jó kapcsolatot ápoltunk a testvéreimmel.

Amikor beszél a családjáról, többször említi az édesapját, mint az édesanyját.

Nekünk, nekünk apa, apa jobban jelen van. Anya is, de inkább apa a család motorja, anya pedig a háttérben rengeteget megy. Ő csendesebb.

Amikor a gyerekkoráról mesélt, azt mondta, hogy „a családuk istenfélő volt”, „nem istenszerető”.

Igen, mert azért a romáknál van egyfajta babonáság vallásosságból fakadóan. Inkább félik az Istent, vagy ők ezt jobban ismerik, mint az istenszeretést, mert úgy gondolják, ha valami rosszat tesznek, annak lesz valamilyen következménye. Tehát ezért is használtam inkább istenfélelmet. Elismerik az ő dicsőségét, a nagyságát, a hatalmát, amellyel ő közbe tud nyúlni minden eseménybe.

Sikerült az Önök közösségében elérni azt – főként amióta Ön papnövendék – , hogy ez a fajta istenkép változzon valamennyit?

Ezt tudatosan sosem erőltetem a családomra. Főként nem akaratosan, erőszakosan. Nekem a célom az volt, és most is az, hogy az én életem beszéljen a Jóistenről. Azt lássák meg, amit én próbálok tenni vagy ahogyan próbálok élni. Ahogyan én próbálok megélni az én kereszténységemet, az én hivatásomat, az Istenhez való közelségemet. Látták, hogy mindennap jártam templomba, vasárnap négyszer is. Azt mindig tudták, hogy jó helyen vagyok, és hogy engem jó emberek vesznek körül. Mikor növendék lettem, utána történt, hogy anya megfogta apának a kezét, és bementek a templomba vagy elmentek egy *liturgiára*. Tehát, a Jóisten meg a Szentlélek elkezdett működni. Úgy hívogatta őket, meg becsalogatta a templomba őket. Akkor és ma sem minden vasárnap járnak templomba, de mikor úgy érzik, akkor bemennek. A keresztgyerekeket folyamatosan próbálok bevezetni a keresztény életbe. Van négy keresztgyereke. Próbálok minél többet találkozni velük, és akkor mindig összekötjük a sétát, fagyizást, a beszélgetést azzal, hogy aztán bemegyünk a templomba, imádkozunk vagy csak ott vagyunk jelenlétben.

A házas testvéreinek a párjai cigányok?

A legidősebb nővéremnek a férje, ő cigány volt, de öt év múlva elváltak. Úgyhogy most egyedülálló, a húgomnak pedig nem cigány a férje.

A középiskolás évek szintén Máriapócson vagy más szintéren zajlottak?

Ehhez hozzátartozik az, hogy énbennem már akkor érlelődött a papi hivatás, a Jóistennek az elhívása. Tudtuk, hogy van templom, amely milyen híres, ahol a Szűzanya könnyezett. Milyen sok zarándok van, ez nem ért minket mindig jól. Azt éreztük, hogy jó, hogy itt vannak a zarándokok, de akkor velünk ki foglalkozik? A mi lelkünkkel ki

foglalkozik? Hiányoltuk azt, hogy ez a miénk is. Akkor már leigazoltak egy focicsapata. Szombaton voltak a meccseim, és mindig a templom előtt mentem el. Felsétáltam az iskolához, bementem a templomba, és akkor a Szűzanyától kértem segítséget. Lőjek már egy gólt vagy játsszak jól!

Tulajdonképpen ez volt a rítus, hogy elment a meccsre a templom előtt, és akkor a Szűz Máriától kért segítséget?

Bementem a templomba, egy-két kérdést elmondtam, aztán elmentem focizni. A mérkőzés után hazafelé menve elmentem a templom mellett, akkor már nem mentem be, de azért megköszöntem. A neveltetésben is benne volt, hogy van Isten, többször a neve az előjött. Úgy találkoztam elsőnek az atyákkal, hogy közel lakunk a focipályához, és láttam, hogy egy csuhás pap ott focizik a gyerekekkel. Beálltam közéjük focizni. Az atyának volt egy 1200-as Ladája, amibe beültetett bennünket, föl vitt minket a cukrászdába, majd fagyaltozás után bementünk a templomba. Mekkora jó élmény volt, hogy van egy pap, aki sportol, aki focizik, aki fagyizni visz, és aztán még egy kis időre bemegyünk a templomba is. Nem sok idő, de kevesebb, pont jó. Valahogy így kezdtem el kapcsolódni az egyházhoz. Utána kaptunk két, két nagyon jó papot, egyet parókusnak, és volt neki egy káplánja. A Ganusz László atya volt a káplán, Szocska Ábel¹ a pap, aki most a Nyíregyházi Egyházmegyének a megyéspüspöke. Ő volt akkor a máriapócsi *parókus*, Gajdos László atya² volt a *kántor*. Félelmetesen jó trió volt. Hétköznap tizenöten ministráltunk. Hétköznap. Fiúk, tizenöten. Ők megtudták minket fogni, szólítani minket. Kitalálták, hogy a ministránsoknak kell egy főnöke. Akinek a legtöbb aláírása volt egy hónapban, az volt a következő. Kirándulásokat szerveztek, pingpongoztunk, fociztunk, bowlingoztunk, tehát hogy ők nem azt akarták, hogy csak a templomba menjünk, hanem mindig a szórakozással, játékkal kezdtek. Ez nekem egy nagyon jó példa volt, azért, mert láttam egy szerzetes papot, nőtlenként nagyon szépen megéli az ő hivatását, sokan szeretik őt, szépen csinálja a dolgát, meg láttam egy családos papot, aki szintén példa gyanánt járt mindannyiunk előtt. Mindezek mellett emberek voltak, persze *áldozópapok*, de hogy az a fajta közvetlenségük, az a fajta szeretetük, amit ők adtak, a személyes odafigyelés, amit megkaptunk tőlük, mind példaértékűvé váltak számomra. Egy idő után már azon vettem észre magam, hogy már nem azért megyek *ministrálni*, hogy játsszak majd, hanem

¹ Szocska Antal Ábel (Nagyszőlös, 1972. szeptember 14.) bazilita szerzetes, jelenleg a Nyíregyházi Görögkatolikus Egyházmegye megyéspüspöke.

² Gajdos László görögkatolikus pap, parókus. Vásárosnaményen, 1979. március 12-én született. Csegöldön, 2016. október 16-án szentelték áldozópappá. 2007 és 2011 között Máriapócon kántor, hitoktató. Jelenleg a Nyíregyházi Görögkatolikus Egyházmegye csegöldi egyházközségének a parókusa.

maga a ministrálás miatt. Ez az elhívás nem volt erőltetett. Nem késztetett bele engem abba, hogy akkor nekem mindenféleképpen papnak kell lennem. Nem mondták soha az atyák. Csak utólag derült ki, amikor növendék lettem, hogy amúgy ők bíztak benne titkon, hogy majd pap leszek, vagy hogy oltártestvérek lehetünk. Tehát ez a fajta szolgálat, mikor ott szolgáltam a Jóistent az oltárnál, az nem kényszerített bele ebbe az elhívásba, hanem inkább megalapozott, és mindig segít.

Ön akar majd családot alapítani?

Nálunk a görögkatolikus egyházunkban úgy működik, hogy a nősülés az egy lehetőség. Tehát ez csak egy opció, de hogyha valaki azt érzi magában, hogy őt a Jóisten arra a létformára hívó családos papként tudja szolgálni a Jóistent, akkor ez egy nagyon szép dolog. De hogyha arra hívja, hogy mégsem, akkor az is egy nagyon szép dolog, csak másképpen fogja szolgálni a Jóistent. És aki családos szeretne lenni, a felszentelése előtt kell neki megnősülnie. Ha utána nősül, akkor felfüggesztik. Úgy érzem, hogy a Jóisten családosként szeretné, hogy szolgáljam. A szívem mélyén az van, hogy teljesebben tudnám szolgálni a Jóistent, hogyha lenne egy családom. Most ezt érzem jelenleg, de persze számtalanszor megfordult bennem a gondolat még fiatal növendékként is, hogy mi lenne, ha nem. Ez egy természetes dolog, hogyha ez megjelenik, mert attól függetlenül, hogy görögkatolikusok vagyunk, nem kell mindenkinek megnősülnie. Úgyhogy még én várok, míg én keresem az igazit. Úgy mentem a gimnáziumba, hogy akkor fogalmam sem volt, hogy merre szeretnék elindulni. Már akkor tudtam, hogy pap akarok lenni, de a foci mindig is jól ment. Emiatt volt egy picit dilemma bennem. Ábel atyának a közvetítésével mentem a Szent Bazil Oktatási Központba.³ Oda úgy mentem, hogy tudtam, hogy pap szeretnék lenni. Ezen a tanárok nagyon meglepődtek és az elején nem vették jó néven. Aztán évek múltán elkezdtek tisztelni és becsülni azt, hogy nem változtattam meg a véleményemet, hanem én kitartottam emellett. A gimnázium nekem nagyon szép négy év volt. A hivatástudatosság véglegesítése. Ott mondtam ki véglegesen, hogy én pap szeretnék lenni, mert egyszerűen a lelki életemet, a sportot, a lányokat, a tanulmányaimat összhangba tudtam hozni, és nagyon szépen meg tudtam élni.

³Az intézmény teljes neve Nagy Szent Bazil Görögkatolikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium. Az intézmény Hajdúdorogon működik. A görögkatolikus eszmeiséget szolgáló, komplex nevelési-oktatási és képzési feladatokat ellátó intézmény.

Tulajdonképpen az otthoni környezet is, az iskolai környezet is elfogadta és tiszteletben tartotta a döntését. Nem voltak nagyon gátló vagy hátráltató tényezők, személyek?

A püspök atya sokat járt hozzánk. Őt és a többi atyát is ismerik a szüleim, és tudták azt, hogy jó helyen vagyok. Sosem voltam egy bulizós, kicsapongós fiatalember. Ha én mondtam, hogy megyek valahova, akkor én mindig odamentem. Tudták, hogy mindig a templomba mentem, hogy jó helyen vagyok, és jó közegben vagyok. Kicsit azt érzem, hogy rábíztak az atyákra a szüleim, és ők belenyugodtak. Azt akarják ők is, hogy nősüljek, hogy felszenteljenek.

A családalapítással kapcsolatos döntéseit az is befolyásolta, hogy a családja is ezt várja?

Ettől a nyomástól én abszolút mentes vagyok. Szándékosan nem teszem magamra az effajta nyomást. Türelmet kértem tőlük. Azzal érvelek, hogy már van öt unokájuk, most már hatodik. Sosem tették rám ezt a nyomást. Volt nekem komoly meg komolytalan párkapcsolatom is. Önzőségnek tartom, hogy azért legyen valakim, hogy csak legyen. Ha nincs az a szikra, ha nincs meg az a kapocs, hogyha nincs meg az a szeretet, akkor én nem akarom húzni az ő idejét, meg azt sem szeretném, hogy ő húzza az én időmet. Tehát az, hogy jó barátok vagyunk, az, hogy beszélgetünk, az, hogy bókolgatok, nekem hiányzik ez, meg maga az érintés. Nekem az egyik „szeretetlenyelvem” az a testi érintés. Ezeket én abszolút megkaptam a gimnáziumban. Ott nagyon kompakt volt az életem. Jól tanultam, mert ahhoz, hogy ösztöndíjakat tudjak nyerni, ez kellett. Így tudtam segíteni magamon, így tudtam fizetni az étkezésemet, így tudtam beiskoláztatni magam, így tudtam felöltözni. Ezek mind ezért kellettek, hogy a szüleimet tehermentesítsem. Ezért is próbáltam jól tanulni. Jól sportoltam. Akkoriban NB I-ben az utánpótlásban játszottam. Ifjúsági sikeres tag voltam. Nagyon sínen volt az életem, mert minden úgy jött, minden úgy adott volt. Értek a gimnáziumba a származásomból fakadó megkülönböztetések, de ott is csak azért, mert jól fociztam, annak a srácnak, aki megjegyzéseket tett, nem tetszett, hogy jól focizok, meg a lányok is szerettek.

Azóta találkozott már ezzel a fiúval, amióta pap lett?

Nem, de sok minden átértékelődött. Sosem tudtam rájuk haragudni. Az nem az én szégyenségi bizonyítványom, hogy valakit diszkriminálok. Mindig is egy jó kedélyű fiatal ember voltam. Szerettem pozitívan hozzáállni a dolgokhoz. Ez volt, megráztam magam, mondtam neki valamit, vagy valahogy próbáltam viccesen eltolni a dolgot. El akartam mindig venni az élet, és sose akartam belemenni ezekbe a felesleges vitákba, mert nem láttam értelmét. Ezek ellenére a gimnáziumban nagyon jól éreztem magamat.

A tanárok részéről érzett megkülönböztetést?

Nem. Ott a legszigorúbb tanár is mondta – utólag derült ki, ezeket akkor nem mondták –, hogy mindig felnéztek rám azért, hogy én már tudtam azt, hogy mi szeretnék lenni, és a cigányságból fakadó hátrányok ellenére is tudatosan építem a jövőmet. A gimnázium nem volt egyszerű azért az első években, mert azért hátrányból indultam sokféle tekintetben. Mondjuk hátrányból indultam úgy, hogy azért nálunk otthon mindent kanállal ettünk. Nem tudtam, mikor használjuk a kést és a villát. Nézegettem a többieket, hogyan kell ezt csinálni.

A párválasztása esetében melyik lesz a fontos: hogy ő vallásos vagy hogy cigány legyen?

Nekem az fontos, hogy vallásos legyen, hogy szeresse a Jóistent. A papnáság egy kutyakemény feladat szerintem. Ha nem is ugyanolyan, de azért közel hasonló hivatásnak kell lennie neki is, mint a papnak, mint az ő férjének. Nincs egyszerű dolguk, ha csak azt nézem, hogy valakinek évente kell költöznie. Ez nagyon nehéz. A gyerekek szempontjából is, hogy mikor jönnek a gyerekek, hová születnek, most átköltöznek, idepakolnak, ott kezdjenek egy új évet. Nem egyszerű, de nekem az fontos, hogy szeresse a Jóistent. Az, hogy cigány vagy nem cigány? Ha egy koromfekete lányba leszek szerelmes, akiért megdobban a szívem, vagy a szikra meglobban, engem nem érdekel, akkor érte fogok menni, ha meg egy magyar lányért vagy bárkiért, akkor érte. Számomra ez nem prioritás, hogy cigány vagy magyar.

A családba való befogadás, illetve beilleszkedés miatt kérdezem...

Az biztos, ha mondjuk egy magyar lány lesz, kérdés, hogyan fogja fogadni az én családomat. Azért valamilyen szinten hátrányból fogok tőle indulni, nem azon a szinten leszünk majd, ahol kell lenni, de hogy erre való az ismerkedés. Ha engem szeret, akkor a családomat is szeretheti, vagy bízom benne, hogy fogja szeretni.

Volt konkrét jelenség, üzenet, spirituális dolog, akár elhívástörténet az életében?

Nem volt. Az oltár mellett kaptam a meghívásomat. Az ott szolgáló *áldozópapok* által kaptam a meghívást a Jóistentől. Hálás is vagyok neki, mert nem lankad bennem a vágy, hogy őt tudjam papként szolgálni. Vannak krízisek vagy voltak, de azok mindig csak megerősítettek utána abban, hogy jó úton vagyok, és szeretném, hogyha az ő focicsapatában fociznék.

Akkor egyértelmű volt az Ön számára, hogy az érettségi után azonnal a papi szemináriumban folytatja?

Nem adtam be máshova a jelentkezésemet, csak a nyíregyházi görögkatolikus papi szemináriumba⁴. Annak ellenére, hogy 2016-ban Hajdú-Bihar megye jó tanulója, jó sportolója voltam, ami akkoriban egy nagy elismerés volt nekem és az iskolának is. Engem Ábel atya indított el ezen az úton. Őáltala kerültem a Szent Bazilba, és talán a Jóistennek a humora, hogy ő az, aki engem felvett a szemináriumba, és ami a pályám csúcspontja lesz, hogyha ő fog engem pappá szentelni.

Milyen volt a szemináriumi élet? Milyen volt az ottani közösség, hányan voltak, hogyan tudott beilleszkedni, mennyire sikerült integrálódni, mennyire volt Ön különleges mint egy cigány, leendő pap? Elfogadták-e? Milyen volt az ottani közösségi élete?

2016-ban végeztem a gimnáziumban, majd felvételt nyertem a papnevelő intézetbe. Ott nekünk úgy működik a képzés, hogy van egy nulladik év. Az külön van a nagy szemináriumtól. Mi ezt Nyíregyházán töltöttük, a római katolikus plébániának a felső szintjén ezt megkaptuk. Öten kezdtünk ott nulladik évesként. Külön *előjárónk* volt, aki csak velünk foglalkozott. Ezt követi az első év, ekkor bekerülünk a nagy szemináriumba, a többiekhez. Másodévesként megkapjuk a reverendánkat. Másodév után, mikor megvan a filozófia- és egyháztörténelem szigorlat, akkor megyünk ki szociális évre⁵. Ez egy gyakorlati év. Ebből fél évet külföldön kell előlteni, a szociális szférában kell dolgozni. Ez nagy vízváltás, ugyanis innen van, aki visszajön, van, aki nem. Utána visszamegyünk a szemináriumba. Ezt követi a harmad-, negyed- és ötödév. Harmadéven megkapjuk a *felolvasói rendet*, negyedéven pedig megkapjuk az éneklő rendet.

Azért használta a vízváltó kifejezést a szociális év megjelölésére, mert tulajdonképpen a világ vissza tudja szippantani a növendéket?

Megérik a jót. Megérik azt, hogy van egy egzisztenciája, szabadság van, dolgozik, és ezért megbecsülik, fontos. Ez van nagyjából a szemináriumban is, de azért nem ennyire szabadon, mint akkor. Nekem a sport ad egy biztonságot, egy biztos pont. Mindemellett nyitott vagyok, beszélgetek, tisztelettudó vagyok. A szemináriumban érdekes módon engem soha nem ért megkülönböztetés azért, mert cigány vagyok. De nem

⁴ Görögkatolikus Papnevelő Intézet

⁵ A megyéspüspök dönthet úgy, hogy a kispapokat a képzés ideje alatt egy plébániára vagy egyéb szociális intézménybe, kórházba, fogyatékkal élők otthonába stb. küldi tapasztalatszerzés céljából.

is kaptam kiváltságokat, mert cigány vagyok. Igaz, egyszer volt ilyen, amikor menni kellett Prágába. Ott volt egy nemzetközi cigánypasztorációs konferencia, ahová meghívtak. Időmbe is belefért, tudtam képviselni a magyar görögkatolikusokat, és ez nekem is egy büszkeség, meg ez az egyháznak is, hogy cigányként választottam ezt a hivatást. Rengeteg lemondással jár a szeminárium. Tényleg nagyon sok mindenről kell lemondani, sokszor háttérbe kell szorítanunk magunkat, de mégis rengeteg kegyelemmel jár. Nagyon sok ajándékot tudunk kapni, hogyha mi azt úgy próbáljuk megélni, meg úgy próbálunk rá figyelni. Egyszer egy atya mesélte, hogy elkerült Pannonhalmára egy kis szabolcsi faluból. Feltette a kérdést: minek akart ő menni? Megrázta magát, azt mondta, hogyha itt vagyok, akkor miért ne érezném jól magamat? Én is így gondolom. Bárhova helyez püspök atya a Jóisten által, meg a szemének a közreműködésével, ő oda fog rakni, ahol rám szükség van. Ezt abszolút el tudom fogadni. Ha pedig ott vagyok, akkor miért ne lennék boldog?

Magyar Richárd pap vagy cigány pap?

Én cigány pap vagyok, engem így titulálnak.

Önnek fontos, hogy cigány papként definiálja magát, vagy annak a katolikus közösségnek, amelyik így definiálja Önt?

Valamilyen szinten nekem is fontos, mert szeretnék foglalkozni a cigánysággal, ahol leszek, és ezért is ilyen nagy pasztorációs eszköznek tartom a zenét is, meg a sportot is. Amúgy még ezen nagyon nem gondolkodtam. Biztos, hogy a Jóistennek a papja szeretnék lenni. Tehát én cigány vagyok, ez biztos. Az, hogy cigány pap vagyok, az is biztos, mert cigány vagyok.

Van ennek valami különleges jelentősége vagy jellegzetessége, karakterisztikuma?

Meg lehetett fogalmazni valamiben?

A származás fontos, meg kell vallani, mert ez egy identitás. De azt nem tehetem meg, hogy egy közösségben én csak a cigányoknak leszek a papja, mert akkor mi lesz a nem cigányokkal. Tehát én az embereknek a papja szeretnék lenni. Persze, sosem fogom letagadni azt, hogy cigány vagyok. Teszem hozzá, ez nem mindig jelent előnyt, hogyha valaki egy cigány közösségbe kerül, hogy ő a cigányok papja, nem biztos, hogy jobban fogadják, mint egy magyar papot.

Ott, ahol most van kihelyezve – Fehérgyarmaton –, vannak cigányok a gyülekezetében?

Vannak. Én még nem láttam őket, de a *parókusom* mondta, hogy vannak olyan jóra való cigány családok, akik azért néha megfordulnak a templomban, de még én most vagyok ott második hete. Nekem egy picit több idő kell, hogy fel tudjam találni őket. Fel szeretném keresni őket, találkozni szeretnék velük.

Tervezi őket bevonni a gyülekezet életébe?

Persze, nekem fontos. A cigányok sokkal érzékenyebbek, sokkal szenzitívebbek, szentimentálisabbak, jobban lehet őket ráhangolni a Jóistenre. Ezért tudja a Hit Gyülekezete őket hamarabb meggyőzni.

Mi lehet az oka annak, hogy a romák a szabad keresztény, a Hit Gyülekezete meg a Jehova tanúi csoporthoz hamarabb csatlakoznak, mint a történelmi egyházakhoz?

Őszintén szólva még nem voltam ilyen gyülekezetben. Amúgy egyszer szívesen megnézném, hogy mit csinálnak. De hogy mit tudnak nyújtani, azt nem tudom. Mert a szentségi életben nem tudnak részesülni. Talán az élmények, érzések, tapasztalatok, amit átélnek, illetve mindig segítenek, akár anyagilag is, ha szükség van rá. Egy pap nem mindig teheti meg, hogy segít. Bárcsak megtehetnénk, hogy mindig segítünk a rászorulókon.

Amikor Ön gyerek volt, a családjuk kapott támogatást az egyháztól?

Igen. Kaptunk, segítettek rajtunk.

Két hete van kihelyezve a plébániára. Tulajdonképpen a profilja, a katekéta lelkipásztori segítő?

Ez a hivatalos, lelkipásztori kisegítő. A feladatom a tanítás lesz. Én hittanár leszek szeptembertől óvodákban, iskolákban. Mindezek mellett az egyházközségnek a programjaiba kell bekapcsolódnunk. Temetés, esküvő és a *liturgiáknak* a *kántorizálása*. Nekünk tizenhat településünk van, és van egy mater egyházközségünk Fehérgyarmaton, és neki a *filiája*. És még a környező települések, mind a miénk.

Óriás mennyiségű munka, nem? Csak az, hogy odamenni, megjelenni...

Fehérgyarmaton sok helyre meghívják minket, sokan szeretnek minket, és ezért mindenhol képviseltetni kell magunkat valamilyen szinten. Magyar Márton atya⁶ régóta kért maga mellé egy segítőt, és így kapott meg engem.

Tudta, hogy Ön cigány?

Igen, tudta. Korábban már találkoztam velük. Minden egyházi évben megrendezik a hivatások vasárnapja nevű rendezvényt. Ők akkor Bátorligeten szolgáltak, és kértek egy növendéket a következő hétre, hogy valaki mondjon beszédet. Szívesen vállaltam a beszédet. Szerintem egy kicsi roma vér Márton atyában is van. Jól kijövünk, de hogy szerintem még ettől jobb lesz a kapcsolatunk. Még friss a dolog, de mind a ketten nyitottak vagyunk.

A szemináriumban lakik Ön is vagy a roma szakkollégiumban?

Mi a növendékek a szemináriumban lakunk, az kvázi kollégiumnak felel meg, de ott azok vannak, akik a papságra készülnek.

A környéken élő roma értelmiségiekkel (ha élnek ott) van kapcsolata?

Van egy márkóci fiatal srác, aki bokszoló, és most kvalifikálta magát a párizsi olimpiára. Görögkatolikus, a nyíregyházi Sója Miklós Általános Iskolába járt. Boldog családapa. Ő bátran vállalja a cigányságát. A nyíregyházi evangélikus kollégiumban volt talán még egy cigány leendő értelmiségi, de vele nem volt kapcsolatom. Nekünk a görögkatolikusokkal van kapcsolatunk. Egy pár alkalommal meghívtak előadást tartani. A táborunkról tartottam nekik előadást, ugyanis sérülteket táboroztatunk minden év nyarán. A tábornak a mottója, hogy „hordozzátok egymás terhét”. Az a megtiszteltetés ért, hogy 2021-ben én szervezhettem ezt a táborot. Ez nagy kegyelem volt. A programot egyéves készülődés előzi meg. Maga a tábor egy hétig tart, és teljesen ingyenesen van a táborozóknak és a táboroztatóknak is. Ez több mint 200 embert jelent. Külön megérdemlés, mert ott éreztem úgy igazán közel magamat a Jóistenhez. Egy olyan hét volt, amikor kézzelfogható volt az ő kegyelme és a jelenléte. Nagyon nehéz hét volt, de nagyon szép. Ennek a gyümölcsseiből táplálkozom még mindig.

⁶ Magyar Márton görögkatolikus pap. Debrecenben, 1986. október 6-án született, és Balkányon, 2016. december 26-án szentelték áldozópappá. 2019 óta Fehérgyarmaton segédlelkész.

Megkérdezhetem, hogy Ön most mennyi idős?

26 éves vagyok.

Még nagyon az elején van a pályafutásának. Mit gondol, mi lesz a csúcspontja?

Számomra ilyen, hogy csúcspont, az nincs. Mint ahogy az sincs, hogy én ezt a papságot kitörésnek veszem. Sokan mondták, amikor elkezdtem ezen az úton járni, de jó, milyen jó kitörési lehetőség. Én ezt nem úgy élem meg, hogy kitörök a cigányság köréből azért, hogy pap leszek. Nem egzisztenciális szempontból értem. Az otthoni cigányok pedig büszkék rám. Anyukám, aki közmunkás, annyira boldog, amikor sokan gratulálnak neki, milyen jó a te fiad. Az otthoni cigányság sosem akart nekem rosszat, hanem együtt tudott velem örülni. Ez nekem nagyon megerősítő volt, hogy örülni tudtak az én boldogságomnak.

Abban a közösségben lesz egy újabb Magyar Richárd? Nem a labdarúgóra gondolkodok, hanem arra, aki cigányként akar pap lenni?

Szerintem a Jóisten bárhol, bármikor és bárkit meg tud égetni. Ha ő kinéz valakit, akkor addig munkálkodik, amíg az övé nem lesz. A hivatás pedig ott van sok mindenkinben. A lényeg, hogy mennyire foglalkozik vele, ez a gondolat mennyire ragadja magával.

Önök öten vannak testvérek. Önnek is öt gyereke lesz?

Sok gyereket szeretnék. A leendő feleségem mit szeretne, az is nagyon fontos dolog, de én mindenféleképpen nagycsaládot szeretnék. Láttam ennek előnyeit, megtapasztaltam, hogy milyen nagycsaládban felnőni.

Nagy öröm lenne az Ön számára, ha majd az egyik gyereke is úgy döntene, hogy pap szeretne lenni?

Amire törekedni fogok, hogy boldog legyen. Ha esetleg a papi hivatást választja, és abban találja meg a boldogságát, nagyon fogok neki örülni. De ne az apja miatt, hanem a Jóisten miatt vállalja a papi hivatását. Ha a könyvelő, a doktor vagy az autószerelő szakmát választja és attól lesz boldog, nekem az mindegy lesz.

Tervei között szerepel a doktori fokozat megszerzése?

Nincs. Most még végzek egy pedagógiai szakot, még azt elvégzem. Egyéves és pedagógus végzettséget ad. Szeretném magamat fejleszteni, mert még nagyon sok mindennel kell foglalkozzak magamon. Még nagyon sok hiányosságom van, ami leginkább most

fog kijönni a szolgálatban és a hittanórákon. Már nem az iskolapadba beülve szeretném magamat fejleszteni, hanem a való életben. Talán még majd egy *licenciátus* képzést szeretni fogok, majd később valamikor. Ha a pedagógus diplomám meglesz, akkor szeretnék pihenni egy kicsit.

Véleménye szerint szükség lenne egy olyan fórumra, ahol az országban funkcionáló cigány papok egymással kapcsolatot tarthatnának?

Jó lenne. De a mi egyházunkban a papság összetartó. Bárki legyen az, cigány vagy nem cigány, mindenhol elfogadják mindenkit. Az, hogy legyen egy ilyen külön fórumunk, ha csak egy újabb messenger csoportként működne, nem sok értelmét látom. Ha konkrét célokkal működne, akkor fontos lenne a működése.

Az egyik cigány paptársa legfontosabb feladatként azt tartotta, hogy nemcsak ki kell nyitni a templom ajtaját, és várni, hogy bemenjenek rajta, hanem hogy Önöknek kell kimenni a közösségbe a cigányokhoz. Ön erről mit gondol?

Mert bárányszagúnak kell lennünk. Ennyi az egész. A Görögkatolikus Egyházban kettő cigány egyházközségünk is van. Hodászon van külön cigány kápolna, meg van magyar kápolna, van magyar templom és egy cigány templom.

A cigány közösség hogyan fogadta a jelenlegi településen?

Úgy történt a bemutatásom, hogy a Szentléleknek az eljövételére van szentelve a templom. Akkor még a szemináriumban voltunk, amikor a püspök atyát meghívta az egyházközség a búcsúra, hogy celebrálja a szent liturgiát. Közölte velem, jössz te is, és akkor most bemutatok valamit. Szolgáltam a püspök atya mellett, majd a *liturgia* végén odavett maga mellé és bemutatott az egyházközségnek. Elmondta azt, hogy cigány származású fiatalember vagyok Máriapócsról, sőt még azt is kérte viccesen, hogy keressenek már nekem egy jó lányt.

Akkor püspök atyának is fontos volt, hogy úgy mutassa be Önt, hogy cigány pap?

Ő szeretné, hogyha én foglalkoznék cigányokkal, ha cigány származásúként én vajdává tudnék válni egy cigány közösségben. De hogy azt hogyan kell csinálni, fogalmam sincs. Én azt szeretném, amit Sója Miklós⁵ is csinált. Szerette az embereket. Én sem akarok többet, csak hogy megérezzék azt, hogy szeretem őket és általam az Istennek a szeretetét közvetítem.

⁵ Sója Miklósról lásd a Balogh-interjú 1. lábjegyzetét.

Akkor ezek szerint nincs is szükség roma pasztorációra?

Szükség van, mert valahogy el kell vezetni őket az igaz hitre és a tiszta hitre. A papnak az a dolga, hogy minél több lelket gyűjtsön, minél több lélek üdvözljön majdán, és hogy ott legyenek majd együtt a mennyországban. Az, hogy külön van cigányokkal foglalkozó pasztorációs munka, számomra úgy tűnik, mintha kikérvénk maguknak, hogy mi cigányok vagyunk, foglalkoztatok velünk többet. És akkor mi lesz a magyarokkal? Tehát kell a cigánypasztoráció, mert ennek vannak gyümölcsei. Szeptember 14-én Máriapócson cigánybúcsú van, rengetegen szoktak lenni. Vannak lelkigyakorlatok, és éheznek rá azok a keresztény cigányok, akiknek fontos az Istennel való kapcsolatuk.

Richárd Atya, mikor várható a pappá szentelése?

Majd, ha kieszközli a Szűzanya meg a Jóisten, akkor szólok.

Orsós Zoltán vagyok, szombathelyi egyházmegyes római katolikus pap. 1978-ban Lovászipan születtem. Általános iskolai tanulmányaimat a balatonberényi nevelőotthonban végeztem. Nevelőszülőkhöz kerültem Lentibe, ezzel egy időben kezdtem meg középiskolai tanulmányaimat a keszthelyi Nagyváthy János Szakközépiskola áruforgalmi szakán. 1997-ben érettségiztem. Jelentkeztem a Győri Brenner János Hittudományi Főiskolára, miután dr. Konkoly István, akkori megyéspüspök felvett kispapnak. 2003-ban szenteltek pappá a szombathelyi Sarlós Boldogasszony-székesegyházban. Ez év, augusztus 1-től a letenyei plébánia plébánosaként szolgálok az Úr szőlőjében.

Papi jelmondatom: „Az Evangélium szolgája lettem Isten kegyelmi adományából.” Mottóm: „Nekem semmi olyan nem kell, ami könnyen jön! Meggyőződéssel vallom, hogy minden változás elindítója: a szív.”

Orsós Zoltán

Köszöntjük, Zoltán Atya, és nagyon köszönjük, hogy elvállalta az interjút!

Először is én köszönöm szépen a lehetőséget. Volt időszak, amikor a cigányságról itt Magyarországon, de azt is mondhatom, hogy egész Európában, mások írtak és beszéltek. Sajnos sokszor köszönőviszonyban sem voltak a realitással azok a gondolatok vagy információk, amik napvilágot láttak. Ezért most nagyon örülök, hogy magamról és általánosságban a cigányságról is beszélhetek néhány gondolatban. Fontos és jelentőségteljes az, hogy vannak fórumok, ahol szót adnak maguknak a cigányoknak. Én ezt az ébredés pillanatának tekintem.

Hogyan tudná jellemezni gyermekkorának családon belüli kapcsolatait? Milyen volt a származási családjának a szociokulturális háttere? Milyen emlékei vannak a településről, ahol felnőtt, milyen örökséget kapott erről a szinterről, hogyan tudná a teljes kontextust, ahonnan jött, összességében jellemezni?

Egy putriban születtem. Nagyon mély, lehúzó környezetbe születtem bele. Édesanyám jó szándékú, mély lelkű, végtelenül szerető édesanya volt. Azért beszélek róla múlt időben, mert 2003-ban elhunyt. Próbált bennünket nyolcunkat eltartani, hiszen nyolcan voltunk testvérek. Ezt is azért mondom múlt időben, mert az egyik bátyám már nincsen köztünk. Édesapám egy lump életet élő, alkoholista ember volt, aki nem igazán adott példát nekünk, a gyermekeinek, a családjának, inkább csak élősködött rajtunk, mintsem hogy támogatta volna a családnak a megélhetését, boldogulását. Nagyon nehéz, küzdelmes évek voltak ezek. Olyan környezetben éltem, ahol az embereket legtöbbször a padlón láttam. Ezt érthetjük szó szerint, de akár metaforaként is. Elsősorban az utóbbiként. Soha nem láttam olyan embert a környezetemben, aki fölállt volna, és ez igencsak megkeserítette az életemet, megmérgezte a szemléletemet. Gyermekként megtapasztaltam az erőszakot, az alkoholizmust, a szenvedélybetegségeket. Ezek mindennaposak voltak a környezetemben és tapasztalatként állandóan az utamba kerültek. Az erőszak és a brutalitás a mindennapjaink része volt, ebben kellett élnünk. Mondhatni, hogy alig volt stresszmentes napunk, alig volt életünk. Ez senkit nem érdekelt körülöttünk: sem a társadalom – mármint a társadalmi szociális ellátórendszer –, sem a falunkban a közvetlen környezet nem reagálta le ezt a szenvedést. Egy olajbányász vidéken élünk, konkrétan Lovásziban. Ez egy nagyon kicsi kis falu, amely a társadalom periferiáján helyezkedik el. Kint laktunk egy erdő szélén, egy eldugott helyen. Tehát

egy abszolút „antiszocializált” környezetből jövök, ahol nem volt étkezési kultúra, nem volt higiénia-kultúra, és sorolhatnám tovább ezeket a kulturális zónákat, illetve ezek hiányát.

Beás családból származik?

Igen, beás családból jövök. A szüleim még beszéltek a nyelvet, jómagam sajnos már nem. Ennek egyik oka, hogy a testvéreimmal együtt kisgyermek korunkban elszakítottak a családi környezetből. Amiért a mostani eszemmel hálát adok. Ennek a helyzetnek természetesen voltak hátrányai, azonban előnyei is. Valószínűleg nem ülnék itt, és nem beszélgetnék most, ha én ott maradtam volna, abban a milióban.

Az édesapja részéről a fizikai bántalmazás az egész családot érintette?

Igen, engem is érintett, mindenkit a családból. Azon a környéken nem volt ritka a fizikai bántalmazás, ennek ellenére soha nem tudtam hozzászokni. Rezignált voltam és stresszes, a testvéreimmal együtt. Teli voltunk félelemmel, teli voltunk kétségekkel. Volt úgy, hogy napokig nem ettünk, három-négy napon keresztül. Az éhezésen túl a bántalmazás szintén fekete bélyeg volt az életünkön, a mindennapjainkon. Rettegésben és félelemben éltünk.

Végül a gyámhivatal emelte ki a gyermekeket a családból?

Igen, igen. Egy nap mentünk az iskolába, és egészen váratlanul – elköszönni sem tudtunk a szüleinktől – jött értünk egy Barkas. A mai napig nem tudjuk, hogy ki jelzett a hatóságnak. Valószínűleg valaki, aki látta, hogy milyen körülmények között élünk, hogy lyukas cipőben, szakadt ruhában, mosdatlanul, kócos hajjal járunk az iskolába. Felszerelésünk sem volt, így az órákra sem tudtunk készülni. Visszagondolva erre a helyzetre, megvolt az oka annak, hogy megszületett ez a döntés. Ennek ellenére drasztikus volt, ahogyan kitéptek bennünket ebből a közegből.

Mind a nyolc gyermeket egyszerre emelték ki a családból?

Nem. Két öcsémmel és egy bátyámmal vittek el bennünket. A többiek már annyira nagyok voltak, hogy őket nem tudták volna kiemelni. Életemben először akkor ültem autóban, végighánytam az egész utat. Nagykanizsára vittek a GYIVI-be – akkoriban így hívták a Gyermekvédelmi Intézetet –, hetekig ott tartózkodtunk. Borzasztó volt azt megélnem. Először az elszakadást, majd azt a tompaságot, ami utána eluralkodott rajtam.

Hány éves volt ekkor?

Én első osztályos lehettem. Minket is elszakítottak egymástól, a két kisebb testvéremet Kehidakustányra vitték óvodába, engem pedig először Balatonberénybe. Ott nagyon bezárkóztam, úgy éreztem, minden bezárul előttem. A balatonberényi nevelőintézetet egy óriási kolhozhoz tudnám hasonlítani. Ha megláttam egy nőt, odaszaladtam hozzá, és megkérdeztem tőle, hogy „leszel az anyukám?”. Arra emlékszem, hogy nagyon sokszor sírtam, és próbáltak megvigasztalni. Azt mondtam a felnőtteknek, hogy rendben, abbahagyom a sírást, ha idehozzátok anyukámat. A mostani papi eszemmel tudom azt, hogy mennyire nagy segítség lett volna számomra, ha már akkor ismerem égi anyánkat, Máriát, vagy ha a Jóistenhez közel álltam volna, de akkor még ez nem adatott meg, akkor még ezt nem kaptam meg ajándékként. Úgyhogy próbáltam végigvergődni a nekem rendelt úton. Eléggé magányos voltam, abból fakadóan, hogy nem akartam barátkozni. Elzárkóztam az emberektől. Ez a bezárkózás és távolságtartás abból is fakadt, hogy az egyik nővéremet megbecstelenítették, de ez még otthon történt. Én akkor elhatároztam, hogy bosszút fogok állni. Tele volt a szívem bosszúval, gyűlölettel, és eldöntöttem, hogy bíró akarok lenni, hogy eszköz legyen a kezemben arra, hogy igazságot szolgáltatthassak. Összekombináltam az akkori kis tyúkeszemmel, hogy a bíró az egy okos ember, és tanulnom kell, hogy azzá válhassak. Ezzel a bosszúkésztetéssel feküdtem, ezzel ébredtem, ez volt az útitársam. Valójában egyáltalán nem érdekeltek az emberek, nem a közegre figyeltem, hanem a céljaimra. A cigányok, akik velem együtt az intézmény lakói voltak, nem igazán értették a szándékaimat. Sokszor meg is vertek, amikor látták, hogy elkezdtem tanulni. A nem cigányok pedig a szokásos előítélettel éltek irántam, amit a mai napig tapasztalok nagyon sok esetben.

A gyermekotthonnak volt saját iskolája, vagy külső intézménybe járt?

Volt egy saját iskolája, igen. Abba az iskolába járt az összes gyerek az intézményből.

Ebbe a gyerekközösségbe minden gyermek azért került, mert a diszfunkcionális családi működés miatt kiemelték a családjából. A sorsközösség és a „sorstársiasság” ellenére is jellemző volt a közösségben az abúzus, a konfliktusok és az egymás ellen fordulás?

Sajnos igen. Én a legnagyobb rasszistákkal és cigánygyűlölettel éppen a cigányok között találkoztam, persze ez az állításom saját tapasztalaton alapszik. Természetesen a többségi társadalmat jellemző általános előítélet is megvan. Ennek hátterében valószínűleg az ismerethiány áll. Nagy szükség lenne egy egyetemes megismerésre, egy kölcsönös

megismerkedésre, ami szerintem óriási hiánycikk. Ezt sajnos elszúrta a politika. Rossz az irány, amely felé megyünk, mert az előítélet felszámolásának egyik legfontosabb orvossága a megismerés és az egyetemes kiengesztelődés. Ezt meggyőződéssel vallom, és ezért is dolgozom most papként. Gyerekként természetesen ezekből semmit nem tudtam, nem értem fel ésszel. A legtöbb atrocitás ma Magyarországon a cigánysággal szemben zajlik, óriási az előítélet és az intolerancia. Gyermekként is egy intoleráns közösségben voltam. Farkastörvények uralkodtak, ahol az ádázabbak, csibészebbek tudtak leginkább túlélni. Az a nyolc év túlélőtábor volt számomra. Aztán megszüntették az intézetet, mert az ottani nevelőtanárok cigánylányokkal létesítettek szexuális kapcsolatot, és ez az ügy óriási port kavart, éveken át tartó peres eljárások zajlottak. Az intézet bezárása után a gyerekeket nevelőszülőkhöz, családházias környezetbe helyezték ki, vagy kisebb, 10-12 fős lakóotthonokba. Én az öcsémmel hivatásos nevelőszülőkhöz kerültem.

A középiskolai tanulmányait már innen folytatta tovább?

Igen. Az általános iskolai tanulmányaimat a Balatonberényi Nevelőotthon Általános Iskolájában fejeztem be. Ez egy nagyon jó iskola volt. Olyan tanárim is voltak, akik Keszthelyről, a Nagyváthy János Szakközépiskolából jöttek át tanítani, miután megszűnt ez az intézmény. Összességében mondhatom azt, hogy nagyon jó szintér volt ez számomra, majd a középiskola is, annak ellenére is, hogy amikor én odakerültem, szinte egyedül voltam cigány a kollégiumban.

Egy kérdés erejéig szeretnék visszatérni édesapja személyére. Megtörtént az évek során, a felnövekvés éveiben a megbocsátás? A nővére erőszakoskodóinak is sikerült megbocsátani?

Nagyon sokan kérdezik ugyanezt tőlem, és erre a kérdésre tulajdonképpen a papságom a válasz. Akkoriban még nem történt megbocsátás, az később következett be, az érettségi előtt.

Édesanyját – miután Önt hatévesen kiemelték az otthonából – mikor látta utána először?

Papként, még hozzá diakónusszentelés előtt. Egészen addig sajnos nem találkoztunk. Éltem a saját életemet, jártam a magam útját. Nem mondtam le a testvéreimről, a családomról, de tudtam, hogy az utamat végig kell járnom. Nem kerestem őket sokáig, féltem visszamenni abba a környezetbe. Nem is volt sok lehetőségem erre, hiszen a papnevelő intézetből nem lehetett könnyedén ki-be járkálni. Előtte a nevelőszülők pedig szintén

nem motiváltak arra, hogy felkeressem a családomat. Ők sem kerestek meg engem, az édesanyám sem. Azt gondolom, hogy valószínűleg a szívében, a lelkében nem telt el úgy nap, hogy ne gondolt volna ránk. Óriási fájdalom lehetett ez egy édesanyának, hogy elszakítják tőle a gyermekeit, és nem láthatja őket éveken keresztül. Végül papként, *diakónusként* találkoztam vele – akkor már nagyon beteg volt – egy kórházban. Egy kispaptársam édesanyja üzent nekem a kispapon keresztül, hogy édesanyám kórházban van Zalaegerszegen, és akkor elmentem meglátogatni, reverendában. Óriási pillanat volt.

Akkor ő már tudhatta, hogy papnak készül?

Igen, tudta, hogy papnak megyek. Igen. Sajnos kapott egy agyvérzést, egy szívinfarktust, beszélni már nem tudott, és tolószékbe került. Levágták a lábát is az érszükülete miatt, és csak simogatta a ruhámat, és sírt. Erre emlékszem, ez volt az élményem az édesanyámmal kapcsolatban. Életem legnagyobb kegyelmi pillanata ez volt. Nagyon kevés emlékem maradt róla – ez óriási fájdalom. Jó volt látni őt, de keserű is, hogy így kellett látnom. Annyi kérdésem lett volna hozzá, ám a Jóisten nem adta meg azt a kegyelmet, hogy tudjon válaszolni. Ennek valamiért így kellett lennie. Nehéz volt ezt elfogadnom, de nagyon sokat segített ebben a folyamatban a papságra való készülődésem. Elsősorban a lelkiség és az imádság segített abban, hogy el tudjam fogadni ezt a helyzetet úgy, ahogy van, és hogy Isten útjának tudjam tekinteni. Meghívtam édesanyámat a diakónusszentelésemmre is, ott volt velem életem nagy pillanatában a szombathelyi székesegyházban 2002-ben, végigsírta a szertartást. Kegyelmi pillanat volt. És itt következett be életem egyik legszebb pillanata is: megáldoztattam édesanyámat. Nálam lett elsóáldozó, és röviddel utána meghalt. Nehéz körülmények között ment el sajnos. Be szerettem volna vinni egy apácakolostorba, a Notre Dame nővérekhez,¹ akik nagyon megkedvelték őt, és szívesen vállalták volna édesanyám gondozását, ápolását, de ő ezt nem akarta. Én pedig nem akartam az akarata ellen dönteni.

Hatévesen került a gyermekotthonba, majd onnan hivatásos nevelőszülőkhöz. Ők nem cigány emberek voltak?

Igen, ők nem cigány származású nevelőszülők voltak.

¹ A Notre Dame Női Kanonok- és Tanítórendet, női szerzetesközösséget a 16. század végén a lotharingiai Mattaincourt-ban Fourier Szent Péter és Boldog Alix Le Clerc alapította. Jelenleg a Zalaegerszegi Mindszenty József Általános Iskolát és Gimnáziumot működtetik.

Miként és nagyjából mikor tudatosult Önben az, hogy cigány?

Képzeljünk el egy olyan embert, aki kiskora óta, óvodás kora óta abban él, hogy vele nem játszanak a társai. Számталanszor mondtam anyámnak, hogy valami baj van velem, mert velem nem játszanak. Erre ő mindig azt mondta, hogy „nincs veled semmi baj!” De hát mondták a gyerekek, hogy barna a bőröm, és hogy velem nem játszanak, az óvónéni mindig a másik gyereket veszik az ölükbe, engem soha nem vesznek oda. Az egész gyermekkoraomat végigkísérte az előítéletesség. A többség számára bizarr látvány lehettem, vagy nem tudom, és elkezdtem gyűlölni már gyerekként azt, aki vagyok, hogy cigány vagyok. Tehát abszolút tisztában voltam vele, hogy cigány vagyok. Soha nem tagadtam le a származásomat, az öngyűlölet ellenére sem. Középsiskolában volt ennek a csúcspontja, ahol teljesen egyedül voltam cigány. Miután odakerültem, pár hónap elteltével történt egy lopás az iskolában, és természetesen mindenki egyértelműen rám gyanakodott, a tanárok és a diákok is. Volt azonban néhány, hozzám közelebb álló, engem jobban ismerő kollégista társam, akik tudták, hogy én soha nem csinálnék ilyet. Elkezdtek nyomozni, és kiderítették, hogy ki volt a tettes. És akkor kiálltak mellettem, és megkérték az egész iskolát – tulajdonképpen térdre kényszerítették őket –, hogy rehabilitáljanak. Emlékszem, hogy hosszú sor állt előttem, és bocsánatot kértek tőlem, hogy igazságtalanul megvádoltak. Öbennük tehát egy általános előítélet élt és dolgozott. Én ekkor kerültem nagyon nagy mélypontra. Ugyanakkor vannak az életnek olyan aspektusai, amelyeket csak a földről, a padlóról lát meg az ember. És én a padlóról azt láttam meg, hogy egyszerűen abba kell hagynom a rejtőzködést. Ugyan nem tagadtam a származásomat, de mégis rejtőzködtem. Mondjuk ki: félig tagadtam. A sírókkal elég jól tudtam sírni, a nevetőkkel elég jól tudtam röhögni, csak hogy ne derüljön ki a nagy titok, hogy cigány vagyok. Kis hülye tyúkeszemmél azt gondoltam, hogy ez rejtve tud maradni. De, ami nyilvánvaló, az nyilvánvaló. Akkor ezen a mélyponton, a padlón, elhatároztam, hogy nem fogok többé menekülni, meg kell állnom, vállalnom kell ezt a problémát.

Térjünk vissza most egy kicsit a gyermekkorának arra az életszakaszára, amelyben domináns alapélményként jelent meg az agresszor férfiakkal szembeni szorongás. Megfogalmazta, hogy a bosszú élménye is meghatározó volt ebben az időszakban. A felnőttvilágban való csalódás, a kiszakítotttság, majd a kitagadottság élményei, az előítéletek megtapasztalása, az öngyűlölet, a cigány identitástól való elhatárolódás, majd az azzal való azonosulás. Hatalmas fejlődési ív ez, óriási munkát feltételezve a háttérben. Jól értelmezem, hogy mindezen keresztülment?

Illetve kérdeznék még egyet, amely idekapcsolható gondolat. Az egész gyermekkorának van egy sötét tónusú alapélménye. Másokban sem bízhatok, önmagammal sem vagyok tisztában: nincs referenciaszemély, nincs kapaszkodó, nincs segítség. Ez egy nagy, sötét, fekete csomag. És akkor, ebben a nagy árnyékban egyszer csak mégis megjelenik egy „rehabilitációnak” tekinthető szcenárió: öt osztálytárs kiáll, és igazságot követel az igazágtalanul megvádolt cigány társuknak. Mondhatjuk – vagy reménykedhetünk abban –, hogy végeredményben ez is egy domináns történet az életében? Vagy a sok rossz mellett ez az esemény egy egyszeri, kevésnek tekinthető kompenzáció volt? Fogalmazhatok úgy is: Hiába keresem vajon a többségi társadalom tagjaként a felmentést?

Sokan kérdeztek hasonlót már tőlem, de még soha nem ilyen jól. Szenzációs, ahogyan ezt összefoglalta, illetve ahogyan feltette a kérdést! Egy faluban láttam egyszer egy ház falán egy graffitit, a következő szöveggel: „A válasz Krisztus.” És valaki fölé írta: „De mi a kérdés?” Ez számomra azt jelenti, hogy sokszor talán könnyebb a válasz, mint maga a kérdés. Vagy azt, hogy hamarabb adunk választ, mintsem megfogalmaznánk a kérdést. Szóval kérdéseket feltenni nagyon nehéz művelet.

Már régóta tervezem, hogy egyszer írok egy könyvet, aminek az lenne a címe, hogy „A legszebb hegeim”. Mert a gondolataim és a megéléseim nagy része sebekhez kapcsolódik. Mégis mára már mondhatom azt, hogy nem sebtől vezérelten élek. Az életem, a papságom és a mostani utam szép válasz mindarra a mocsokra és keszekuszaságra, ami a gyerekkoromat jellemezte egészen a serdülőkoromig. Szerencsésnek mondhatom magamat, hogy voltak rehabilitációs pillanatok is, nyilván ezért ülök most itt. Egy-kettőt hadd említsek. Kisgyerekként egy új tanító néni került a suliba. Én akkoriban koszos, bűdös voltam, szakadt ruhában, mosdatlanul jártam iskolába. Ez a tanító néni mindenkinek a kedvence volt, mindenki vinni akarta a táskáját. És ő észrevette, hogy kiközösítenek az osztálytársaim, hogy mindig a hátsó sorban ülök. Egyszer odajött hozzám, adott egy pusztit a koszos homlokomra, megfogta a kezem, és odaültetett a tanári asztalhoz. Én még soha olyan királynak nem éreztem magam, mint akkor, abban a pillanatban. Ez is egy nagyon szép rehabilitációs pillanat, amiből most, felnőttként is tudok építkezni, és nagyon szívesen gondolok vissza erre. Vagy arra a pillanatra, amikor fociztunk, és a két legbénábbat választották ki a suliban csapatkapitánynak. Én voltam az egyik. A többieknek játékosként kapitányt kellett választaniuk közülünk. Senki nem állt mögém. Abban a pár percben el tudtam volna sülyedni szégyenemben. Ott álltam egymagam, ebben a megaláztatásban. Nem volt egy jó pedagógiai döntés a tanár részéről, és a szituációt sem értette meg, egyszerűen nem érezte a pillanatot. De ez most mellékes. Aztán egyszer csak

az osztály legvagányabb sráca elindult felém és mögém állt, karba tett kézzel. Nagyon vagány volt. Elkezdtek neki kiabálni, „te hülye, ez egy cigány, ezzel akarsz focizni?“, és akkor hátra fordultam, abban a hiszemben, hogy már senki nem áll mögöttem. De ott volt, és lehunyta a szemét, és biztatott, hogy „nyugi, itt vagyok, mögötted vagyok, nem mentem el!” És még tudnék több ilyen társas pillanatot mondani, akár ezeket a kollégista társaimat is, akik azt mondták, hogy velem csak egy baj van, az, hogy nem ismernek az emberek. Visszatérve a kérdésre: Tehát ezek voltak a dominánsabb pillanatok, hál’ Istennek. Így voltam képes arra, hogy a sok pizsokra, ami az életemben jelen volt, arra a sok szörnyűsége, nem negatívummal válaszoltam. De ez már az életem megbocsátás részéhez kapcsolódik, a főiskolai szakaszhoz, amikor végül az életem egy szép válasszá vált a sok fájdalomra.

A nevelőszülei is a „jó oldalt” képviselték az életében?

Ők inkább csak eszköz voltak a Jóisten kezében. Merthogy megtanítottak dolgozni. Más szerepüket nem tudnám kiemelni. Mindenféle mezőgazdasági gépen megtanultam dolgozni. Több hektáron dolgoztak, saját gazdaságuk volt, és amúgy büntetőjogi eljárás folyt ellenük, mert kihasználtak bennünket. Elég sok pénzbeli juttatás kerül egy ilyen családi háztartásba, és sajnos ők ezzel visszaéltek. A büntetőperes eljárásban erre fény derült akkoriban, tanúként hívtak be engem is a bírósági tárgyalásra. Akkor már kispapként szolgáltam. Pont ez volt az oka annak, hogy elmentem ebből a közegből. Tudtam, hogy ha ott maradok, akkor nem tudom végigjárni a szemináriumot a Papnevelő Intézetben. Tehát elhagytam ezt a közeget, kiléptem onnan, és egy pap fogadott be engem a plébániára. Oda mentem haza szünetekben. Még keményebbé vált az utam azzal, hogy a testvéreimet is elhagytam. De éreztem, hogy a saját utamat kell járnom, még ilyen nagy áldozatok árán is. Elég határozottan tudtam, hogy mi az utam, és ezekben az időkben tanultam meg azt is, hogy az embernek mindig kell tudnia azt, hogy kicsoda és hogy mit akar.

Ezek szerint nagyon korán eldőlt, hogy a papi hivatást választja. Volt elhívásélménye?

Az én életemben nincs semmiféle misztikus elhívásélmény. Több papot ismerek, akik beszéltek ilyenről, Isten hangjáról és látomásokról. Engem mindig olyan környezet vett körbe, amiben az emberek tekintete egyfajta „kísértet” tekintet volt. Elnyűtt arcok, fájdalommal teli barázdás arcok, sóhajok az ajkakon, vágyakozás a tekintetekben. Ilyen emberek vettek engem körbe, és az ő tekintetükből jött a Jóisten hívása — én így gondolok erre. De az utolsó lökést az adta meg, hogy érettségi előtt bejött egy karmelita pap a középiskolába. Ez a Jóistennek az akarata volt, és én tudtam, hogy ez a pillanat az enyém. A

pályaválasztásról beszélt nekünk, és arról, hogy kérdezzük meg Istentől, mit akar velünk. A szívemben még jobban fölgyújtotta a gyűlölet tüzét, és ezt ő észlelte. Jó pedagógus és pap volt egyszerében, és észrevette, hogy mennyire keserű és gyűlölködő a tekintetem. Megszólított – közel száz diákból szúrta ki engem – és meghívott magához. Rokonszenv ébredt bennem, mert kinyitott egy ajtót, és én eldönthettem, hogy be akarok-e rajta menni, vagy sem. Egészen addig mindig előírták nekem, hogy mit csináljak. Életemben akkor először tapasztaltam meg a döntés szabadságát, és ez nagyon tetszett. Persze kíváncsi is voltam, átmentem, mert a szomszédságunkban volt a kolostor. Beszélgetésbe elegyedtünk: elsősorban a zárkózottságomról és a rajtam érzékelhető indulatról kérdezett. Ő pedig olyan gyönyörűen beszélt az Isten irgalmáról és szeretetéről, hogy a Jóisten elvette a lelkemből a bosszút. Úgy mentem el tőle, hogy egy tonnát raktam le magamról. Ekkor éreztem először életemben a megbocsátás követelményét. Megbocsátottam a szüleimnek, a környezetemnek. Megbocsátottam a fájdalom és a diszkrimináció miatt, azért, hogy nem volt normális gyerekkorom és normális életutam, és úgy általánosságban, mindenért megbocsátottam mindenkinek. Amikor elindultam tőle, azt mondta nekem: „Igen, a Jóisten tényleg azt akarja, hogy bíró legyél, de a gyóntatószékben legyél az, és az irgalmát osztogasd.” Akkoriban, rögtön ezután az esemény után még nem realizálódott bennem, hogy mi történt velem. Csak annyit vettem észre magamon, hogy egyre több időt töltök a templomban. A társaim már kezdték gyanítani, hogy valami történt velem. Érettségi előtt már ott voltunk a srácokkal, ott imádkoztunk a karmelitáknál. Egyre jobban éreztem a hívást, hogy nekem papnak kell lennem, mert a Jóistennek célja van velem. Aztán érettségi előtt eldöntöttem, hogy nem maradok ott a technikai évre. Amikor közöltem, hogy pap leszek, mindenki ledöbbsent. Az osztályfőnököm kihívott a folyosóra, és mondta, hogy elment az eszem. Ő nagyon jó ember volt egyébként. Aznap minden tanárom le akart beszélni a papságról, de valószínűleg ez az ellenállás, ellenszél is benne volt az Isten tervében. Minél jobban le akartak beszélni, annál inkább éreztem, hogy nekem ez az utam.

Az érzelmi és szellemi támogatás hiánya jellemezte tehát az életét, egészen a középiskolás évekig. 17-18 éves koráig nem volt Ön körül olyan jelentős referenciaszemély, aki segíthette volna Önt az útján. Miből táplálkozott az imént említett találkozásig, istenélményig, hogyan tudott megmaradni mentálisan, érzelmileg egészségesen?

Hát voltam én már úgy börtönben, hogy egy rabbi imádkozott értem. Ezzel a példával egyszerűen azt akarom kifejezni, hogy a Jóisten bárkit tud használni eszközként. Hála és dicsőség a nevelőszüleimnek, akik elküldtek engem táborba, illetve ők vetették fel először azt is, hogy én annyira jó gyerek vagyok, hogy akár pap is lehetnék. Ezzel tulajdonképpen beleültették a bogarat a fülembé, másrészt pedig elmentem zarándokolni. Budapest

és Egerszalók között vándoroltam, és az út során ismertem meg különféle embereket. Oroszlányiak, pestiek, illetve az ország számos részéről voltak itt fiatalok, akik nagyon mélyen hívő emberek voltak. Meghatározó élmény volt tehát ez a zárandoklat is, ez a hívőkből álló közösség. Láttam, hogyan élnek meg a hitüket, hallottam, hogyan beszélnek a hitükről, láttam, hogyan szeretik egymást, és hogy Krisztus-követő életet élnek. Csofálatos emberekkel találkoztam tehát, ez volt, ami csiholta bennem a tüzet, és ami meg is tartotta azt bennem. Innentől kezdve minden évben elmentem velük zárandokolni, tartottam is velük a kapcsolatot, egészen a kispapságig, és utána is.

Volt tehát az életében az istenes emberekről egy „előkép”, a szeretetélmény a pappal és a nevelőszülők, akik pedig a hétköznapi és a megélhetés, tanulás keretét biztosították a történésekhez. Engedték, hogy az Önt érő impulzusok hassanak Önre, figyeltek és kérdeztek.

Igen, így volt. Ugyanakkor utána már egyre nehezebb lett, mert akkor már menni akartam minden misére. És akkor ennek már ára volt. Ha meglesz a két pótkocsi trágya, ha kiszórtad, akkor mehetsz misére. Levágunk két disznót, segíts, utána mehetsz. Ha meglesz, a nem tudom hány hektár, akkor mehetsz zárandokolni. Egyre többet kellett a templomért küzdenem és harcolnom. Ez a sok ellenállás abba az irányba vitt, hogy elhagyjam ezt a környezetet. Azok, akik egykor eszközök voltak, kezdtek akadállyá válni. Nem gondolták, hogy ennyire elmélyül bennem a hit, hogy ennyire jó talaj lesz a lelkem a Krisztus szavának.

A vér szerinti családja sem gyakorolta a vallását?

Soha. Amikor pap lettem, akkor sem érdekelte őket a papságom. Az egzisztenciális problémák annyira lekötik őket – mint ahogy általában a legtöbb cigány családot –, hogy nem éri utól őket az evangélium. Nem igazán kíváncsiak a keresztény kulturális tapasztalatokra, élményekre.

Tehát a közvetlen tapasztalat – ami az Ön példáján keresztül jelent meg a vér szerinti családban, a nevelőszülők környezetében, illetve a közösségeiben – egyáltalán nem hatott pozitív példaként rájuk?

Sajnos nem. Ezért nem tudunk együtt lenni. Én eléggé dominánsan benne vagyok a cigánypasztorációban. És én visszanyújtom a kezemet. Kezdetről fogva, mióta engem felszenteltek pappá vagy amióta megismertem Jézust, bennem van a tartozás érzése és késztetése. Az, hogy tartozom nekik az evangéliummal. De csak ezzel. Krisztussal, a leg-

tisztább forrással. Azt ugyanakkor nem gondolom, hogy bármi mással tartoznék nekik. A pályám elején anyagilag is igyekeztem támogatni a családomat, de ez unos-untalan kudarcba fulladt. Ez egy feneketlen kút. Ebbe ilyen módon, kompenzációképpen invesztálni szerintem abszolút nem érdemes. Rájöttem, hogy nem segíték ezzel, sőt inkább kárt teszek bennük, mert utána várják tovább a sült halat. Amivel tehát én tartozom a cigányságnak, az az evangélium. És hát Jézus is azt mondja, hogy a szegényekhez azért jöttem, hogy hirdessem nekik az örömhírt. A saját vér szerinti családom sajnos erre nem befogadó. De nagyon sok más, megtért cigány emberrel találkoztam, és nagyon sokan vannak országos szinten is, akik ismernek, és akik szívesen hallgatják Jézus üzenetét, akár általam is.

Említette, hogy középiskolában szerelmes is volt. Mennyire volt nehéz elengedni ezt az élményt?

Az elején elég furcsa volt. Egyébként én akkor dadogtam. Legalábbis, amikor ezzel a lánnyal beszéltem, akkor mindig dadogtam, én, aki a szavak embere vagyok. Mondtam neki, hogy „Andi, vi...vi...vi...vinném a táskádat!” Ő pedig nagyon élvezte a zavarodottságomat, hogy annyira tetszik nekem, hogy dadogok miatta. Amikor elmondtam neki, hogy a papi hivatást választom, egyszer csak elmúlt a dadogásom. De természetesen nagy vívódás volt, hogy ott kell hagynom, és le kell mondanom a szexualitásról, a családról. Ez nem volt könnyű munka. Nagy segítséget jelentettek a lelki vezetőim. Ez a lány részt vett a papszentelésemen is, úgyhogy megbocsátott nekem.

A szemináriumban Ön volt az egyedüli cigány származású papnövendék?

Igen. Még a névváltoztatás is szóba került, mármint javasolták nekem, hogy az Orsós vezetéknevet változtassam meg. Ez fájdalmas emlék számomra. Nyilván ma egészen másként reagálnék erre a kérésre. Sok sebtől, sok ilyenfajta sebtől véreznek a cigányok. Most már tudok segíteni. Ezért is indítottam el egy olyan projektet, aminek az a neve, hogy Cappuccino-projekt. Barna és fehér – cigány és nem cigány. A capuccino nagyon finom, jó kombinációjú kávé. Pontosan ilyen jó kombináció tud lenni a cigányság és a nem cigányság együtt. Ez a törekvésem nem egy ördögtől megszállott dolog. Az előítéletek felszámolásáról és az érzékenyítésről szól ez a program. Amikor kezdő voltam a papi hivatásomban, szintén volt egy meghatározó élményem.

Egy fiú a gyülekezetből meghívott az otthonába. A ház kapuján kint volt „A kutya harap” tábla. „Ne félj, csak a cigányokat bántja!” – mondja a gyerek. Először zavarba jöttem, majd mondtam neki, hogy „Hát figyelj, én is az vagyok!” Rámnézett egy pillanatra, és két

dolog is tetszett a reakciójában. Az egyik az, hogy nem ijedt meg a cigányságomtól ez a kölyök. Abban a pillanatban fel sem merült bennem a kérdés, hogy választanom kell-e a két identitásom között. Egyszerűen nem kellett! Ez a kisfiú mutatta meg az utat, ő adta meg a választ, amikor felszámolta az előítéleteit, átírta miattam és értem azokat. Mert szeretett engem, és eltekintett a megszokott vagy a bevett szabályoktól. Ez a kisfiú képes volt egy szempillantás alatt felszámolni az eddigi, evidensnek tűnő, igaznak látszó szabályt. Viccesen még azt is el szoktam mondani, hogy a kutya se harapott meg.

Sokszor kerülök olyan helyzetbe, amikor tudom – illetve tudatosítják bennem –, hogy egy olyan közösségről kell napi szinten beszélnem vagy írnom, amelyről nem igazán dicsőség írni vagy beszélni. A társadalom jó része úgy érzi, hogy takargatni kell a cigányokat, hogy nem lehet rájuk büszke. És azt is, hogy nem jó képet fest a társadalomban a cigányság, mert a bajt, a nyomort meg az elmaradottságot képviseli. Volt idő, amikor a cigányság a szabadság szimbóluma volt, mostanra az elmaradottság megtestesítője lett, és a társadalomban erről kényelmetlen beszélni. Amikor arról beszélünk, hogy pap vagyok és ráadásul cigány pap vagyok, akkor fölmerül bennem a kérdés, hogy jelzője-e egy papnak az, hogy cigány? Ha igen, akkor mit jelent ez a jelző? Minőséget jelent vagy valami különleges tulajdonságot? A cigány származásom az vajon összefügg-e a papi minőséggel? Mert akkor felteszem a kérdést, hogy van-e magyar papi minőség, vagy van-e skót vagy sváb, vagy szlovák vagy bármi másféle papi minőség, vagy ez csak azokban az esetekben lényeges, hogyha ellenséges vagy ellenálló közegben beszélünk egy identitásról.

Akkor mondhatjuk azt, hogy nem tekinthető különlegesnek, unikálisnak az, hogy Ön egy „cigány pap”? De talán mégis érezhető némi ellentmondás ebben, hiszen eddig arról beszélt, hogy fontos felvállalni a cigányságát. Két identitásnak – egy szakmai és egy etnikai identitásnak – az összekapcsolása az, amit most feszegetünk.

Az édesapámhoz fogok most visszanyúlni, és a válaszom egy kicsit terjengősebb lesz. Édesapámmal kapcsolatban nagyon sokszor hallottam azt, hogy „büdös részeg cigány”. Miközben egy édesapáról beszélünk, akit én úgy ismertem, hogy a sarokig nézte a gyereket, amikor iskolába indította, hogy integetett neki. Ő akkor a cigánysága miatt volt jó ember? Nem, mert a cigány apukát nem a cigánysága sarkallta a törődésre, hanem a hite és a választásai, a hétköznapi döntései. Egyszer egy konferencián tartottam egy érzékenyítő előadást, és odajött hozzám egy egyszerű parasztasszony. Azt mondta nekem, hogy „Szeretnék bocsánatot kérni tőled, és tőletek, mert én most jöttem rá, hogy ti személyek vagytok.” Tehát hogyha azt kérdezed, hogy cigány pap vagyok-e, akkor az a válaszom rá, hogy igen is, meg nem is, mert pap vagyok és cigány vagyok, magyar vagyok, európai vagyok, vidéki vagyok, Barcelona-drukker vagyok, inkább boros vagyok, mint sörös,

könyvtárag vagyok, és ez mind én vagyok. Tehát én sok minden más is vagyok. És meg-harcolok mindennap azért, hogy jobb ember legyek, segítsék másokon, hogy rávezessek másokat arra, hogy mi a helyes út.

Gyakran tapasztalom a társadalom részéről az előítéletet irányunkban. Leginkább az ismeretlentől való félelem látszik, egymás megismerésének a hiánya. A többségi társadalom és a cigányság kapcsolata beteg, elsősorban azért, mert nem ismerjük egymást. Az a szó, hogy cigány, pejoratív értelmű lett. Van olyan mondás is, mely szerint „Ez már olyan rendes, hogy már nem is cigány”. Ez fölveteti a kérdést, hogy akkor cigánynak lenni, az valami nagyon rossz dolog? Én azt gondolom, hogy például ezért is vették elő és alkalmazzák a cigányok azt a kifejezést, hogy roma. Ez egyfajta védekező mechanizmus. A diplomamunkámat a cigányság témájában írtam, de szándékosan nem használtam a roma kifejezést benne. Következétesen a cigány kifejezést használom, mert a roma jel-zővel nem tudok mit kezdeni. Ennek ellenére megértem, hogy a cigányság ettől a szótól, illetve jelzőtől menekül, hiszen hátrányt szül számára. Ezért mondom azt, hogy nem kívánom senkinek azt az életérzést, amiben benne kell élnie egy cigány gyereknek, mondjuk óvodás korától egészen a haláláig.

A Cappuccino-projektje tehát tükrözi mindazt az attitűdöt, illetve késztetést, amiről eddig beszéltünk?

Igen, mindenképpen! Ha választanom kellene, én azt mondanám, hogy sokkal inkább egy vallás nélküli humanizmust választanék, mint egy emberiség nélküli hitet. Amikor előítélettel vagyunk egymással szemben vagy intoleránsak vagyunk azért, mert valaki más, vagy akár közönyösek vagyunk, mert más a bőrszíne – akkor elmondható, hogy hiányoznak az emberi vonások. Ebben a programban mindezekre kitérek. Arra, hogy mennyire meg tudnak határozni bennünket az előítéletek, és hogy akár egy sztereotípa is ezer sebet tud ejteni az embernek a lelkén. Amikor engem elszakítottak a szüleimtől, akkor az elszakadás, majd később a visszatalálás érzésével küzdöttem nagyon-nagyon sokáig. Egy idő után már képes voltam belátni, hogy a lehúzó környezet nem volt jó, és ezt ki is mertem mondani. Ugyanakkor hatalmas veszteség elszakadni a szüleimtől, a gyökereimtől. Ugyanakkor nagyon sok cigány gyermek, fiatalember elveszíti az identitását, és soha nem találják vissza a cigány közösségbe, a gyökereikhez. Az önazonosság-nélküliség traumáját, a saját maguk megtalálásának a vágyát élik meg sokan közülünk, ezt látom, és ezért is megyek el missziós utakra. Iskolákba, cigány fiatalokhoz. Mert sokan próbálnak beilleszkedni a többségi társadalomba, de félnek attól, hogy ez a társadalom belőlük valamiféle nem cigány embert akar csinálni. Ha ez a század nem lesz az irgalmas-ság százada, akkor ez a század, s benne ez a társadalmi réteg el fog pusztulni. Mert ez ebbe

kell, hogy torkolljon. Tehát ha meglátok egy tolokocsist, ha meglátok egy hajléktalant, ha meglátok egy nyomorban fekvőt vagy nyomorultat, akkor erre én nem kezdek filozófiákat gyártani, hanem erre nekem az a válaszom, hogy odamegyek és segítek. Egyszerű, hétköznapi módon.

Semmiképpen nem konfrontatív módon, de mégis fel kell tennem egy kérdést az előzőkhöz kapcsolódva. Ha abból indulunk ki, hogy a papi hivatás egy értelmiségi szerep, amely értelmiségi léttel, életmóddal jár együtt, amely a cigányságot tekintve még mindig atipikusnak tekinthető szerepvállalás – akkor Önnek hogyan sikerült ezzel az élethelyzettel egybefonnia a cigány identitását? Hogyan maradt meg cigánynak? A többségi társadalom törekvései ellenében is, akik a nem cigány identitást preferálják, arra motiválják, hogy nem cigányként élje meg az új szerepet.

Nagyon köszönöm ezt a kérdést. Hosszú ideig tényleg úgy éreztem, mintha lenne egy ilyenfajta törekvés. Magyarországról beszélek elsősorban. Én itthon azt tapasztaltam, hogy hosszú időn keresztül érvényben volt az a jelenség, hogy a cigányok saját magukról ne beszéljenek, és ne szóljanak. Valószínűleg ennek az az egyik oka, hogy tudatlannak, képzetlennak tartják a cigányságot. Mintha nem érdemelnék meg a tudást. Emlékszem, hogy volt egy Nissan Cascay-om, tényleg egy jó autó, és a papok között voltak olyanok, akik megkérdezték, hogy neked minek ilyen autó? Olyan érzésem volt, mintha mi nem érdemelnék meg a tudást, mintha mi nem érdemelnék meg egy jobb autót vagy képességeket, kompetenciákat. Néha úgy érzem, hogy nem tartozom egyetlen társadalmi réteghez sem, egyetlen etnikumhoz sem, vagyis sem a cigány, sem a többségi társadalmi közegbe, sem a többségi értelmiségi közösségbe nem tudok beilleszkedni. Ezt a „számkivetettséget” élem meg attól a naptól kezdve egyébként, hogy lediplomáztam. Számtalanszor szembesültem azzal, hogy meg akartam osztani az élményeimet, kulturális tapasztalataimat a családon belül, aztán mintha más nyelvi kódokat használtak volna ők. És sokszor azt is éreztem, hogy hiába kínálta fel számomra a többségi társadalom a kiemelkedés, a tanulás lehetőségét – hiszen valljuk be őszintén, ezzel óriásit tett a társadalom, hogy elvitt állami gondozásba, pénzügyileg támogatott, le tudtam érettségizni, le tudtam diplomázni –, ha utána nem fogad be? Tehát ha az előítéletet ugyanúgy élteti a szívében továbbra is. Ez óriási probléma, erről érdemes lenne vitaasztal köré ülni, hogy mi cigány értelmiségiek hogyan lebegünk a levegőben. Ferkovics József, cigány festőművész festett egyszer egy ilyen festményt, cigány ember a levegőben, egy fán, a gyökerek pedig lógnak a levegőben. Óriási kép ez. Nem tudom, ismeritek-e ezt a festményt?

Igen, tényleg fantasztikus kép! Azt szeretném még megkérdezni, hogy Ön a roma pasztoráció egyik fontos képviselőjeként mit gondol a következő felvetésről: Cigány származású, történelemszakos pedagógus vagyok, de a Bocskai szabadságharcot nyilván én sem cigányként tanítom a katedrán, hanem szakos tanárként. Ennek ellenére azt elképzelhetetlennek tartja, hogy cigány gyerekeknek más módszerekkel tanítanom meg a tananyagot? Lefordítva a kérdést: a roma pasztorációban Ön szerint egy cigány származású pap tud sikeresebb lenni vagy egy nem cigány származású?

Márfi Gyula érsek² atya válaszát tudnám idehozni. Amikor nagyon lelkesnek látott, sokszor mondogatta nekem: „Na csak vigyázz, Zolikám, mert lehet, hogy pont azért hallgatnak meg, mert közülük való vagy, de lehet, hogy pont azért nem hallgatnak egyszer meg, mert közülük való vagy!” Ezt a választ adta, és nagyon sokszor tényleg azt tapasztaltam, hogy nem hallgatnak meg, mert közülük való vagyok. Elég vegyes tehát a tapasztalatom e téren. Azt gondolom, hogy a cigánypasztorációra igen nagy szükség van, de tisztázni szükséges, hogy mit értünk ezalatt. És azt is, hogy ebben nekünk mi az utunk. Amikor én arról beszélek, hogy cigánypasztoráció, akkor a cigánysággal és a többségi társadalommal való egyidejű törődést értem alatta, hiszen a cigányságot arra próbálom rávezetni, hogy elfogadók legyenek a többségi társadalommal, és viszont. Vittem én be cigányokat a templomba Csákánydoroszlóban az előző szolgálatom egyikén, és azt kérdezték egymás közt a hívek, hogy mit keresnek ezek itt. Én ezt fél füllel meghallottam, és mondtam nekik, hogy ezek nem keresnek, hanem találtak. Megtalálták a Jóistent, hálát kell adni érte. Próbáltam arról is beszélni ott, hogy az egyháznak – ahogy azt Székely János püspök atya is mondja – egy kicsit cigány arcának is kell lenni. Jézus arról beszélt, hogy nem csak az elitnek kell hirdetni az evangéliumot. Az egyházban tehát mindenkinek helye van, és a cigány nép számára is ott van az egyház. És pontosan itt tudunk egy nagyon komoly, kettős – vagy inkább hármas – hibába esni, mint egyház. Az egyik téves hozzáállás az, hogy az egyház karitatív viszonyban áll a cigányokkal, és itt megreked. Fogalmazhatunk úgy, hogy adunk nekik ruhát, élelmet, és picit engem. Ámen. A másik lehetséges tévút, ha valamiféle enyhített evangéliumot kínálunk föl nekik. Azt értem ez alatt, hogy hát te cigány vagy, akkor neked nem kell lám oda fölvenni a mércét, neked nem lehet jó Nissanod, neked nem lehet jó tudásod, nem lehetnek készségeid, tapasztalataid. Ezért örültem annak, amikor a *rektor* mondta az egyetemen, hogy „Figyelj, azért, mert cigány vagy – most mondom, mielőtt átlépnéd a küszöböt –, nem fogunk kivételezni veled!” És emlékszem, hogy sírtam, mert hálás voltam ezért a mondatért. A befogadás első lépcsője a megbozcsátás, tehát a másikkal való megismerése. Azt gondolom, hogy a cigánypasztorációnak egy

² Márfi Gyula (Zala, 1943. december 17.) katolikus püspök, nyugalmazott veszprémi érsek.

harmadik nagy hibája az lehet, hogy a cigányok életében Krisztus személyét kontrollnak akarják használni. Én úgy gondolom, hogy Krisztust nem bele kell tenni az emberekbe, tehát a cigányokba sem, hanem fel kell bennük fedezni. Bocsi, bennünk van! Tehát, ha arról beszélünk, hogy a magyar ember vagy az osztrák, vagy a hottentotta is Isten csodálatos remekműve, akkor a cigány ember is az. Bennünk is ott van Krisztus, tehát a cigányokban is, még ha néha nehéz is fölfedezni meg kihámozni. Ahogy a költő mondja: „Egy istenarc van eltemetve bennem, S most ásót, kapát, csákányt ragadok.”³ Szóval, hogy egy kapavágást meg tudjunk tenni, ez lenne a lényeg! A cigány ember azért tartja távol magát az egyháztól, mert mindennapi megélhetési gondokkal küzd, harcol, hogy jól éljen, hogy legyen mit enni hó végére, hogy be tudja fizetni a csekket. Ezt el kell fogadnunk. A másik oka a távolmaradásának, hogy félti az önazonosságát, a kultúrájának az elvesztését. Sajnos ma ott tartunk, hogy nem cigány emberek tanítják meg a cigányoknak a saját kultúrájukat. Ez azért elég meredek. Sajnos van olyan tapasztalatom is, hogy a pap nemhogy csökkentette volna, de inkább még növelte, építette a cigányokkal szembeni előítéletet. Mi, cigány papok radarként működünk, jelzünk, jelek vagyunk, hogy Isten itt van köztünk is.

Van olyan cigány közösség, amelyiket be tudott vinni az egyház berkeibe?

Jelenleg Kőszegen vagyok egy gimnáziumban. Igen, az előző helyeimen voltak cigányok, akiket be tudtam vinni a templomba, a közösségbe. Hála Istennek érte! Az más kérdés, hogy aztán, hogy elkerültem, maradtak-e vagy sem. De be tudtam őket vinni, sőt anno tartottam egy lelkipásztori képzést is cigányok számára Csákánydoroszlóban. Ez a képzés másfél évig tartott, nagyon jó kezdeményezés volt. Most, az ébredés pillanatában ilyen átjárókat kell építeni. És nem ördögtől való gondolat, hogy cigány ember szólítsa meg a cigányokat. Én hídembereknek hívom ezeket az embereket, akik hitben, ismeretben, mindenben a helyükön vannak.

Lesz utánpótlása Orsós Zoltánnak?

Ez egy nagyon jó kérdés, még soha senki nem kérdezte meg tőlem. De nem tudom rá a választ. Volt már olyan gyerek, de nem cigány, aki azt mondta, hogy szeretnék olyan lenni, mint a pap bácsi. Az már jó, hogy tudtam példaképpé válni. Én csak remélni merem, hogy válhatunk példává. Én egyaránt ismerem a jót is, meg a rosszat is. Gyerekként benne voltam minden balhéban, és tudok erről is hitelesen beszélni, meg tudok a jóról is. Ha az ember élete hiteles, és abban tényleg fel lehet fedezni a Krisztust, az már nagyon jó kiindulópont. Szerintem az ilyen élet önmagáért beszél, és az már maga az evangélium. Én bízom abban, hogy amit csinálok, azt úgy tudom mondani és

³ Reményik Sándor

közvetíteni, hogy hitelessé válok. Késztermékként nem tudom odaadni a cigányoknak Krisztust, mert Ő nem késztermék. De azt meg tudom mutatni, hogyan megyek el Krisztusig, hogy milyen sokféle út van, amely hozzá vezet.

Amikor készültünk a beszélgetésre, volt egy olyan képem Önről, hogy fekete ingben, reverendában fogjuk látni. Ehelyett Nike pólóban, laza öltözékben ül itt velünk szemben. Fontos ezt a hétköznapiságot is sugározni?

Igen, igen, én ezt abszolút jónak látom így. Hogy közülünk való vagy – jó, ha ezt is látja a környezet. Sokáig úgy gondoltam a papokra, hogy azok begyepesedett, tömjénszagú valakik, gyerekként persze működött bennem is az előítélet. Aztán már papként én is szembesültem ezzel, csak a másik oldalról: egy gyerek a faluból, ahol akkor szolgáltam, mondta nekem, hogy utálja a papokat. Itt Kőszegen egyébként mindig reverendában vagyok, a diákok és a domonkos nővérek általában abban látnak. Érdekes, hogy a magánéletemet és a papi életemet nem akarom kettéválasztani: akkor is pap vagyok, amikor póló van rajtam, meg akkor is pap vagyok, amikor reverenda van rajtam.

Számon tartja a cigány pap kollégáit?

Tulajdonképpen igen. Van egy listám, amely alapján tudom, hogy kik a cigány pap kollégák. Azoknak a származását is tudom, ismerem, akik ezt nem vállalják fel. Nem török pálcát felettük, mert látom a sebeiket. Én inkább arra törekszem, hogy egy szép válasz legyek, akár helyettük is.

A múltkor kiálltam a hívek elé, és elmondtam nekik, hogy nem alszom nyugodtan. Interaktívva vált a prédikáció, kérdezték, hogy miért vagyok nyugtalan.

Elmeséltem nekik, hogy nem tudom, hol vesztettük el a cigányokat meg a hajléktalanjainkat, meg azokat, akik a társadalom periferiájára kerültek. Hogy bánt engem az, hogy ők nincsenek itt velünk. Miközben mi itt ülünk minden vasárnap, utána elmegyünk haza enni, és kipipáljuk a misét, miközben elhagytuk a testvéreinket. És hogy nem tudom, hogyan tudnám nyugodtan lehajteni álomra a fejemet esténként, amikor arra gondolok, hogy a testvéreim kint vannak, és nincsenek itt velünk az egyházban, a templomban. Ezért csináltam azt az egyik helyen, hogy cigány zászlót vittem be a templomba, és ennek nagy híre ment. Mert hát, ha kitette a cigány zászlót a magyar mellé, akkor most pont mi ne legyünk ott, és a zászló, láss csodát, odavonzotta az embereket. Nyilván hosszú távon nem egy ilyen gesztus lesz a megtartó erő, de talán bevonzó eszközként tud működni. A cigány zászló a cigány közösségben. Aminek lehet az is a jelentése, hogy nem az egyház peremét képviseltek – ahogy VI. Pál pápa mondta –, hanem az egyház szívében vagytok. Gyönyörű.

Utolsó kérdésünk az lenne, mit gondol, hogyan látja a gyülekezete Önt, hogyan jellemezné a nyája?

Azt látom, hogy akik ismernek, azok nagyon, de nagyon szeretnek, és borzasztóan ragaszkodnak hozzám. Amikor először megláttak itt Kőszegen – és emlékszem a tartományfőnökre is –, láttam, hogy felmértek engem. Láttam a szemében a kételyt, hogy „Na, ez a csávó, ez vajon mit fog tudni nekünk mondani, ez szerintem két mondatot nem tud elmondani normálisan.” Ment a sutyorgás a hívek között is, aztán jöttek szépen a visszajelzések, hogy hú, de szeretjük ezt a kis papot, ezt a kis atyácskát. Nagyon érdekes tapasztalat az is, hogy másképpen viszonyulnak az emberek hozzád akkor, ha megtudják, hogy pap vagy. Van egy izgalmas sztorim erről is. Érzékenyítő programot csináltunk egy társammal egy iskolában, ahol civil ruhában jelentem meg. Hirtelen el kellett mennem a diákok mosdójába. Megjelent egy tanárnő, aki mindjárt le is tegezett, és számon kért, hogy mit keresek a mosdóban. Mondtam neki, hogy hát WC-re kellett jönnöm. Akkor a fejéhez kapott, és mondta, hogy te jó ég, Szűz Mária, mert ezek már idejönnek vécére is. Ebben benne volt az, hogy cigány, és hogy a cigányok már bejárnak az iskolába vécére. És hívott két rendőrt. De közben én visszamentem az osztályterembe, hogy folytassam a munkámat. A rendőrök meg hát ott vitatkoztak velem, hogy akkor most mi van? Most akkor van eset vagy nincs eset? Mindezt bevitettem az órára, ahol tulajdonképpen tanmesére fordítottam a jelenetet.

Ezekben a tragikomikus helyzetekben is igyekszik tehát helyt állni, a szomorúság és a fájdalom ellenére is. A spiritualitás, Isten szeretete és az önismeret az, amely átsegíti ezeken a szituációkon? Hogyan tudja átfordítani mindezt tanulási helyzetbe, hogyan lehetséges ezt méltósággal viselni anélkül, hogy visszaélne ezzel az erkölcsi fölényvel? Hogyan lehet nagyvonalúnak maradni ilyen helyzetekben?

Az én életutam olyan volt, amiben nagyon sokszor megtapasztaltam azt, hogy átvágnak. Nem tudom, miért éreznek késztetést az emberek arra, hogy becsapjanak, de sokszor előfordult velem. Persze azt is gondolom, hogy az életben nem kell mindig jól járni. Úgy vélem – és talán nem túlzás ezt állítanom –, hogy a lelki érettségem mondatja ezt velem. Manapság az emberek mást értenek sikeren. Ott van Keresztelő Szent János, akit a végén lefejeztek, vagy Jeremiás próféta, akit rengetegszer bebörtönöztek, megverték, kihasználtak, kicsúfoltak, lealáztak a sárba, a porba. Azt mondhatnánk róluk, hogy ezeknek az embereknek az élete nem sikertörténet. Hát igen, bizonyos értelemben tényleg nem a sikerről szól az életük. Na de lelki síkon mégis abszolút sikerről beszélhetünk, olyan sikerről, amit ez a világ soha nem fog megérteni, ha nem lesz elég hitismerete és istenismerete, vagy inkább úgy

mondanám: emberismerete. Hála Istennek, hogy az életemnek, a világnak, a többségi társadalomnak, az emberek magatartásának egy szélesebb aspektusát is látom, ezért pontosan el tudom helyezni ezt így. Ez a fajta szemlélet a túlélésem kulcsa lett. Több aláírásgyűjtés is indult ellenem, amikor meghallották, hogy a cigány pap jön. És nekem ezt is tudnom kellett beilleszteni, lelkileg megoldani. Ezt tárolni szükséges magamban, olyan helyre tenni, ahol van egy ilyen helyzetnek megoldása. Mászt nem tudok erre kitalálni. Végső soron engem ebből a világból már csak az irracionális dolgok érdekelnek. Ez a fajta érdeklődés a gyermekkorom, illetve az életutam hozománya. Mindig is vonzott az irracionalitás. Például az, hogy az Isten miért rohant ennyire értelmetlen módon közénk akkor, amikor még szálláshelyet sem adtunk, amikor kihűlt a szeretet. Vagy hogy miért ült le a vámosokkal egy asztalhoz, miért bocsátott meg a bűnös asszonynak. Olyan sok irracionalitása van az Istennek, ami a befogadásról, az elfogadásról, a szeretetről, a megbocsátásról szól. Tehát nem tudom másban föloldani a velem történeteket, csakis ebben az isteni irracionalitásban.

Az, hogy pap vagyok, az számomra a fő történet. A papi mivoltomat, a papi lelkiségemet, a pusztá egzisztenciális létemet, azt, hogy konszekrált személy vagyok, fel tudom használni minden kérdés megválaszolására. Persze előfordul, hogy megrendül az identitásom, és néha nem tudom azt, hogy ki vagyok – ilyenkor elgyengül, kicsúszik a talaj a lábam alól. Zárásképpen hadd mondjak el egy történetet. Egy alkalommal benzinkútra mentem megtankolni az autót, depressziós voltam, zuhogott az eső, és egy rendkívül udvariatlan fiú szolgált ki a kúton. Én meg arra gondoltam, hogy „lekaszalom” ezt a fiút. Erre akkorát estem, hogy beütöttem magam, nagy fájdalom volt, kicsordult a könnyem. És akkor bocsánatot kértem Istentől, amiért elfelejtettem azt, hogy ki vagyok. Hogy elfelejtettem, hogy a gyermeke vagyok, és legfőképpen azt, hogy a papja vagyok. Bementem fizetni, és bocsánatot kértem a fiútól. Akkor a srác azt mondta, „Figyelj, tudom, hogy ki vagy! Már régóta el akartam mondani neked, hogy a példaképem vagy, és hogy én is akarok valamit kezdeni az életemmel”. És akkor fölnéztem az égre, és azt mondtam, „Uram, ehhez most mit szólsz?” Szóval, ha én elkapom a gyereket, akkor lehet, hogy nem lesz belőle semmi. A Jóisten bármikor, bármilyen helyzetben képes minket eszközként használni. A pasztoráció szempontjából, a másik személy építkezése szempontjából, mindig az a fontos, hogy tudjam azt, hogy ki vagyok. Borzasztó lenne ebben a világban élni, ha az anyák elfelejtenék azt, hogy ők anyák. Borzasztó lenne az, hogyha elfelejtenék az apák, hogy ők apák. Egyszerűen nem felejthetjük el azt, hogy kik vagyunk. És ha ezt tudom, akkor jobban fogom bírni a viharokat. Abban soha nem lehetek biztos, hogy holnap vagy holnapután ugyanúgy fogom szeretni a Jóistent. De egyet elmondhatok nektek, azt viszont fixen mondom, hogy Isten engem holnap és holnapután is ugyanúgy fog szeretni.

A Katolikus Egyház és a magyarországi cigányok

DR. BÁDER IVÁN

1. A történeti gyökerek

A romák a kereszténységet valószínűleg a görögkeleti egyház közvetítésével Örményországban ismerhették meg először az első évezred vége felé. Az Európába érkező első csoportok Egyiptomból menekült bűnbánó zarándokoknak mondták magukat, hogy könnyebben elfogadtassák vándorló életmódjukat a keresztény Európával. Tették ezt azért is, mert mind a katolikus, mind a protestáns egyházban élt a gyanú, hogy a cigányok netán eretnekek.

A cigányok minden erővel próbálták megőrizni kulturális identitásukat és autonómiájukat, nem voltak nyitottak az asszimilációs törekvésekre, ezért „veszélyes” elemeknek tűnhettek a 15-16. századi társadalmaknak. A reformáció hatása felerősítette azt a jelenséget, amikor a későbbi „szentek” még jobban a szegények felé fordultak. Ilyen volt Néri Szent Fülöp iskolája. Kalazanci Szent József korában bíborosi védnökség alatt jön létre a cigányokkal foglalkozó kongregáció a Madonna del monti kerületben (ez volt a vándorló cigányok számára kijelölt hely), illetve 1680-ban Palermóban templomot kaptak: „Santa Maria [Che] va in Egitto” (az Egyiptomba menekülő Szűz) elnevezéssel (DÜL, 2016.)

A 20. század második felében a Katolikus Egyház romák irányába fordulása még erősebb lett. Ennek főbb állomásai a következők voltak:

- 1958-ban XII. Pius pápa megalapította az OASNI (Opera Assistenza Spirituale Nomadi in Italia) szervezetét, a nomád csoportok – így a cigányok – lelki segítségére. A II. Vatikáni Zsinat új lendülettel fordul valamennyi népcsoporthoz. A pápa személyesen fordult a cigánysághoz. Gyakran párhuzamot vont a vándorló cigányság és Isten zarándokló népének biblikus képe közé.
- 1965-ben VI. Pál pápa részt vett egy nagyszabású cigány zarándoklaton Pomeziában. Itt hangzott el híres mondata: *„Ti nem az Egyház peremét képviselitek most, hanem éppen a központját alkotjátok, az Egyház szívében vagytok.”* A zarándoklatot követően VI. Pál pápa megalapította az Opus Apostolatus Nomadum szervezetét, amely a cigányokkal is foglalkozott. 1965-ben a „Christus Dominus” kezdetű zsinati dekrétum felhívta a püspökök figyelmét azokra a hívekre, akik életkörülményeik (pl. vándorló életmódjuk) miatt nem kapcsolódhatnak be megszokott módon a plébániák életébe.

- 1970-ben létrejött az a Szentszéki Bizottság, melynek neve: De migratorum atque itinerantium cura (vándorlók és utazók lelki gondozása).
- 1988-ban II. János Pál pápa létrehozta a Vándorlók és Utazók Lelkigondozásának Pápai Tanácsát, és rábízta a cigányság evangelizálását is.
- 1997. május 4-én II. János Pál boldoggá avatta Ceferino Gimenez Mallát, spanyol cigányt, aki szentségi házasságban élt, kitűnt a felebaráti szeretetben. 1936-ben életét áldozta hitéért egy katolikus pap védelmében.
- 2005-ben a Vándorlók és Utazók Lelkigondozásának Pápai Tanácsa kiadta az *Irányelvek a Cigánypasztorációban* című dokumentumát. Először fogalmazták meg, hogy mi a teendője a befogadó Egyháznak, és mire hívja az Egyház a cigányságot. (SZÉKELY, 2010.)

A cigánypasztoráció terén új kezdeményezésnek tartották, amikor a lelkipásztor „elhagyta az európai életformát” és életközösséget vállalt – sok esetben – a vándorló cigányokkal. Első lépésként 1945-ben a jezsuiták vezetésével, Hollandiában, a lakókocsikkal vándorlók támogatására közösség született. Franciaországban *André Barthelemy* katolikus pap csatlakozott a cigánykaravánokhoz (BARTHELEMY, 1992).

Dr. Beer Miklós váci megyéspüspök körlevelet 2014-ben¹ intézett egyházmegyéje papjaihoz, amelyben egyfajta *kritikai szemléletmóddal* vázolta a Katolikus Egyház cigányokkal kapcsolatos munkáját. A körlevél alap gondolatai: „A cigányság nyomorúságos helyzetének megoldásában egyházunknak sajátos felelőssége van.” „Ezeket a legalapvetőbb keresztény igazságokat a jelen társadalmi helyzetben önvizsgálatként újra és újra át kell elmélnünk. A cigányság nem maga kereste a nyomorúságát, de saját erejéből nem is tud abból kiemelkedni.” „A cigányság sajátos kezdetleges vallásossággal keresi az egyházzal való kapcsolatot. Szentnek tartják a keresztséget, a családot, gondoskodnak az öregekről, tisztelik a halottakat, különös gyermeki vonzódással tekintenek a Szűzanyára.” „Korunkban is vannak nagy-lelkű papok, szerzetesek, világi testvérek, kik a közvélemény gúnyos megjegyzései ellenére is vállalják a cigány testvérekkel való önzetlen törődés áldozatát.”

2. A vallás jelentősége a cigányok életében

A cigányság vallásosságát már az 1893-as kutatásában is vizsgálta Hermann Antal, aki szerint a cigányok inkább közönyösek vallási érületben és csak kényszerből (szükségéretből) alkalmazkodnak a környezetük vallási irányzataihoz (BEREK, 2011: 2). Az össze-

¹ Dr. Beer Miklós váci megyéspüspök körlevele, 2014. 09. 21.

írás szerint az állandó letelepedettek között a római katolikus valláshoz való tartozás volt a legnagyobb arányú (38,79%). A rövidebb ideig egy helyben tartózkodó és vándorló életmódot élő cigányok esetében is ez mondható el. Meg kell jegyezni, hogy a római katolikus valláshoz való tartozás (vagy legalábbis ennek nyilatkozása), a rövidebb ideig egy helyben élő cigányok esetében volt a legmagasabb arányú (43,26%). Wlislöcki Henrik Hermannal szemben gazdagabb néphitet talált („*népi vallásosságot*”) a magyarországi cigányoknál, de főként a vándorcigányokhoz kötődően (BEREK, 2011: 13). Kereszténynek vallották magukat, de kevés ismeretük volt a vallás egyes elemeiről. A hitnek főként a különböző társadalmi tevékenységek szabályozásában és a közösségi normák kidolgozásában volt fontos szerepe. Olyan normák, mint a tiszta, jó, rossz (BEREK, 2011: 8).

A Cigány Módszertani és Kutató Központ munkatársai 2015 tavaszán mutatták be azon kutatásukat, melynek témája a cigánymissziós mozgalmak hatása. A mintavétel az alapján történt, hogy a tagok nem népegyházi gyülekezetek tagjai, akik megkeresztelt gyülekezeti tagok és legalább kéthetente rendszeresen járnak is a hétvégi alkalmakra. Olyan roma vagy vegyes csoportokról van tehát szó, akik önmagukat gyülekezetként definiálják, mégpedig keresztény gyülekezetként. Így tehát többnyire a neoprotestáns gyülekezetek kerültek bele a vizsgálatba. A gyülekezetek megyei eloszlásáról elmondható, hogy a keleti országrész, annak is az északi-északkeleti területének túlsúlya jól ki-vehető. Szabolcs megye pedig önmagában is kiemelkedik. Borsod romák lakta területei a legjelentősebb roma populációval rendelkeznek az országban, a gyülekezetek között mégsem foglal el vezető helyet, csupán a negyedik a megyék rangsorában a gyülekezetek számát illetően. Vas, Zala és Nógrád megyében nem találtak gyülekezeteket. Nógrád megyében egyáltalán nem találtak roma gyülekezetet, miközben az ország roma lakosságának 5,36%-a itt lakik. Ennek legfőbb okát a kutatók abban látják, hogy a roma gyülekezet létrejötté nagyban attól függ, hol tudja megvetni a lábát egy olyan közösség, amely ilyen típusú misszióban elhívást érez. A közösségek több mint fele teljesen roma. Jellemző még, hogy a vegyes gyülekezetek esetén 22%-ban olyan közösségről beszélünk, amely gyülekezetekben a romák aránya legalább fele a tagságnak, és csak a többi esetben találtunk olyan gyülekezeteket, amelyek kevesebb mint 50%-os roma tagsággal rendelkeznek. Vagyis a gyülekezetek többsége inkább a roma többségű közösségekből kerül ki. Időnként azt találták, hogy egyes gyülekezetek, amelyek nem teljesen roma közösségek, csak néhány nem roma taggal rendelkeznek – pl. egy hodászi gyülekezet mintegy 200 főjéből csak két nem romáról számoltak be. (GYETVAI–RAJKI, 2014.)

A fenti adatokat megerősítik a legutóbbi népszámlálási adatok. Igaz, hogy a magukat vallásosnak nevező cigányok aránya jelentősen növekedett 11 év alatt, viszont ha a magukat katolikusnak nevező cigányok arányát nézzük, láthatjuk, hogy közel 50 ezer

fővel *kevesebben* vallották magukat a Katolikus Egyházhoz kötődőnek. Ugyanakkor a „más keresztény” tagok létszáma közel a négyszeresére emelkedett (1. táblázat).

1. táblázat: A magyarországi cigányság kötődése a Katolikus Egyházhoz a népszámlálási adatok tükrében (KSH népszámlálási statisztikák)

	2001-ben (fő)	2011-ben (fő)	2022-ben (fő)
Vallásos	20 5720	315 583	209 909
Katolikus	122 904	155 195	79 486
Ebből római katolikus	115 892	146 478	70 717
Ebből görögkatolikus	7 010	86 96	6 133
Más keresztény (nem történelmi) egyház	3 919	14 473	11 041

Mindebből adódik, hogy a Katolikus Egyháznak az eddig jól működő cigánypasztorációs munkájába *új elemeket kell építenie*, ha a hívei között több cigány embert akar látni, illetve megtartani.

A 2019-ben készült disszertációmban, amely a roma többségűnek ítélt, katolikus egyházi fenntartású iskolák eredményességét vizsgálta, az egyik kutatói kérdés az iskolaátvétel motivációját elemezte (BÁDER, 2019). Az állításom úgy szólt, hogy „az egyház a szociális tanításai alapján fontosnak érezte, hogy az állam és az önkormányzatok által lemondott iskolákat ne hagyja magára”. Mindez abban az esetben volt igaz, ha olyan kistéleplülésen működött az iskola, ahol az állami centralizáció előtt is *egyetlen iskoláról* beszélhetünk (ahol már *korábban is magas volt* a hátrányos helyzetű és / vagy cigány gyerekek aránya).

A kutatásban részt vevő pedagógusok közel fele az egyházi átvételt *lehetőségként értékelte* a hátrányos helyzetű és / vagy cigány gyerekek nevelésére, míg a szülők a *vallásos nevelés „lehetőségét”* pozitívumként élték meg, a keresztényi szemléletmódot hatásosnak ítélték meg a gyermekeik nevelésében. Miért láthatták a pedagógusok és a szülők is egyaránt ugyanúgy ezt a kérdést?

A választ egyrészt megkapjuk, ha az *egyház szociális tanításának elemeit* megvizsgáljuk. A következő elemeit látjuk (BÁDER, 2018):

- a) A *szubszidiaritás elvét* a kereszténység dolgozta ki, amely az Egyház társadalmi tanításának a legjellegzetesebb vonása: amit az egyén saját maga képes megvalósítani, azt az egyén saját hatásköréből kivenni és a közösségre bízni nem szabad.

Ugyanez érvényesül abban az esetben, amikor kisebb közösségről beszélünk: amit egy kisebb közösség képes végrehajtani, azt egy nagyobb közösségre bízni nem célszerű. A társadalom egészének kötelessége segíteni (szubszidiálni) egyes részeit, de soha nem azzal a szándékkal, hogy azok felett uralkodjon.

b) Az Egyház határozottan kiáll a *család elsőbbsége* mellett a társadalommal és állammal szemben.

A családot nem szabad kimozdítani kivívott társadalmi helyzetéből, az államnak kötelessége alkalmazni a szubszidiaritás elvét!

c) *Minden ember egyformán fontos*, függetlenül gazdasági és társadalmi hasznosságától.

Joga van az élethez, és a társadalomnak erkölcsi kötelessége, hogy ha nem tudja magát fenntartani, segítse.

Másrészt, ha a Katolikus Egyház értékrendszerét összevetjük a cigányság életében legfontosabb hagyományokkal és *értékekkel*, sok hasonlóságot tapasztalunk (2. táblázat). Erre építve tudja (-tudná) *közösségi szintérenként* működtetni a (feltételezetten) cigány többségű iskoláit, gyülekezeteit a Katolikus Egyház.

2. táblázat: A Katolikus Egyház és a magyarországi cigányság közös értékei

<i>A Katolikus Egyház által képviselt értékek</i>	<i>A magyarországi cigányok hagyományai főként a hagyományörző roma családoknál)</i>
Az élet tisztelete	Abortuszellenesség
Az elesettek támogatása	Idősek és betegek tisztelete
A szentségek kiszolgálása	A keresztlő és a temetés hagyományai
A Szűz Mária-kultusz	A búcsújáró helyek felkeresése (a szentképek a lakásban)
A családtszetelet	Nagycsaládi keretek között való nevelkedés
A vallási közösségekre való építkezés	A cigány közösségben való gondolkodás

Az értékrendek között a *közösség* mindkét táblázati részben szerepelt.

Mindezt az Egyház már korábban is felismerete, hiszen már az 1970-es években akadtak olyan papok, akiknek a munkássága követendő példaként szolgál a cigánypasztorációs munkában.

3. A cigánypasztoráció első „nagyjai”

Somos László atya

Somos László 1952. október 17-én született Pécsen. 1991. június 15-én Veszprémben szentelték pappá. 1991 és 1993 között a kaposvári Jézus Szíve-templomban volt káplán, majd 1993–94-ben Nagykanizsán. 1994 és 1999 között adminisztrátor volt Kaposfőn, 1999-től plébános. Szintén 1999-től esperes 2018-ig. 2012-től a Boldog Ceferino Személyi Plébánia plébánosa. 2017-től a Kaposvári Egyházmegye általános helynöke.

A kaposfői plébánia területéhez tartozó rászorulóknak naponta négyszáz adag ebédet osztanak ki. A plébános maga több mint húsz éve ismeri a cigányokat, akik a faluhoz közeli két telepen – Kaposfőn és a Kaposmérőhöz közeli Baglas-pusztán –, valamint a környék falvaiban élnek, létrehozta a Szent Erzsébet Alapítványt, amely tanárokat és szociális munkásokat foglalkoztat, akik segítik a pasztorációt. Kaposfőn tanodát működtetnek, iskola után foglalkoznak a cigány gyerekekkel – mára már mindegyikük elvégzi a nyolc osztályt. A Szent Erzsébet Alapítvány Kaposfőn és Baglason is épített közösségi házat, mellette pedig mosókonyhát és zuhanyozót alakítottak ki. Délutánonként itt is segítenek a tanulásban a gyerekeknek. A szociális munkások nemcsak a gyerekekkel, hanem a felnőttekkel is foglalkoznak: segítenek nekik eligazodni a hivatali ügyekben, ismernek minden családot, igyekeznek támogatást nyújtani mindennapi gondjaikban. Néhány idézet Somos atya hitvallásából:

„Aki újként kezd, annak azt mondom: »Ne csinálj semmit, látogasd a családokat, ülj le, beszélj velük! Ne akarj tanácsot adni! Ez a nagy semmittevés alapozza meg a munkádat, de ne hagyj ki egy házat se!« Cigánypasztorációt csak rendszeresen, állandó jelenléttel érdemes végezni, ha az ember az életéből egy jó nagy részt odaajándékoz nekik. Nem vezet eredményre, ha valaki kimegy sajnálkozni, ad valamit, hogy a lelkiismerete megnyugodjon, és aztán magukra hagyja őket.”

„Elmegyek a cigánytelepre, hogy Jézussal találkozjak. A városban elmennék a hajléktalanok közé, hogy Jézussal találkozjak. Ezt kellene megértenünk, hogy Jézus ennyire aláztos.”

„A cigányok legnagyobb problémája az önbecsülés hiánya. Az egyik cél, amit kítűztem magam elé, hogy a cigányok felismerjék emberi méltóságukat. Sok probléma – az agresszivitás, a gyerekek rossz viselkedése stb. – abból adódik, hogy nincs önbecsülésük. Az önbecsülés visszaadására a kereszténység képes leginkább, mert azt mondja: az ember Isten képmása. Ők is ugyanolyan értékesek, az Isten ugyanúgy szereti őket, mint a többi embert. És azt is mondja a kereszténység: érted halt meg Jézus. Érdemes megnézni egy nagypénteki kereszthódolatot a cigányoknál.”²

² <https://www.magyarKurir.hu/hirek/somos-laszlo-elmegyek-ciganytelepre-hogy-jezussal-talalkozzak> (Utolsó megtekintés: 2024. augusztus 14.)

Sója Miklós

Sója Miklós görögkatolikus pap volt. 1941 és 1981 között dolgozott Hodászon, a helyi cigány közösséggel. Működése során templomot építettek a cigánytelepre, megtanította írni-olvasni a fiatalokat. Sója Miklós munkájának hatása máig érezhető Hodászon, a cigány közösségben.

Miklós atya megtanult cigányul, lefordította cerhari cigány nyelvre Aranyszájú Szent János liturgiáját, így az istentiszteletet a cigányok már saját nyelvükön végezheték. Templomuk nem lévén, nem tudtak templombúcsút tartani, így minden év szeptember 14-én Máriapócsra zarándokoltak el a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepére, megemlékezve arról, hogy Krisztus értük is feláldoztatott. A negyvenes években a közösség esténként más-más háznál gyűlt össze, imádkoztak, énekeltek, meghallgatták a tanítást, dicsérték Istent. A prédikációk helyszínéül szolgáló árokpártot az ötvenes években saját kápolna váltotta fel, melyet a romák vályogból építettek saját kezükkel. A Vatikánból – VI. Pál pápa személyes ajándékként – ezer dollárt kapott a közösség templomi kellékekre. A kápolna falán az ikonok mellett az ábécé betűi is jelen voltak, jelezve a tanulás fontosságát. A rászorulóknak ruhákat, cipőket adott. „Lábjegyzet füzet”-nek hívta azt a listát, ahol nyilvántartotta a fiatalok lábméreteit, és így tudta kiutalni az adományokból származó cipőket. Miklós atya örökségét Mosolygó Béla vitte tovább. Szolgálatá idején új templom építésébe kezdtek, melyet az 1992-től szolgáló Gelsei Gábor esperes alatt szenteltek fel 1995-ben. 1997-től működik a közösségi ház, mely alkalmat teremt az együttlétre, emellett helyet biztosít felzárkóztató és oktatási programoknak is.

Dúl Géza

A sátoki plébánost 1974-ben szentelték pappá. Évtizedek óta a cigánysággal foglalkozik. 2004 és 2021 között a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia cigánypasztorációs referense volt. A Váci Egyházmegyében 2007-ben megalapította a Boldog Ceferino Giménez Mallaról elnevezett cigánypasztorációs irodát, a Ceferino Házat.

Útnak indították a cigánypasztorációs konferenciákat, és ezzel sikerült kapcsolatot teremteniük az egymástól elszigetelt különböző cigánypasztorációs kezdeményezések között, ugyanakkor megismerték a cigánypasztoráció nemzetközi vonatkozásait is. Emellett létrejöttek cigánytalálkozók is, a különböző kezdeményezések országos rendezvényeket is tartottak, később ezekből fejlődtek ki a mátraverebélyi zarándoklatok. Géza atya hatalmas előrelépésnek tartja a keresztény roma szakkollégiumok létrehozását is. Itt roma értelmiségieket képeznek, a cigányság saját vezetőit, akik megtanulják a történelmüket, megerősödik az önazonosságuk. Vannak

már cigánypasztorációs munkatársak, ami azért fontos, hogy az iskolában a gyerekek lássanak az Egyházban elkötelezett, hitüket gyakorló cigány embereket, akik felelősséget éreznek a saját népükért, és tesznek is érte. A Mária Rádióban hallható a *Ceferino Ház* című műsor, a Kossuth rádióban a *Jelenlét* hasonló ehhez; olyan cigány sorsokat mutatnak be, amelyeket érdemes megismerni, amelyek segítik az előítéletek eloszlását.

„Ha az evangélium szerint akarunk együtt lenni, a feszültségek természetesen akkor is fennállnak. Ezek kiváltó okai leginkább a meglévő kulturális különbségek. Az evangélium nem szünteti meg ezeket, de megtanít arra, hogy tiszteljük egymást, ismerjük fel és kölcsönösen fogadjuk be magunkba a másokban is élő istenarcot.”³

4. A Katolikus Egyház tevékenységei a cigányok érdekében

1998 óta a következő kezdeményezések indultak el az ország lekülönbözőbb pontjain (DÚL, 2002):

Alsószentmártonban, a 100%-ban beás cigány lakosú baranyai település lelkésze, Lankó József kezdeményezésére jött létre a Szent Márton Caritas Alapítvány. A hitoktatás és a gyermekek nyári táboroztatása mellett az alapítvány cigány nemzetiségi óvodát és tanodát is működtet a faluban.

A Szent Ferenc Kisnővérei szerzetes közösség, 1994-ben költözött a Borsod megyei *Arlóra*. Kezdeményezésükre jött létre a Szent Filoména Ifjúsági Szeretetközösség 1997-ben. Az olyan nagyobb események, mint a nyári gyerektáborok, ifjúsági találkozók mellett rendszeres programot jelent a heti közösségi tanítás. A közösség tagjai nemcsak arlóiak, hanem a környékbeli falvakból is ellátogatnak a rendezvényekre. Az egykori kántorlakásban, melyet „Befogadlak”-nak neveztek el, működik a kiskórus, színpadi előadások, nyári találkozók szerveződnek. Az idejáró fiatalok bekapcsolódnak az Élet a Lélekben imaszemináriumba, a Cursillóba. A szerzetesközösség más közösségeket is látogat, és más természetű karitatív munkát is végez.

Budapesten, *Józsefvárosban*, a Szent József-plébánián Bajzáth Ferenc plébános tett számos kezdeményezést. A rendszerváltozással elkezdődött az iskolai hitoktatás, ekkor kerültek kapcsolatba azokkal a többségükben romungró cigány családokkal, akik maguktól nem keresték meg a plébániát. Néhány lelkes hívővel megalakították a Szent József a Gyermekekért Alapítványt, mely támogatja a rászoruló családokat, időszakonként élelmiszersegéllyel, és hozzájárul a gyermekek nyári táborozásához is. 1994-től kezdve nyári hittanos táborokat, majd 1998-tól rendszeresen zárandoklatokat szerveznek roma családoknak.

³ <https://www.magyarokurir.hu/hirek/az-evangelium-arra-tanit-hogy-tiszteljuk-egymast-dul-geza-szato-ki-plebanos-ciganypasztoracirol> (Utolsó megtekintés: 2024. augusztus 14.)

Esztergomban a Marista testvérek hivatása a szegények, rászorulóknak szolgálata, életük teljes megosztása. 1990-ben tértek vissza Magyarországra, 1999 óta Esztergom legszegényebb utcájában, a cigánysoron két szerzetes, egy spanyol és egy francia telepedett le. A cigány gyerekek számára naponta játékos foglalkozásokat tartanak gazdag, változatos programmal. Segítik őket a tanulásban, az iskolai érvényesülésben. Létrehoztak egy közösségi házat is „Teleház” néven, melyet öt főállású pedagógus segítségével működtetnek.

Gyömrőn működött a Váci Egyházmegye Cigány Pasztorációs Központja, a Ceferino Ház. Tevékenységük túlmutat a váci püspökség határain, országos programok szervezésében is részt vesznek. Kéthetente a Mária Rádióban jelentkeznek műsorukkal.

Gyöngyösorosziban a Jó Pásztor Nővérek Kongregációjának nővérei Dutra Mária Lurdes nővér vezetésével telepedtek le. Egy utcában, közvetlen, közeli kapcsolatban élnek a cigány családokkal. A cigány asszonyokkal közös akciókat, programokat rendeznek. 13–15 éves lányok számára gazdasszonyképzőt indítottak nagy sikerrel. Tanítják őket főzni, felkészítik a feleség és a családanya feladataira.

Köröm – Kiscséc – Girincs, Miskolc környéki, többségében cigányok által lakott települések, ahol Kuklay Antal és Hoffer József tevékenykedett a „Köröm Életminőségéért Alapítvánnyal” karöltve. Elsősorban gyermekek iskolai fölzárkóztatásával foglalkoztak. Kiscsécben istentiszteletet tartanak, ahol kb. 30-35 cigány gyerek és két felnőtt vesz részt. Vasárnap esténként a girincsi plébánián – főleg cigány – ifjúság számára tartanak foglalkozást. Körömben a foglalkoztató házban cigány asszonyokkal főznek, a házvezetést tanulják. Közben elolvasnak velük egy-egy történetet a Szentírásból vagy egy novelláskötetből, amit aztán megbeszélnek. Kialakítottak egy kis konyhakertet, ahol a maguk által termelt zöldséget a főzéskor fölhasználják. Az itt szerzett tapasztalatok segíthetnek abban, hogy otthoni környezetben is kialakítsanak hasonló konyhakertet.

Szendrőládon cursillo-tanfolyamokat tartanak. Külön vesznek részt rajta a férfiak és a nők, hogy az oldott, őszinte, baráti légkör gyorsan alakuljon ki. A tanfolyam három napig tart, a résztvevők száma 25-35 fő körül van. Összesen már több száz cigány származású ember vett részt a tanfolyamok valamelyikén. A mozgalomból cigány lelkipásztori munkatársak is kinevelődtek.

Kántorjánosin, Felsőregmencen, Baktalórántházán, Sajópetriben a helyi római vagy görögkatolikus lelkipásztorok a településen nagy létszámban jelen lévő cigányokkal több helyen kapcsolatot építettek. Közös zárandoklatokat, programokat szerveznek, és részt vesznek az országos cigánypasztorációs programokon. Segítséget nyújtanak a különböző szociális szükségben vagy a társadalmi kapcsolatteremtésben.

5. A cigánypasztoráció irányelvei

A Magyar Katolikus Egyház roma- / cigánypasztorációs irányelveit 2015-ben fogalmazta meg. A cigányság „mint Isten vándorló népének egy sajátos csoportja, különleges lelkipásztori magatartást érdemel, és megilleti értékeinek megbecsülése”. (*Irányelvek*, 2015: 29.)

Az irányelvek 5 pillére a következő:

1. Az evangélium hirdetése

- A Püspöki Konferencián nevezzenek ki egy cigánypasztorációért felelős püspököt (jelenleg Székely János püspök).
- Az MKPK 2014-ben létrehozta a Boldog Ceferino Intézetet, amelynek legfőbb célja, hogy a cigánypasztorációban részt vevő munkatársakat képezze, valamint a cigánypasztorációt összehangolja, segítse.
- Minden magyarországi egyházmegyének van romapasztorációs referense. A Boldog Ceferino Intézet az MKPK által jóváhagyott képzési terv szerint képzeti a cigánypasztorációs munkatársakat. A kiképzett munkatársakat, ha a megyéspüspök jónak látja, nevezze ki egyes plébániákra cigány közösség-szervezőnek, cigánypasztorációs munkatársnak. A cigánypasztorációs munkatársak segíthetik a plébános kapcsolatteremtését a cigány családokkal, esetenként végezhetik a kereszteselési oktatást, szervezhetnek családi imaközösségeket. Tevékenységük fontos a cigányság körében gyorsan terjedő szekták tevékenységének ellensúlyozására is.
- Minden teológiai főiskolán javasolt a romológia, a cigánypasztoráció és a cigány népismeret oktatása. Lehet ezt a tematikát a pasztorális tantárgy keretein belül oktatni vagy önálló tanegységként.
- A papi továbbképzések, ill. hitoktatók továbbképzése folyamán újra és újra legyen téma a cigánypasztoráció fontossága, annak módszerei, nehézségei, szükségessége.
- A szerzetes közösségek sajátos karizmájuknak megfelelően igen gyakran nagyon érzékenyen és gyorsan képesek a kor különböző kihívásaira reagálni, és így a cigánypasztorációban is tevékenyek. Szükséges és hasznos, ha az egyházmegyei és a szerzetesi kezdeményezések vezetői időről időre találkoznak, egyeztetik tevékenységüket, kicserélik tapasztalataikat.
- *A cigány származású kispapok és szerzetesnövendékek hivatását erősíti, ha időről időre találkoznak, közös nehézségeikről és örömeikről beszámolnak egymásnak, cigány és magyar, keresztény és papi / szerzetesi identitásukban megerősítést kapnak. Erre a célra a cigánypasztorációért felelős püspök időről időre hívja össze a magukat cigánynak tekintő pap és szerzetes növendékeket.*⁴

⁴ Interjúkötetünk ennek a feladatnak a fontosságát hivatott bemutatni.

2. Evangelizációs csoportok

- A cigánypasztorációs csoportok az egyházmegyei referens és a helyi plébános irányításával helyi állandó vagy alkalmoszerű programokat szerveznek (imacsoportok, bibliakörök, tánccsoportok, gyerekprogramok, ünnepek, falumissziók). Ilyen csoportok már működnek az Esztergom-Budapesti, az Egri, a Váci és a Hajdúdorogi Egyházmegyében, valamint a Miskolci Exarkhátusban.
- A lelkiségi mozgalmak (mint az Alfa kurzusok, a Cursillo, a karizmatikus közösségek, a Sant’Egidio közösség stb.) sokféle hoztak komoly gyümölcsöket a cigánypasztorációban Magyarországon is. Igen gyakran egy nagyon intenzív lelki átalakulást tudnak elérni cigány hívők lelkében, olyan átalakulást, amit a hagyományos pasztorációval évek alatt sem sikerül elérni. Ezért a mozgalmak szerepvállalása a cigánypasztorációban nagyon kívánatos. Fontos az ilyen kurzusokat, hétvégéket lehetőség szerint anyagilag is támogatni.
- A cigánypasztoráció kiemelt alkalmai a „Cigány–nem cigány találkozók”, a búcsúk (Máriapócs; Mátraverebély Szentkút; Csatka), a településmissziók, a városi keresztutak, az ünnepek (pl. Boldog Ceferino ünnepe, máj. 4.), a cigánypasztorációs szentmisék.
- Sok helyen bevált gyakorlat, hogy először családoknál szerveznek imacsoportokat, majd kb. egy évvel később ezeket a csoportokat hívják össze a templomba a romáknak külön szervezett igeliturgiára, majd később szentmisére. Ezeknek a külön cigány közösségek számára szervezett szentmiséknek lehet a cigányokhoz közelebb álló, közvetlenebb hangulata, az énekek is illeszkedhetnek a cigánység zenei hagyományaihoz. Az ilyen külön szentmisék során a cigány közösségek megtanulják a templomban való viselkedés szabályait is, ráéreznek a csend értékére, megérik és megértik a liturgia titkát. Ezután lehet aztán a plébánia közös szentmiséire is elhozni a cigány közösség tagjait.

3. A társadalom mentalitásának alakítása

- Támogatni és szorgalmazni kell a *cigány népismeret oktatását* a katolikus és az állami iskolákban kiegészítő tananyagként (osztályfőnöki órákon, pl. Székely János *Cigány népismeret* c. tankönyve alapján).
- Szintén sokat segíthet az előítéletek eloszlatásában az esélyegyenlőségi órák tartása általános iskolákban és gimnáziumokban a roma kultúráról, felzárkózásról roma és nem roma oktatókkal.
- A cigánység körében sok olyan gyülekezet is létrejön, melyeknek nincs történelmi gyökerük, nincs mély tanbeli alapjuk, a vezetők sok esetben önjelölt pásztro-

rok. A cigányság sokszor a képzettség hiánya és a nagy vallás iránti nyitottsága miatt is könnyen áldozatul esik ilyen gyülekezetek vonzásának.

- Fontos ezért a hitünk igazságainak védelme, a hitigazságok bibliai alapjának világos, egyszerű, de erőteljes megmutatása. Fontos az egyház cigány arcának megteremtése is, hiszen ezeknek a roma gyülekezeteknek az egyik vonzereje pontosan a cigány jellegükben rejlik.
- A Katolikus Egyház a börtönpasztoráción keresztül sok roma bűnelkövetővel kerül kapcsolatba. Fontos lenne a börtönből kikerülők egyházi közösségbe való beilleszkedésének segítése, valamint a megelőzés.

4. Oktatás

- A Katolikus Egyház mindenekelőtt iskolák fenntartásával segíti a cigány tanulók oktatását. Ilyen intézmények pl. a kazincbarcikai Szalézi Szakközépiskola, a Zsámbéki Premontrei Technikum, Szakközépiskola és Gimnázium, a karcagi Szent Pál Marista Általános Iskola stb.
- A Katolikus Egyház több helyen roma szakkollégiumokat tart fenn: Budapest (jezsuiták); Miskolc (görögkatolikus); Szeged (Szeged-Csanádi Egyházmegye). Külön értékük a kettős (cigány és magyar) identitás erősítése.
- A Katolikus Egyház sok helyen közösségi házakat hozott létre. Ezekben délelőtt kisgyermekes édesanyákkal, bölcsődés és óvodás korú gyermekekkel foglalkoznak, délután pedig iskolás gyerekek számára szerveznek foglalkozásokat különböző formákban. Sok helyen működik a házakban baba-mama klub, családi napközi, ifjúsági klub, tánccsoport, jogi tanácsadás stb. Sok közösségi ház biztosít lehetőséget fürdésre és mosásra, sok helyen működik szegénykonyha a rászorulóknak számára.
- A cigány nyelv és kultúra megmaradásához elengedhetetlenül szükséges volna néhány nemzetiségi középiskola létrehozása, ahol a cigány nyelvet és hagyományokat magasabb szinten is lehetne továbbadni, művelni. Kíváncsún látszik, hogy a megfelelő feltételek megléte esetén egy-egy ilyen intézmény fenntartását egyházi fenntartó vállalja.
- Fontos feladat a romológia oktatása a katolikus felsőoktatási intézményekben. Ezáltal a saját szemléletünket tudnánk továbbadni a cigányokkal kapcsolatos társadalmi döntéseket meghatározó értelmiség számára is (ld. *Apor Vilmos Katolikus Főiskola*).

5. Szociális segítség

- A munkahelyteremtés nem egyházi feladat. Ugyanakkor a keresztény életesség és a szeretetből fakadó erő sok helyen arra ösztönöz egyházi intézményeket és hívó embereket, hogy ebben a problémában is próbáljanak segíteni a lehetőségeikhez mérten. Ilyen kezdeményezések például az Egri Főegyházmegyei Karitásztvetőmag programja, a Váci Egyházmegye gyógynövénygyűjtő és befőtt programja, vagy az esztergomi baromfi program.
- A karitászt sokféle módon segíti a rászorulókat (romákat és nem romákat egyaránt), pl. gyógyszerakcióval, használt ruha vagy tartós élelmiszer osztásával.
- Fontos ügyelni arra, hogy a karitatív segítséget ne ugyanaz a személy adja, aki az evangelizációt végzi.

IRODALOM

- BÁDER Iván (2018): *Keresztény gazdasági logika – távoktatási anyag*. Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác.
- BÁDER Iván (2019): *Cigány gyerekek integrációja az oktatáspolitikai döntések tükrében*. Doktori (PhD) értekezés. PTE Oktatás és Társadalom Doktori Iskola, Pécs.
- BARTHELEMY, André (1992): *Cigányország útjain*. Lämpás, Abaliget.
- BEREK Sándor (2011): A cigány kultúra és a szakralitás a 20. században, etnográfiai kontextusban. *Mediárium*, 5(1–2): 5–14.
- DÚL Géza (2002): Krisztus „Cigányország útjain” – Cigánypasztoráció Magyarországon. *Vigilia*, 67(9): 667–677.
- DÚL Géza (2016): Két irányból közelítve. – Tapasztalatok a cigánypasztorációban. Idők jelei tanulmánykötet. Szerkesztő: Hegedűs Zoltán. Lexica Kiadó, Budapest. 176.
- GYETVAI Gellért – RAJKI Zoltán (2014): *Cigánymissziós mozgalmak hatása Magyarországon*. Cigány Módszertani és Kutató Központ, Békés.
- Irányelvek* (2015): A Magyar Katolikus Egyház roma/cigány pasztorációs irányelvei 2015.
- SZÉKELY János (2010): *Cigány népismeret*. Szent István Társulat, Budapest.

Destruktív jogosultság és megbocsátás az életút tükrében

DR. MÁNDI NIKOLETTA

Jelen tanulmány két kimondott célt igyekszik megvalósítani: egyrészt próbál rátekin-
tést nyújtani arra a tapasztalásra, amely a kötetben prezentált hat interjú megszületését
kísérte, másrészt az egyik interjú történetfűzését követve, olyan gondolatokat igyekszik
abból megszólaltatni, felerősíteni és interpretálni, amelyek további közös gondolkodásra
ösztönöznek, elsősorban Böszörményi-Nagy Iván kontextuális rendszerének egyes fogal-
maira építve.

Az egymással való beszéd, a másik történetének meghallgatása, az arra való reflexió
és ennek nyomán a beavatkozás – legyen az közvetett, vagy közvetlen – egyértelműen
narratívákra épül. Ez a gondolat vezetett minket, amikor megszületett bennünk a kötet
gondolata. Kivételezett helyzetben vagyunk, hiszen a kérdezés lehetősége, majd a kér-
désekre adott válaszok által generált dialógus publikussá tétele nem mindenki számára
adott. Ugyanakkor éreztük a feladattal járó felelősséget is. A diskurzusok tematizálásá-
nak, a „láthatóvá tételnek” van tétje. Éppen ezért a kérdezői pozíciónk és attitűdünk nem
pusztán passzív meghallgatást tűztek ki célul: az volt a kiindulópontunk, hogy a szemé-
lyes történetek kollektív mintákat hordoznak magukban, így azok feszültséget generál-
hatnak a társadalomtudományok területén. Cigány származású papokkal készített inter-
júk pedig – az alulreprezentáltságból fakadó „különlegesség” miatt – még erőteljesebben
hordozhatják az értelmezések sokszínűségének a lehetőségét.

A makroszintű folyamatok valójában az individuum szintjén kezdik el hallatni hang-
jukat. Az identitás mára már nem tekinthető adottnak, természetesnek, azt létre kell hoz-
ni s meg kell konstruálni: „össze- és szétszerelhető”, elfogadott és vitatott (HOLSTEIN-
GUBRIUM, 2000). Ez az állítás különösen érvényes interjúalanyainkra. A társadalomtudós
egyik feladata, mikroszinten, hogy az egyéni élettörténetek rekonstrukciójának és de-
konstrukciójának pozitív hatásait kiemelve segítse „beszélgetőpartnereit” az újramesélés
folyamatában, makroszinten pedig biztosítsa a „társadalmi láthatóságot”, a marginális
vagy a különleges helyzetű csoportok megismertetését a társadalom egyéb szereplőivel.
Annak ellenére, hogy kérdezőként mi irányítottuk a beszélgetések dinamikáját, és mi ha-
tároztuk meg azok tartalmát, relációs szemszögből nézve mégis fontos volt számunkra,
hogy elkerüljük mind az individualisztikus, mind pedig a strukturalista magyarázatokat,

illetve hogy ne essünk a redukcionizmus és a relativizálás csapdájába. A beszélgetésekben jelen lévő folyamatos reflexió magában foglalja az adott szituációban való részvételt, megfigyelések alkalmazását, valamint a helyzet megértésére vonatkozó különféle elképzeléseinket is. Ez egy olyan állandó folyamat, amely kísérleti hozzáállásokat rejt magában. Bízom benne, hogy az olvasó számára is megmutatkozik ez a kísérletező jelleg.

Az interjúzás technikája nem követte a tudományosság kritériumait, nem szeretttük volna, hogy műfaji sajátosság, módszertani követelmény korlátozza kíváncsiságunkat. Sokkal inkább törekedtünk arra, hogy őszinte, mély érdeklődésünk mesterségesen kovácsolt tabuk nélkül érvényesüljön. Arra is törekedtünk, hogy kulturális toposzok általi meghatározottság se befolyásolja az interjúalanyainkhoz való kapcsolódást. Sok szempontból tehát szubjektív elemeket is tartalmaz majd az itt következő elemzés.

A kérdezői szituáció alapállása a következőképpen rajzolódott ki: két személy kérdezt, mindketten a felsőoktatás szereplői, „magasértelmiségiek”. Egy cigány férfi és egy nem cigány nő. A másik oldalon hat cigány férfi, istenes emberek, különböző életkorban, az egyházi szerepkörüket tekintve a hierarchia különböző lépcsőfokain. Már az alaphelyzet is többszörösen összetett. Hogyan és mit van jogunk kérdezni? Előnyt élvez-e a kérdezői szabadság kapcsán a cigány értelmiségi férfi? Több joga van-e a mélyebb „belekérdezésre”? Tegeződünk? Magázódunk? Ki ajánlhatja fel ezt? Mi dönt? A nem? A kor? A társadalmi státusz? Mi van „előrébb” vagy „fentebb”: a világi vagy az egyházi pozíció? A szent vagy a profán? Egyáltalán: Van-e létjogosultsága ennek a kötetnek? Csak erősíti a létező sztereotípiákat vagy megbontja azok falát? Ezek a véget nem érő kérdések, gondolatok sajátos hiperreflexiós kört mintáznak. Egy idő után úgy érzi magát a kérdező, hogy bármilyen kutatói / kérdezői / értelmezői alaphelyzet egyfajta interpretatív antropológiát hoz létre, amely a kultúrát magát is autonóm praxisnak tekinti (RICOEUR, 1999) – éppen ezért a leghétköznapibb társas cselekvések (mint a mi beszélgetéseink) is a társadalmi valóság szervezésére és megértésére irányulnak. Ez a gondolat vezetett minket, két kérdezőt.

A félig strukturált interjú kérdéseinek összeállításánál elsősorban az vezérelt minket, hogy az életutakra való rálátás egyértelmű legyen, ezért döntöttünk az élettörténeti linearitás mellett. Az volt az előfeltevésünk, hogy ezek az életutak a sajátos szociokulturális környezet által kijelölt cselekvésstratégiákat dominánsan rajzolják ki, teszik láthatóvá. Igyekeztünk közelebb kerülni annak megértéséhez, milyen háttérmotivációk azonosíthatók az egyes életutakban a személy és a hivatás egymásra találásának mintázataiban, illetve milyen élettörténeti csomópontok ragadhatók meg a hivatásválasztás mögött, azaz milyen negatív vagy pozitív szocializációs előzményű pályadiszpozíció bontakozik ki az interjúk szövegeiben.

A következő fő- és alkérdések fogalmazódtak meg bennünk:

- Kérem, meséljen *a gyermekkoráról, a származási családjáról!* (Milyen milióban nőtt fel, hogyan tudná jellemezni a családon belüli kapcsolatokat? Milyen volt családjának szociokulturális háttere? Milyen emlékei vannak a településről, ahol felnőtt? Milyen örökséget kapott ettől a színtértől? Hogyan tudná összességében jellemezni az adott kontextust? Fel tud-e idézni az Ön számára olyan fontos, családi narratívumot, amelynek hozománya szerepet játszik az identitása kialakulásában – legyen az szakmai vagy személyes. Hordoz-e a családja történelmi traumatizációt, illetve történetek-e nagy családi krízisek a családi életciklusok során?)
- Kérem, lépünk tovább *a középiskolás évekre!* (Ez ugyanazon a településen zajlott, ahol a kisgyermekkor? Hogyan emlékszik vissza a közösségre? Voltak-e a tanulás és a személyes fejlődés területén előremozdító vagy hátráltató tényezők, személyek? Tudta-e már ekkor, hogy szeretne továbbtanulni, illetve voltak-e erről konkrét elképzelései? Elősegítette vagy hátráltatta a közvetlen környezete a teljesítményt, a függetlenséget, az önállóságot és az individualizációt? Befolyásolta-e a családja szocioökonomiai státusza / származása Önt mint gyermeket? Hogyan hatott a családban a gyermekekre a család kulturális és vallási háttere? Volt-e jelentős kortárscsoporthatás ezekben az években? Milyen közösségek vették körül?)
- Hogyan valósult meg a *továbbtanulása?* (Egyértelmű döntés volt, vagy több elágazással vezetett az út a szemináriumig? Hogyan fogadta a közvetlen környezete a döntését? Hogyan emlékszik vissza a szemináriumi életére? Van-e olyan esemény, emlék, amely meghatározó ezekből az évekből? Van-e megtéréstörténete, illetve „elhívástörténete”? Milyen emlékeket hordoz a szemináriumi közösségi életről? Hogyan tudná jellemezni személyes hitét, hitéletét? Látja-e, s ha igen, miben látja a jelentőségét a „cigány pap” szerepének? Van-e bármiféle jellegzetessége, illetve felelőssége ennek a szerepnek?)
- Térjünk rá *a lelkipásztori hivatással* járó kérdésekre! (Hol kezdte a szolgálatot? Mennyi ideje szolgál? Milyen színtereken? Cigány származása jelölt-e ki bármilyen speciális feladatot az Ön számára az adott egyházmegyén belül? Mi az, ami-ben meghatározná a szakmai hitvallását? A cigánypasztoráció mennyiben fontos az Ön számára? Hogyan lehet összeegyeztetni a papi hivatást az egyház szociális szerepvállalásával? A gyülekezete hogyan fogadta be mint cigány papot? Milyen tapasztalatai vannak az elfogadottság-elutasítottság dimenzióiban? A homileतिकai praxisában lehetséges-e bármilyen, csak Önre jellemző stílust azonosítani?)
- Kérem, fogalmazza meg egy-két mondatban, hogyan tekint hivatására!

A következőkben az Orsós Zoltánnal készített interjú alapján a narratíva fő gondolati ívét igyekszünk rekonstruálni. A szöveg központi motívuma a *megbocsátás*. SZONDY (2006) tanulmányában McCULLOUGH-ra és WITVLIET-re (2002: 446–457) hivatkozva „a megbocsátást megkülönbözteti a kegyelemtől (ami jogi és teológiai fogalom is), az elnézéstől (ami magában foglalja a tett igazolását), a mentségkereséstől (ami azt implicálná, hogy enyhítő körülmények vezettek a tettehez), a felejtéstől (ami a sérelemre vonatkozó emlékenyom elhalványulását jelenti) és a tagadástól (ami arra vonatkozik, hogy a személy nem tud vagy nem akar szembenézni az őt ért sérelmekkel)”. Megbocsátásnak tehát a szerző az áldozat – elkövetőre irányuló – gondolataiban, érzelmeiben és / vagy viselkedésében bekövetkező proszociális változását nevezi. Bár számos megbocsátás-definíció létezik, ezek egy dologban megegyeznek: amikor az emberek megbocsátanak, (érzelmi és kognitív) válaszaik azok irányába, akik megsértették őket, egyre pozitívabbá válnak.

Létezik egy másik olyan elmélet is, amely alátámasztja a megbocsátás fontosságát és amelynek ismeretelméleti hátterére, valamint fogalmaira koncentrálnunk a következőkben. Ez a Böszörményi-Nagy Iván által kidolgozott kontextuális családterápiás irányzat (BÖSZÖRMÉNYI-NAGY-SPARK, 1984; BÖSZÖRMÉNYI-NAGY-FRAMO, 1985; BÖSZÖRMÉNYI-NAGY-KRASNER, 1986; BÖSZÖRMÉNYI-NAGY, 1987). A „kontextuális” kifejezés a múlt – jelen – jövő vonalát jellemző folyamatjellegre s azok állandó, generális összefüggéseire utal. A transzgenerációs kapcsolati mintákat vizsgáló iskola a családot szociális rendszerként tételezi, ám egyedi jellege abban áll, hogy az egyén pszichológiai folyamatain és a család interakciós struktúráján túl, az emberi kapcsolatok egzisztenciális dimenzióját helyezi érdeklődése fókuszába (SZÉKELY, 2000: 437).

Az emberi kapcsolatok öt dimenziója alapján Böszörményi-Nagy Iván kontextuális koncepciója az emberi kapcsolatokat dialektikusan szemléli, látásmódja minden résztvevő nézőpontját érinti. Elmélete szerint a kapcsolati tényezők egyben kapcsolati paradigmák is, melyek a kapcsolati valóság vizsgálatának és megértésének egy-egy érvényes területét ölelik föl. (KURIMAY, 2003: 202; BÖSZÖRMÉNYI-NAGY, 1987.)

1. A tárgyiasítható tények dimenziója a megváltoztathatatlan determinánsokat tartalmazza. Az életkor, a nem, a származás, a genetikai adottságok, a családi konstelláció, annak működése, struktúrája, a mikromilión túli, az életet befolyásoló, külső környezeti tényezők, hatások, a szociokulturális háttér, az adott történelmi események – mind olyan tényezők, amelyek meghatározó jellemzői kapcsolatainknak, s amelyek határokat szabnak cselekvéseink tekintetében.
2. Az egyéni pszichológiai dimenzió a gondolkodás folyamatát, a kognitív képességeinket, az érzelmi reakcióinkat, mentális működésünket, a tudattalan motiváci-

óinkat és az énvédő, elhárító mechanizmusainkat foglalja magában. Valójában a koping stratégiák, az alkalmazkodási képességek, az adaptációs kísérleteink helyszíne ez, akár tudatos, akár tudattalan szinteken zajlanak ezek.

3. A tranzakcionális minták dimenziója valójában a rendszerszemléleti paradigma alkalmazását jelenti. A jellemző kommunikációs sémák, a felvállalt és a nem felvállalt szerepek, a viselkedés és annak kontrollja, az érzelmi bevonódás és válaszkészség jelenségei, az együttélés minősége, a kapcsolati struktúrák, a csoportpreferenciák tartoznak ide.
4. A kapcsolati etika mint a megszolgált bizalom dimenziója: A közeli és a vérségi kötelékekben olyan jelenségek játszanak szerepet, amelyekben a kapcsolat igazságossággal és lojalitással függ össze. Ez a dimenzió tartalmazza a bizalmat, annak következményeit a család tagjaira, a kapcsolati források megalapozását, a sérülések megelőzését.
5. Az ontikus dimenzió a humán kapcsolatok olyan sajátos természetére utal, amely a kölcsönös interdependencián túl, függetlenné válik a kapcsolatban részt vevők egyéni szükségleteitől és interakciótól. A mindentől független, létezésünkől eredő függés egymástól, az ember és a lét, az ember és a létező közötti, egzisztenciális gyökerű kapcsolat.

A megbocsátás fogalma, a kapcsolati etika és az ontikus dimenzió az, amely dominánsan megjelenik a vizsgált interjúban.

Gyermekként megtapasztaltam az erőszakot, az alkoholizmust, a szenvedélybetegségeket. Ezek mindennaposak voltak a környezetemben és tapasztalatként állandóan az utamba kerültek. Az erőszak és a brutalitás a mindennapjaink része volt, ebben kellett élnünk. Mondhatni, hogy alig volt stresszmentes napunk, alig volt életünk. Ez senkit nem érdekelt körülötünk: sem a társadalom – mármint a társadalmi szociális ellátórendszer –, sem a falunkban a közvetlen környezet nem reagálta le ezt a szenvedést.

A szövegrészlet – a fentiek értelmében – azonosítható mintákat hordoz, például olyan transzgenerációs hatásokat, melyek az elsődleges szocializáció során, a származási család struktúrájában vagy működésében gyökereznek. Böszörményi-Nagy Iván kontextuális iskolájának egyik központi fogalma a kapcsolati etika (relational ethics) kategóriája. A fogalom az egzisztenciális egymásrautaltságot közvetíti, a létnek azt a mandátumát, hogy az igazságosság, a kölcsönös megbízhatóság és az egymásért vállalt felelősség kapcsolati jellemzőként legyen jelen életünkben. Az etikai egyensúly (balance between give and take)

átfogó alapelve, az adás-viszontátadás etikai mandátuma ugyanakkor negatív irányban is kifejtheti hatását. Fontos megértenünk, hogy a szociokulturális egyenlőtlenségek, a diszkrimináció, a társadalmi, politikai, gazdasági igazságtalanságok alapvetően hatnak a családok életére, működőképességére és fejlődésére. Interjúalanyunk életében ugyanakkor nemcsak az elsődleges szocializáció során megélt diszfunkciók, hanem a másodlagos szocializációs környezet diszfunkcionalitása, sőt az ún. rendszerabúzus megjelenése is nehezítette a személyes életút kibontását. Az elbeszélésben olyan jelenségek realizálódnak, mint a reakció és válasz nélkül hagyott szenvedés, az ebből fakadó illúzióvesztés, a családszerkezet folyamatos változása, a hagyományos generációs szerepek fellazulása, a kitaszítottságélmény, a gyermekvédelmi rendszer anomáliái, a szignifikáns személyek hitelességének hiánya, s mindennek nyomán egyfajta kompenzáló identitás kialakítása az elbeszélő részéről. Az etikai egyensúly teljes megbomlását követhetjük végig.

Én akkor elhatároztam, hogy bosszút fogok állni. Tele volt a szívem bosszúval, gyűlölettel, és eldöntöttem, hogy bíró akarok lenni, hogy eszköz legyen a kezemben arra, hogy igazságot szolgáltatthassak. Összekombináltam az akkori kis tyúkeszemmel, hogy a bíró az egy okos ember, és tanulnom kell, hogy azzá válhassak. Ezzel a bosszúkésztetéssel feküdtem, ezzel ébredtem, ez volt az útítársam. Valójában egyáltalán nem érdekelték az emberek, nem a közegre figyeltem, hanem a céljaimra.

Böszörményi-Nagy másik fontos fogalma, a destruktív jogosultság jelenik meg az elbeszélésnek ebben a részletében, amely elsősorban a kapcsolati etika teljes hiányának megélése miatt eszkalálódik. A delegáció, a parentifikáció és a gondoskodástól való megfosztottság élménye miatt a destruktív jogosultság és a bosszú iránti igény jelent meg az elbeszélő életében. A „revolving slate”, azaz a destruktív kapcsolatok ismétlődő körbeadása SZÉKELY (2000) szerint nem megtorlás, hanem a kapcsolati korrupció miatt létrejövő sérülés továbbadása. Ez egy tudattalan tendencia, tehát nem egyértelműen a megbántó fél felé irányuló megtorlás, hanem harmadik személyre vetített harag. (SZÉKELY, 2006.)

Már régóta tervezem, hogy egyszer írok egy könyvet, aminek az lenne a címe, hogy A legszebb hegeim. Mert a gondolataim és a megéléseim nagy része sebekhez kapcsolódik. Mégis mára már mondhatom azt, hogy nem sebtől vezérelten élek. Az életem, a papságom és a mostani utam szép válasz mindarra a mocsokra és keszekuszaságra, ami a gyerekkoromat jellemezte egészen a serdülőkoromig. Szerencsésnek mondhatom magamat, hogy voltak rehabilitációs pillanatok is, nyilván ezért ülök most itt.

Beszélgetésbe elegyedtünk: elsősorban a zárkózottságomról és a rajtam érzékelhető indulatról kérdezett. Ő pedig olyan gyönyörűen beszélt az Isten irgalmáról és szeretetéről, hogy a Jóisten elvette a lelkemből a bosszút. Úgy mentem el tőle, hogy egy tonnát raktam le magamról. Ekkor éreztem először életemben a megbocsátás követelményét. Megbocsátottam a szüleimnek, a környezetemnek. Megbocsátottam a fájdalom és a diszkrimináció miatt, azért, hogy nem volt normális gyerekkorom és normális életutam, és úgy általánosságban, mindenért megbocsátottam mindenkinek. Amikor elindultam tőle, azt mondta nekem: „Igen, a Jóisten tényleg azt akarja, hogy bíró legyél, de a gyóntatószékben legyél az, és az irgalmát osztogasd.”

A fenti részlet az eredeti helyzettől és identitástól való elszakadást jeleníti meg, a bosszú liminalitásában való létezés után a rehabilitáció lehetőségét. A korrekatív emocionális élményt nyújtani tudó referenciaszemélyekkel való találkozás hatására visszailleszkedési kísérlet történik a kollektív társadalmi térbe, az emberek közé. Az interjú teljes szövege hatalmas ívű kört formáz. A veszteséget kompenzáló mechanizmuson túllépő stratégiát, ideológiát rajzol ki, amely a személyes veszteség történetét azt nyereséggé transzformáló metanarratívába helyezi. A hit és Isten szeretetének megtapasztalása megbocsátást hív életre.

Végső soron engem ebből a világból már csak az irracionális dolgok érdekelnek. Ez a fajta érdeklődés a gyermekkorom, illetve az életutam hozománya. Mindig is vonzott az irracionális. Például az, hogy az Isten miért rohant ennyire értelmetlen módon közénk akkor, amikor még szálláshelyet sem adtunk, amikor kihűlt a szeretet. Vagy hogy miért ült le a vámosokkal egy asztalhoz, miért bocsátott meg a bűnös asszonynak. Olyan sok irracionális van az Istennek, ami a befogadásról, az elfogadásról, a szeretetről, a megbocsátásról szól. Tehát nem tudom másban föloldani a velem történeteket, csakis ebben az isteni irracionálisban.

A fenti szövegrészlet kapcsán egy másik kulturális analógia, a páli egyetemességkonceptió felidézésével zárjuk a tanulmányt.

A páli metanoia* a régi én haláláról és egy új én születéséről szól. A metanoia szcenáriójában minden régi identitás, jog és előjog, társadalmi vagy vagyoni státusz, rang,

*A *Magyar Katolikus Lexikon* a „metanoia” következő meghatározásait nyújtja: „*megtérés* (gör. *metanoia*, lat. *conversio*): a kárhozat felé tartó ember megfordulása, jó ill. jobb útra térése. Ellentéte a $\rightarrow$ hűtlenség ($\rightarrow$ apostázia, $\rightarrow$ hitehagyás). – 1. *Vallástörténetileg* azokban a vallásokban, melyek az üdvösségnek az egész személyes életet átfogó útját hirdetik, a $\sim$ a megszabott életformák elsajátítását jelenti. Csak a nagy vallásokban kezd elkülönülni a $\sim$ a megszentelt rítusok által történő újjászületéstől, miközben mindkét folyamat megjelölése terminológiailag továbbra is megegyezik. A $\rightarrow$ pietizmusban és a $\rightarrow$ metodizmusban a belső $\sim$ v. föltámasztás elválik a szentségtől, és élményjellegének különleges hangsúlyozásával az üdvösség elnyerésének döntő eseménye lesz. – 2. *Valláslélektanilag* a $\sim$ az akarat jóra fordulása, az érzület megváltozása, lelki átalakulás ($\rightarrow$ matanoia), $\rightarrow$ újjászületés a hitben ($\rightarrow$ beavatás, $\rightarrow$ kegyelem, $\rightarrow$ megigazulás). – 3. *Erkölcseleg* a $\sim$ elfordulás a $\rightarrow$ rossztól, amiben Isten nincs jelen, a bűnös lélettől, és a jóhoz, Istenhez fordulás. – 4. *A lelki életben* a $\sim$ magasabb szintre lépés a $\rightarrow$ tökéletesség útján. Többször is megtörténhet, ezért beszél a lelkiség tud-a második és harmadik $\sim$ ről. – 5. *A Szentírásban* a bűn héber alapszava a *het, hatat*, értelme: elhibázás (a parancsolt jó elmulasztása), ellentétes értelmű fogalom párja a $\sim$ (*súb, tesubá*).”

nem, nemzetiség, privilégium stb. a maga helyén hagyva kerül meghaladásra, mintegy zárójelbe téve és integrálva az új Egybe. (BORBÉLY, 2018.)

Az új identitás és narratíva a régi alapján születik meg, s az „új” retroaktívan ad értelmet a „réginek”. Az interjúban megfogalmazott megbocsátás / megtérés folyamata nem egy vilanásszerű radikalizmus, nem jelenti a „Saulus-identitás” megszűnését, hiszen az nem válik összeegyeztethetetlen minőséggé a „Paulus-identitás” kialakulásával sem. (Vö. ZIZEK.)

Ha választanom kellene, én azt mondanám, hogy sokkal inkább egy vallás nélküli humanizmust választanék, mint egy emberiség nélküli hitet. Amikor előítélettel vagyunk egymással szemben vagy intoleránsak vagyunk azért, mert valaki más, vagy akár közönyösek vagyunk, mert más a bőrszíne – akkor elmondható, hogy hiányoznak az emberi vonások.

Megdöböntő módon reflektál ezekre a gondolatokra BORBÉLY (2018) írása. A szerző szerint „ez a hermeneutikai stratégia nem az új destrukcióját, hanem a réginek a régít meghaladó egyetemesbe való integrációját célozza. Ez okozza, hogy a kereszténység egyszerre hordozza magában a konzervatív és a forradalmi identifikáció lehetőségét. Míg azonban a kereszténységgel való konzervatív azonosulás hajlamos a kereszténység eseményszerűségét domesztikálni, pusztá kulturális otthonossággá vagy a kulturális otthonosság utáni nosztalgiává tenni, így ellentmondásba kerül az alany egyetemességének keresztényi követelményével, addig a kereszténységgel való forradalmi vagy politikai identifikáció a keresztény egyetemesség depolitizációra irányulásával, a társadalmi-történelmi dimenzió relativizálásával (azaz metafizikus kiindulópontjával) nem tud mit kezdeni, így az egyetemesség követelményét morális vagy humanista perspektívába fordítva torzítja el.”

Értelmezésben Orsós Zoltán e kötetben olvasható hitvallása, a gyermekkorában tapasztalt totális deprivációból fakadó destruktív jogosultsága ellenére mindkét említett identifikációs gyakorlatot elkerüli, és a hit általi egyetemes kiengesztelődést állítja életének, hivatásának fókuszába.

IRODALOM

- BORBÉLY András (2018): *Egyetemes alany*. (AKPH: Hisz Sztori /Kis Kece/) <https://ujsem.org/2018/09/10/egyetemes-alany-akph-hisz-sztori-kis-kece/> (Utolsó megtekintés: 2024. szeptember 25.)
- BOSZORMENYI-NAGY, Ivan (1987): *Foundations of Contextual Therapy: Collected Papers of Ivan Boszormenyi-Nagy*, M. D. Brunner/Mazel, New York.

- BOSZORMENYI-NAGY, Ivan – FRAMO, James L. (1985): *Intensive Family Therapy: Theoretical and Practical Aspects*. Harper and Row, New York. (Brunner/Mazel, New York.)
- BOSZORMENYI-NAGY, Ivan – KRASNER, Barbara (1986): *Between Give and Take: A Clinical Guide to Contextual Therapy*. Brunner/Mazel, New York.
- BOSZORMENYI-NAGY, Ivan – SPARK, Geraldine M. (1984): *Invisible Loyalties: Reciprocity in Intergenerational Family Therapy*. Harper and Row, New York. (Brunner/Mazel, New York.)
- GEERTZ, Clifford (1994): Az ideológia mint kulturális rendszer. (Ford. Fejér Balázs.) In: *Uő: Az értelmezés hatalma*. Századvég Kiadó, Budapest. 22–62.
- HOLSTEIN, James A. – GUBRIUM, Faber J. (2000): *The Self We Live By: Narrative Identity in a Post-modern World*. Oxford University Press.
- KURIMAY Tamás (2003): A kontextuális terápia és alkalmazása pszichiátriai megbetegedésekben. In: *Család – pszichiátria – terápia*. Szerk. Koltai Mária. Medicina Könyvkiadó Rt., Budapest. 198–224.
- MCCULLOUGH, Michael E. – WITVLIET, Charlotte vanOyen (2002): The Psychology of Forgiveness. In: C. R. Snyder, S. J. Lopez: *Handbook of Positive Psychology*. Oxford University Press, New York. 446–457.
- RICOEUR, Paul (1999): Emlékezet – felejtés – történelem. In: *Narratívák 3*. Szerk. Thomka Beáta. Kijárat, Budapest. 51–67.
- SZÉKELY Ilona (2000): Kapcsolatainkban léteünk. Böszörményi-Nagy Iván kontextuális terápiajának rövid ismertetése. *Pszichoterápia*, 9(6): 437–444.
- SZÉKELY Ilona (2006): *Pszichoterápia és vallás – újraközeledés*. Animula Kiadó, Budapest.
- SZONDY Máté (2006): A megbocsátás pszichológiája: kialakulása, hatásai és fejlesztése. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 7(1): 15–34.
- ZIZEK, Slavoj (2011): *A törékeny abszolútum. Avagy: Miért érdemes harcolni a keresztény örökségért?* Typotex, Budapest.

Szójegyzék

Az interjúk szövegében *dőlt betűk* jelzik a Szójegyzékben magyarázott kifejezéseket.

alba – latin szó ('fehér'): miseing. Bokáig érő, bő ráncokban eső, fehér, szűk ujjú, szűk egyházi ruha. A lelki tisztaság jelképe, amely a liturgia, azaz a szent cselekmény végzéséhez elengedhetetlen. A II. Vatikáni Zsinat óta bármely szolgálattevő viselheti; a szabása változatos lett. (Vö. DIÓS ISTVÁN – VICZIÁN JÁNOS [szerk.]: *Magyar Katolikus Lexikon I.* Szent István Társulat, Budapest 2008. 118.)

áldozópapok – Az egyházi rend szentségének három fokozatát különbözteti meg Egyházunk: a püspöki, áldozópapi és diakónusi szolgálatot. Az *áldozópap* kifejezés a katolikus papoknak a szentmiseáldozat bemutatására utaló neve.

ároni áldás – Az ároni áldást a Bibliában, a Számok könyvében találjuk meg. A zsidó templomi liturgiák záróáldása lehetett. A katolikus szertartásban nem honosodott meg. A szövege, amelyet megzenésítettek – így pl. gitárkísérettel – a következő: „Áldjon meg az Úr és oltalmazzon! Ragyogtassa rád arcát az Úr és legyen hozzád jószágos! Fordítsa feléd arcát az Úr és szerezzen neked üdvösséget!” (Szám 6,24–26.)

bérmálkozás lásd *elsőáldozás*, *bérmálkozás*

bibliaóra – A bibliaóra a keresztény embert abban segíti, hogy mélyebben megismerje az Isten szavát, vagyis a Bibliát. A plébánián, a közösségi házban vagy a templomban szokás tartani. A bibliaórát egy pap vagy egy szakképzett hívő vezeti, aki a Szentírást értelmezi az Egyház tanításának fényében, vagyis (meg)magyarázza azt a hiteles bibliakommentárok segítségével. Magában foglalja a különböző részletek ismertetését, felolvasását és a szöveg közös megbeszélését.

cölibátus – jelentése 'papi nőtlenség'. A Római Katolikus Egyházban az áldozópapok a pappá szenteléskor a mennyek országáért örök és teljes tisztasági fogadalmat tesznek, azaz nőtlenséget fogadnak, hogy osztatlan szívvel tudjanak kapcsolódni Krisztushoz, illetve szabadabban oda tudják szentelni magukat Isten és az emberek szolgálatára.

cölobsz, *cölebsz* lásd *cölibátus*

Cursillo – Az Egyház számos lelkeségi mozgalmat tart számon. A mozgalmak céljai a következők: 1. elmélyült lelkiség, 2. a hit továbbadása, 3. közösségi élet gyakorlása és testvériség, 4. küldetés:

világ szolgálata, 5. laikusok (hívők) és hierarchia (papság) újfajta megjelenítése. Összegezve: a hit elmélyítése, a közösségi élet megélése. A Cursillo egy spanyol eredetű lelkeségi mozgalom, amelyről Székely János szombathelyi megyéspüspök így ír: „*A cursillo mindenekelőtt nem tanfolyam, nem egy lelkigyakorlat, hanem élmény. Ezért nem lehet pontosan meghatározni és leírni. Át kell élni.*” (Vö. <http://www.cursillo.hu/customPages/a-cursillorol?subSiteId=1>) Papok és laikusok által vezetett háromnapos intenzív hétvégét vesz igénybe. Célja a hit megerősítése és megújítása, az egyházi és társadalmi felelősség elmélyítése és kisközösségek kialakítása.

diakónus – Az egyházi rend szentségének három fokozatát különbözteti meg Egyházunk: a püspöki, áldozópapi és diakónusi szolgálatot. A diakónus vagy más néven „asztalszolga”, szerep a diakonátus szentségében részesült klerikus. Megkülönböztetünk átmeneti és állandó diakonátust. Az átmeneti diakónust a későbbiekben áldozópappá szentelik, viszont az állandó diakónus, aki lehet nő vagy nőtlen, nem részesül az áldozópapság szentségében. A gyóntatás és a szentmise-bemutató kivételével minden szolgálatot elláthat, de csak azokat, amelyekkel a megyéspüspök vagy a plébánosa megbízza. Így pl. keresztesítés, esketés – kivéve, ha az egyik fél görögkatolikus –, prédikáció mondása, temetés és egyéb szentelmények kiszolgáltatása stb.

előjárók lásd *szemináriumi előjárók*

elsőáldozás, bérmálkozás – A Katolikus Egyház hét szentséget tart számon, ezek közül az első három beavató szentségeknek nevezik, ezek a keresztény élet alapjait képezik. A *keresztség szentsége* által válunk teljes tagjává az Egyháznak, amely karakterisztikus szentség, vagyis csak egyszer lehet felvenni. Az *elsőszentáldozás* az az alkalom, amikor egy hívő ember először veszi magához az Oltárszentséget, azaz Krisztus Testét a kenyér, vagyis a Szentostya színe alatt, amely szentséget Jézus az utolsó vacsorán alapított. A *bérmálás szentsége* az első pünkösdhöz, vagyis a Szentlélek kiáradásához kötődik. A bérmálást rendes esetben püspök szolgáltatja ki, rendkívüli esetben pedig a püspök megbízhat áldozópapot a szentség kiszolgáltatására. A bérmálás a Szentlélekisten kiáradása által megerősíti a hívő keresztségkor megvallott hitét, teljessé teszi az akkor kapott kegyelmeket és még szorosabban kapcsol hozzá Krisztus Egyházához.

felolvasói rend lásd *kisebb rendek*

filia – latin szó, jelentése 'leány'. A plébániához csatolt lelkipásztori hely, település. Félegyháznak is szokás nevezni. A plébánia látja el és az anyakönyvezés is ott történik.

homiletikai praxis – A homiletika egyházi szónoklattan, amely a papnövendéket az igehirdetésre, prédikációkra, szentbeszédre készíti fel. A homília a prédikáció egy fajtája, amely a liturgiában (pl. szentmisében) elhangzott bibliaszakaszt vagy más miseszövegrészt magyaráz, fejt ki. Az *Egyházi Törvénykönyv* szerint homíliát püspök, áldozópap és diakónus mondhat (767. kánon 1. §).

kántor – az a személy, aki a liturgiákon vezeti az énekeket.

kateketika – a teológia (hittudomány) egyik segédtárgya, amely a hit átadásának módszertanával foglalkozik a humán tudományok (pedagógia, didaktika) eredményeinek és módszereinek segítségével hívásával. A papképzésben és a hitoktatóképzésben jelentős szerepet tölt be. Korábban az Egyház a *katekézis* szó helyett a *hitoktatás* kifejezést használta a hit átadására, illetve a keresztény életbe való bevezetésre.

kereszt búcsúja – a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepe. Szent Ilona császárné a 4. században találta meg Jézus keresztjét. Nagy Konstantin édesanyja elzarándokolt Jeruzsálembe és kiásatta a keresztet a Kálvárián. Három kereszt is előkerült, azonban nem tudták megállapítani, hogy melyik lehetett Krisztusé. A helyi püspök, Makárius mindhárom keresztet hozzáértette egy beteg asszonyhoz, aki az egyiktől visszanyerte az egészségét, meggyógyult. Így sikerült megállapítani, hogy melyik volt Krisztusé. 355. szeptember 13-án szentelték fel a Nagy Konstantin császár által emelt Szent Sír-bazilikát. A következő napon, szeptember 14-én mutatták fel először a megtalált ereklyét a nép jelenlétében. Ezt a liturgikus cselekményt minden évben elvégezték. 614-ben a perzsák elrabolták a Szent Keresztet. 628-ban Hérakleiosz császár szerezte vissza, aki azt meztláb, saját lábán és egyszerű öltözékben vitte vissza Jeruzsálembe.

kisduktor – az a felsőbb éves kispap, akit a papnevelő intézet elöljárói jelölnek ki arra a feladatra, hogy az elsőéves kispapokat bevezesse a szeminárium életébe, vagyis ő az elsőévesek segítője.

kisebb rendek – A Katolikus Egyházban léteznek szolgálatok, amelyeket ún. kisebb rendeknek nevezünk, és amelyeket a püspök ad fel egy szentmise keretében. Ezt az eseményt nem szentelésnek, hanem avatásnak nevezik. Elsősorban a papságra készülő személyek veszik fel először a lektori (felolvasói), majd később az akolitusi (áldozatói) szolgálatot. Jelenleg az erre alkalmas hívő, ún. civil férfiak is felvehetik a kisebb rendeket, amennyiben a püspök szükségesnek látja. A bizánci szertartásban a következő fokozatokat ismerjük: felolvasó, éneklő és szubdiakónus.

kolláré – a latin *collum* ('nyak') szóból származik: kemény gallér, a klerikusi öltözék része. A reverenda nyakrészére erősített keményített vászon vagy a galléron belül hordott fehér műanyag csík, melyre a reverenda színének megfelelő kis „szakállat” varrnak. Papi civil esetében a mellényt helyettesítő gallér. (Vö. DIÓS ISTVÁN – VICZIÁN JÁNOS [szerk.]: *Magyar Katolikus Lexikon VII.* Szent István Társulat, Budapest 2002. 79.)

licencia – a latin *licentia* – *licet* ('enged') – szóból származik. A teológiai képzésben az egyetemi (baccalaureátusi, MA-szintű) tanulmányok után elnyerhető tudományos fokozat, amely teológiai (elsősorban főiskolai) karon való tanításra jogosít fel. A PhD (doktori) képzésre csak licencia fokozattal lehet jelentkezni és felvételt nyerni.

licenciátus lásd *licencia*

liturgia – a görög *leiturgia* ('közszolgálat') szóból származik, amely eredetileg a nép, a közösség számára végzett nyilvános cselekvést jelentette a görög kultúrában. Az újszövetségi Szentírásban a pap kultikus tevékenységére vagy a keresztények különféle szolgálatára utal, vagyis magára az istentiszteletre. A II. Vatikáni Zsinat *Sacrosanctum Concilium* kezdetű dokumentuma szerint a liturgia „Jézus Krisztus papi hivatalának gyakorlása, melyben érzékelhető jelek jelzik és a maguk sajátos módján meg is valósítják az ember megszentelését, és Jézus Krisztus misztikus teste, vagyis a fő és a tagok együtt, teljes értékű, nyilvános istentiszteletet mutatnak be. Ezért minden liturgikus ünneplés, mint a pap Krisztus és az Ő teste, az Egyház műve, kimagaslóan szent cselekmény, melynek hatékonyságát az Egyház semmi más cselekedete nem éri el sem jogcím, sem fokozat tekintetében” (SC 7). Krisztus tevékenysége és ugyanakkor az egyház tevékenysége is. (KRÁNITZ MIHÁLY – SZOPKÓ MÁRK: *Teológiai kulcsfogalmak*. Szent István Társulat, Budapest 2003. 107–108.)

ministrálni – a latin *ministro*, *ministrare* ('szolgálni') szóból eredeztethető. A szolgálatot végző személyeket ministránsnak nevezük. A ministráns a szentmisén és vagy egyéb egyházi szertartáson szolgál, így pl. szentmisén, temetésen, esküvőn stb. segít a szertartást végző papnak.

*misszió*z – A „missziózás” a keresztény tanítás terjesztését jelenti. A Bibliában, az evangéliumban Jézus Krisztus küldte a tanítványait, akiket már korábban kiválasztott, és arra rendelte őket, hogy menjenek el az egész világra, hirdessék az ő tanítását, valamint kereszteljék meg az embereket a Szentháromság nevében (vö. Mt 28,18). A keresztység által minden ember küldetést kapott arra, hogy Jézusról, az Isten Fiáról tanúságot tegyen a szavával és életével az embertársai előtt.

parókus, *paróchus* – A *paróchus* kifejezés a Görögkatolikus Egyházban honosodott meg. Az az áldozópap, akire a megyéspüspök rábíz egy vagy több egyházközséget (plébániát) a lelkipásztori szolgálat ellátása céljából. A parókus a Római Katolikus Egyházban a *plébános* megfelelője.

propedeutika lásd *propedeutikus*

propedeutikus – A megyéspüspök a felvett papnövendéket propedeutikus (előkészítő) szemináriumba küldheti, amely a kispapok emberi, lelki növekedését segíti elő, másrészt a hivatástisztázásra szolgál: vajon az Úristen egyházmegyes papnak hívja-e őket, vagy más élethivatásra választotta ki a személyeket. Jelenleg a Váci Egyházmegyében, Kismaroson működik a növendékpapság számára ilyen intézmény.

punkta – A kispapok esetében fontos a lelki fejlődés, hogy el tudják mélyíteni a papi hivatás kegyelmét a szívükben. Erre szolgálnak a kápolnai programok, amelyek különböző imádságok végzését foglalják magukban. A punktát többnyire a papnevelőintézet egyik előjárója, a spirituális tartja, aki néhány szempontot ad a kispapok számára, amelyek alapján lehetőségük van elmélkedni.

punktázni lásd *punkta*

rektor, prefektus, spirituális – a szemináriumi elöljárók. A rektor a szeminárium igazgatója, aki a papnevelés általános és a papnevelőintézet saját szabályzata alapján irányít az intézményben. A prefektus a kispapok tanulmányi ügyeit irányítja, a spirituális pedig a lelkiélet előmozdítója a szemináriumban, akihez a kispapok gyónás és lelkivezetés céljából is fordulhatnak.

skabellum – a számonkérés egyik formája, amely a szorgalmi időszak ideje alatt történik, és hasonlít a főiskolákon, illetve egyetemeken elterjedt zárthelyi dolgozathoz, és amelynek eredménye beleszámíthat a féléves érdemjegybe.

szemináriumi elöljárók – azok a személyek, akiket az illetékes püspök vagy a Püspöki Konferencia kijelöl arra a feladatra, hogy a papnevelő intézetben (szemináriumban) a lelkipásztori szolgálatra készülő személyeket kísérje és vezesse a papi életre a papság szentségére való felkészülés ideje alatt.

Szenthagyomány – a vallásokban használt fogalom, így pl. a római katolikus, anglikán, ortodox, asszír egyházakban. A hit szent örökségét, a hitletéteményt (*depositum fidei*) a Biblia és a Szenthagyomány foglalja magában, amelyet az apostolok, Jézus tanítványai az Egyház egészére bízta. A Szenthagyomány a kinyilatkoztatás egyik forrása. (*A Katolikus Egyház Katekizmusa. Fidei Depositum apostoli konstitúció.* Szent István Társulat, Budapest 1994. 74. és 84. pont.)

vesperás – Az egyház hivatalos és közösségi imája a zsolozsma vagy más néven az imaórák liturgiája, ennek végzése az egyház legfontosabb feladatainak egyike. A püspökök, papok, diakónusok és szerzetesek fogadalmat tesznek arra, hogy egész életük folyamán az Egyházért, Isten népéért minden nap végzik a zsolozsmát. A papságnak öt imaórát kell elmondania naponta. A vesperást – a *vesperás* a latin *vespera* (*este*) szóból származik – az egyház már a 4. századtól kezdve napnyugtakor imádkozza hálát adva a megváltás kegyelméért. A vesperás imaórája egy himnuszról, három zsoltárból, szentírási olvasmányból, válaszos énekből, Magnificatból és könyörgésekből áll.

ISBN 978-615-6539-24-3

Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác

Felelős kiadó dr. Gloviczki Zoltán rektor

A borítóterv, a tipográfia, a tördelés és a nyomdai előkészítés

Szabó Zsolt munkája

Nyomta és kötötte a Print Profi Digitális Gyorsnyomda

Vácott 2024-ben

Felelős vezető Komáromi Zsolt

Olvasószerkesztő Henkey-Hönig Imola